

katkorp.

113014 ab

Mag. St. Dr.

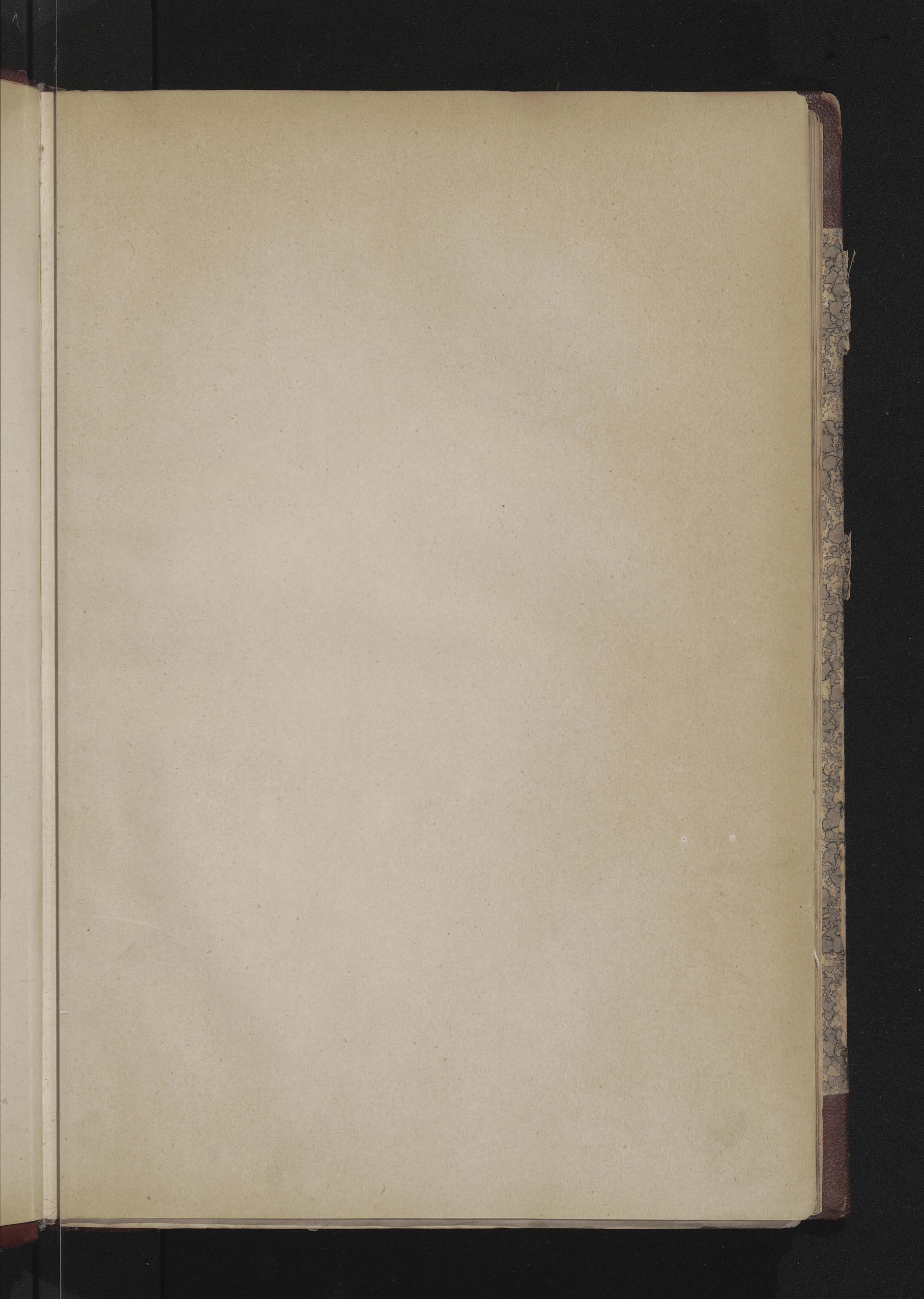

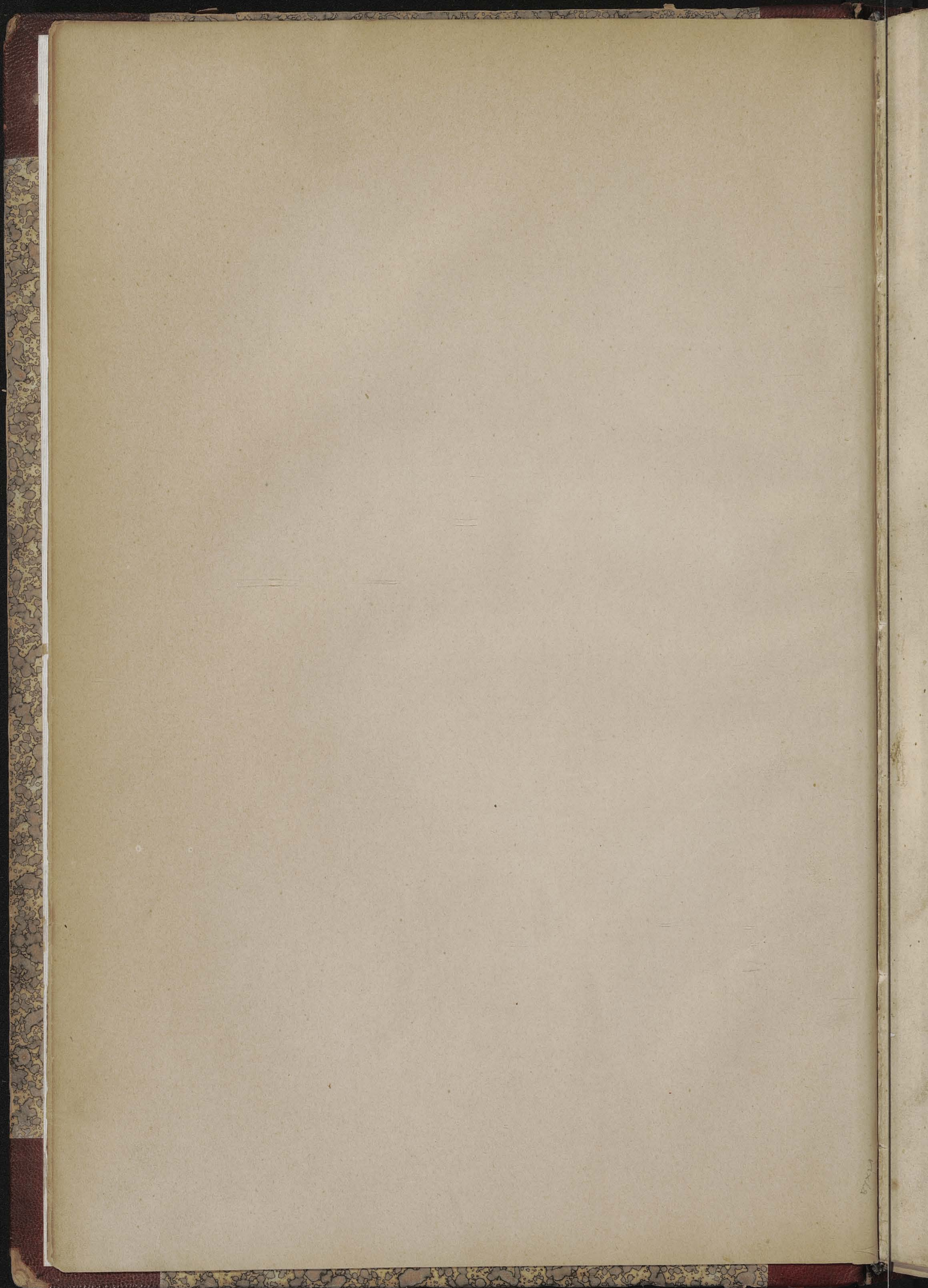
113014

III Mag. St. Jr.

Artes 548. niezdyś Q III-13 b (adwokat do Witełma
ed. 1535 - styl fortepsie datu na gohecie!)

Clariss. Pictoris et Geometrae
Alberti Dureri de varietate fi-
gurarum et flexuris partium ac
gestib. imaginum libri duo / qui
priorib. de symmetria quon-
dam editis / nunc primum
in latinum conuersi
accesserunt.

Anno M. D. XXXiii.

Ad lectores in sequentes libros prefatio.

Cum de artificio picturæ cōpositos libros ab Alberto Durero, partim voluntate erga ipsum mea adductus, partim etiā coactus amicorū precibus quæ imperij vim habere viderent, in manus accepissem conuertendos in linguam Latinam, Senti fortunam successus non sane respondere studio meo, eorūq; singulari cum mihi tum illis satisfaciendi qui nobis hunc laborem imposuissent. Neq; id adeo mirum mihi cogitanti visum, quod non satis explorato pondere subissem sub materiam cui ferendæ parū sufficerent vires meæ. Id me siue in cupiditate gratificandi petentibus a me hoc opus, siue negligentia mea principio sane fugerat. Quare fuimus eo maiore anxietate in processu quo minus et prouisa grauitas et integrū iam erat abijcere semel susceptum onus. Quod ipsum si facere licuisset, expedita via fuerat qua nos cura molestiaq; liberare potuissemus. Atq; in hac hæsitacione et depressione nostra, ut fieri sole, progressi sumus lentiore gradu, et quasi pedetentim. Itaq; libros primos duos tanq; recedentes, separatim latinis factos emisimus. Simul ut daremus specimē industriæ nostræ lecturis, simul ut hac in parte decursi spatij paulisper acquiesceremus. Simul etiā, quia esset in reliquis maiore attentione opus, quod sciremus primum quidem librum ab authore diligenter recognitum, ipsoq; illum viuo typis excusum fuisse, cum reliquorum editioni et castigationi morte præcepsus decesserit. Atq; vtiā Deo visum esset, ut illo superstitē nobis hæc prouintia data esset, gerere et cupide et ut confido, cum laude voluissemus. Nunc illius desiderio, et fuit non nullum tædium, et occasio certe laudis morte ipsius amota est. Hoc autem cum opto, non modo respicio ad me et res meas, sed potius etiam ad illum et famam mortui, a quo sensi me valde diligi, quemq; ego merito ipsius feci maximi. Nec non studiosis quoq; harum rerum vtilia vota facio. Extarent enim profecto hæc scripta ab authore ipso edita, non minima parte sui sed vniuersa, ad eum modū composita, ut maxime et doctis admirationi, et studiosis omnibus fructui essent. Nunc est neq; illi parui pendere, neq; hi parum adiuuari poterunt. Tamē illa excellentia curæ et elaborationis fortasse requiratur, qua nihil est pulchrius neq; præstabilius. Videre etiam hoc amici Dureri nostri, qui inchoata iam excusatione operis, et absoluto primo libro cū auctor diem suū obisisset, perduxere ad finem hunc laborem, cū accurata admonitione, auctorem editioni non affuisse. Hæc ego etiam hoc loco, in quo, ut dixi, quasi posito onere aliquantulum acquieui, recepturus illud duxi lecturis significandum, ut scirent quid a Durero tantum modo informatū, quid per positum haberent. De nobis deque opera nostra supersedebeimus in præsentia verba facere. Neque enim cum laudem nullam affectemus, metuendū ut opinor, ne quis qui reprehendere velit, futurus sit. Ut cū ille apud Virgilium ad maximam spem natus puer, imbelles feras nihil moratur.

Spumantemque dari pecora inter inertia votis.

Optat aprum, aut fuluum descendere monte Leonem.

Ita libenter prætereunt huiusmodi scripta facileque patiuntur latere Aristarchi, a quibus non celebratum sed obscuratum iri nomen suum perspiciant. Quid est autem hoc genere scriptorum, quod ad orationem quidem attinet, non solum ieiunius, sed penæ dixerim infelicius, ut misericordia digni, si quid ad hæc forte cōpulsū sint, esse videantur, inuidiæ certe obnoxii esse non possint. Sed hæc ipsa pluribus memorauis

mus quam necesse fuerit. Quod autem de miseria horum scriptorum dixi quæ talis
argumento talique fortuna sua traductore plane serui accipiunt, si quis minus esse verum
putat, licet periculum paucis ipse versibus faciat, nimirum intelliget multo me, quam
res sit, parcius locutum. Quod superest si qui illa priora forte legistis, facite et hæc
cognoscatis. Quæ profecto sunt ab arte instructissima, quo etiam nomine si quid com-
positioni defuerit, facile compensari pati debetis. Et, si nihil ad hoc usque tempus
vidistis in lucem emissum his de rebus melius, æquum fuerit hactenus quidem opti-
ma gratis animis amplecti nihil vidisse autem certum habeo. Ut enim restare huius
artis eximia quædam ad huc præcepta veterum, neque funditus illa deleta esse, Ita
etiam summa cum cura asseruari arbitror, magis quam ullam Virginem, quas ta-
men poeta magister morum custodiri iubet multifariam communitis in thalamis.
Quod si quando horum prodierit, Deo bene volente, aliquid, etsi, quæ quid fuerit relin-
quet, etiam Dureriana non nullo in numero. Tunc tamen licet antiquitati venerabili
priora iure optimo deseratis. Interea cum quod præ Durerianis petat, nihil extare
compertum habeamus, officium vestrum feceritis si hæc ut optima amplexi, meliora
cum vestigare tum sperare non desinat. Quas proferri ille etiam cum obscuritate
suorum vellet mortuus. Cum enim facile præstiterit multa variaque rerum scientia re-
liquis, tamen hanc etiam ipsam vicit illo in viro animi probitas, ingenuitas, liberalitas,
moderatio, sanctitas. De quibus etsi rei magnitudinis exuperante, multo minus,
multoque exilius quam par erat, cum a nobis alibi dictum sit, nunc quidem verba fa-
cienda non putauimus. Cæterum hanc doctrinam non poterint, ut opinor, contemnere
eruditi, cum enim est arte exulta, tum in usu iucunda, non hoc modo operæ et manuum,
sed intelligentiæ potius et iudicii. Quis est enim tam rusticus aut alienus ab omni ele-
gantis sensu, qui non libenter bonam pulchramque picturam cõtemplari soleat. Sed
inter spectatores discrimen est ingens. Nam imperiti artis nihil neque exquisitè neque cõ-
titudine aliqua cognoscunt. Sed coloribus et nitore tabularum tantummodo capi-
untur, horum etiam humaniores argumento. Docti vero etiam particulas et singi-
latim omnia percensent, iudicioque suo discernunt et perspiciunt. Ut illi eorum qui
magnam hominum turbam simul salutent, hi autem eorum qui singulos appels-
sent, similes esse videantur. Sed quoniam existimo statim ubi huic opus exierit futu-
ros aliquos qui in ipsum quasi irruant, subque sua præla abstrahant. Quantum
quidem interfuerit studiosorum illud hinc accipere quam aliunde ubi secundum nostram
expressum fuerit. Non tam dicere facile est atque ipsa re declaratur. Cum enim pene ma-
ior claritas et certitudo consistat in exemplis quam præceptis, neque fieri possit, ut illa
traductionibus crebris non violent, siue ipsis typis vitiatas, siue negligenter explicatis,
ut usum et scientiam concedam maximam iis qui transferre velint, quis non videt
quam in procliu errores pendeant, cum nobis compertum sit ab ipsis typis ipsis,
expressas iterum figuras diuersas exiisse. Corrupti autem aliorum auctorum
scripta sola in scriptione consuevere, huiusmodi in pictura etiam. Quo in genere quoque
sunt cosmographica illa phenomenon et Geographice. Sed de hoc ipsi viderint, ne
si in hac parte immoremur, magis distractioni librorum, quam legentium comodis
voluisse consulere videamur. Atque hinc igitur deinceps Alberti doctrinam exponere
aggrediemur.

Alberti Dureri mathematici et pictoris. De figurarum varietate libri duo.

Hoc in libro qui de pictura tertius a nobis instituitur, propositum est demonstrare rationes quasdam, quibus superius descriptæ figuræ corporum secundum membrorum et suam et inter se convenientiam variari pro arbitrio vniuscuiusq; possint, Siue cui opus grandius seu magis exilius forte placeat, Ita quidem vt omnia, alia quam dudum, et diuersa, neq; figuram neq; iam commensurationem pristinam retinere videantur. Atq; hæc similiter in virilibus ac muliebribus nec non puerorum imaginibus exponere decreuimus.

Principio notum intellectumque esse debet, Quibus de rebus figurarum variationes existere soleant, Harum genus est vnum in commensurationibus contrarietas. Cum autem contraria iunguntur magis illustra fiunt, quod in similibus non accidit. Huic generi hæc subiiciuntur.

Magnum.	Paruum.
Longum siue prolixum	Breue seu curtum.
Distensum seu dilatatum	Contractum.
Crassum	Gracile.

Quæ quidem differentie quantitatis sunt, Et in adijciendo detrahendoue in multo ac modico versantur.

Alterum est genus qualitatis in quo sunt differentie cetatum vt iuuentæ, Senectæ, Constitutionis corporis et modi vt macilentam pingue, durum, leue, Forme vt venustum amabile, Turpe ingratum, Itemque habitus vt curuum, rectum, æquale, inæquale, sublime siue excelsum, humile seu demissum, Rotundū, Angulosum, Acutum hebes, similiter et erectum, Transuersum, Obliquum, item positus vnde dextrum, Læuum, aduersum, Auersum, supra, infra.

Per hæc discrimina diuersitates figurarum exquiri poterunt. Quarum nunc deinceps exempla subiiciemus quibus præcipua ac pene sola harum rerum doctrina continetur. Ac primū proponatur differentia magni et parui. De qua dupliciter cogitandum. Primū quatenus hæc est totius erga totum. Quæ vnū magnum dicatur, paruum alterum, in quibus similitudo tamen et quasi eadē facies consistere potest. Ita in quibus eadem ratio et convenientia partium ponitur, grandia possunt vel parua describi. Vt in delineationib; fieri videmus. Volūt enim similes vel Regias edes de forma adumbrata in cartis, extruit ita et globum longioris diametri similitudinem habere cum altero cuius diameter multo sit breuior, nemo non dicit et sentit. Sed cum hæc differentia animaduertitur in partibus tum consequitur dissimilitudo totius erga totum. Vt si quis truncū corporis constituat grandiusculum, inferiora autem minuscula. Hocque ipsum usurpari poterit omnibus in membris, Quæ variationes sunt infinite. Atq; his appellationibus magni ac parui vtimur respectu earum rerum de quibus rebus ille ponuntur inter se.

Proxima erat differentia proposita longitudinis et breuitatis. Voleat igitur aliquis certam effigiem producere aut corripere, vt exempli gratia, illā quæ virilis in primo libro et loco a nobis descripta est, is igitur animaduertet in prolixitate gracilitate et contractionem, in breuitate vero crassitiem et distensionem secundum propriam cont-

mus quam necesse fuerit. Quod autem de miseria horum scriptorum dixi quæ tali argumento taliq; fortunâ sua traductore plane seruû accipiunt, si quis minus esse verû putat, licet periculum paucis ipse versibus faciat, nimirum intelliget multo me, quam res sit, parcius locutum. Quod superest si qui illa priora forte legistis, facite et hæc cognoscatis. Quæ profecto sunt ab arte instructissima, quo etiâ nomine si quid compositioni defuerit, facile compensari pati debebitis. Et, si nihil ad hoc usque tempus vidistis in lucem emissum his de rebus melius, æquum fuerit hactenus quidem optimâ gratis animis amplecti nihil vidisse autem certum habeo. Ut etiâ restare huius artis eximia quædam ad hæc præcepta veterum, neque funditus illa deleta esse. Ita etiâ summa cum cura asseruari arbitror, magis quam vllam Virginem, quas tamē poeta magister morum custodiri iubet multifariam communitis in thalamis. Quod si quando horû prodierit, Deo bene volente, aliquid, est, quicquid fuerit relinquet, etiâ Dureriana non nullo in numero. Tunc tamen licet antiquitati venerabili priores iure optimo deferatis. Interea cum quod præ Durerianis petat, nihil extare compertum habeamus, officium vestrum feceritis si hæc ut optima amplexi, meliora cum vestigare tum sperare non desinat. Quas proferri ille etiâ cum obscuracione suorum vellet mortuus. Cum etiâ facile præstiterit multa variaque rerum scientia reliquis, tamen hanc etiâ ipsam vicit illo in viro animi probitas, ingenuitas, liberalitas, moderatio, sanctitas. De quibus etsi rei magnitudinis exuperante, multo minus, multoq; exilius quam par erat, cum a nobis alibi dictum sit, nunc quidem verba faciendâ nō putauimus. Cæteræ hanc doctrinam non poterint, ut opinor, contemnere eruditi, cum etiâ est arte exulta, tum in vsu iucunda, non hoc modo operæ et manû, sed intelligentiæ potius et iudicij. Quis est enim tam rusticus aut alienus ab omni elegantia sensu, qui non libenter bonam pulchramq; picturam cõtemplari soleat. Sed inter spectatores discrimē est ingens. Nã imperiti artis nihil neq; exquisite neq; cõcertitudine aliqua cognoscunt. Sed coloribus et nitore tabularû tantummodo capiuntur, horum etiâ humaniores argumento. Docti vero etiâ particulas et singulatim omnia percensent, iudicioq; suo discernunt et perspiciunt. Ut illi eorum qui magnam hominum turbam simul salutent, hi autem eorum qui singulos appellent, similes esse videantur. Sed quoniam existimo statim vbi huic opus exierit futurus aliquos qui in ipsum quasi irruant, subq; sua præla abstrahant. Quantum quidem interfuerit studiosorum illud hinc accipere quam aliunde ubi secundû nostra expressum fuerit. Nō tam dicere facile est atq; ipsa re declaratur. Cum enim per se maior claritas et certitudo consistat in exemplis quâ præceptis, neque fieri possit, ut illa traductionibus crebris nō violent, siue ipsis typis vitiatas, siue negligēter explicatis, ut vsu et scientiam concedam maximam iis qui transferre velint, quis non videt quam in procliu errores pendeant, cum nobis compertum sit ab iisdem typis ipsis, expressas iterum figuras diuersas exiisse. Corrumpi autem aliorum authorum scripta sola in scriptione consuevere, huiusmodi in pictura etiâ. Quo in genere quoq; sunt cosmographica illa phenomēnon et Geographica. Sed de hoc ipsi viderint, ne si in hac parte immoremur, magis distractioni librorum, quam legentium comodis voluisse consulere videamur. Atq; hinc igitur deinceps Alberti doctrinam exponere aggrediemur.

Alberti Dureri mathematici et pictoris. De figurarum varietate libri duo.

Hoc in libro qui de pictura tertius a nobis instituitur, propositum est demonstrare rationes quasdam, quibus superius descriptæ figuræ corporum secundum membrorum et suam et inter se convenientiam variari pro arbitrio vniuscuiusq; possint, Sive cui opus grandius seu magis exilius forte placeat, Ita quidem ut omnia, alia quam dudum, et diuersa, neq; figurant neq; iam commensurationem pristinam retinere videantur. Atq; hæc similiter in virilibus ac muliebribus nec non puerorum imaginibus exponere decreuimus.

Principio notum intellectumque esse debet, Quibus de rebus figurarum variationes existere soleant, Harum genus est vnum in commensurationibus contrarietas. Cum autem contraria iunguntur magis illustrata fiunt, quod in similibus non accidit. Huius generi hæc subiiciuntur.

Magnum.	Paruum.
Longum siue prolixum	Breue seu curtum.
Distensum seu dilatatum	Contractum.
Crassum	Gracile.

Quæ quidem differentie quantitatis sunt, Et in adficiendo detrahendoue in multo ac modico versantur.

Alterum est genus qualitatis in quo sunt differentie ætatum ut iuuentæ, Senectæ. Constitutionis corporis et modi ut macilentum pingue, durum, leue, Forme ut venustum amabile, Turpe ingratum, Itemque habitus ut curuum, rectum, æquale, inæquale, sublime siue excelsum, humile seu demissum, Rotundum, Angulosum, Acutum hebes, similiter et erectum, Transuersum, Obliquum, item positus vnde dextrum, Læuum, aduersum, Auersum, supra, infra.

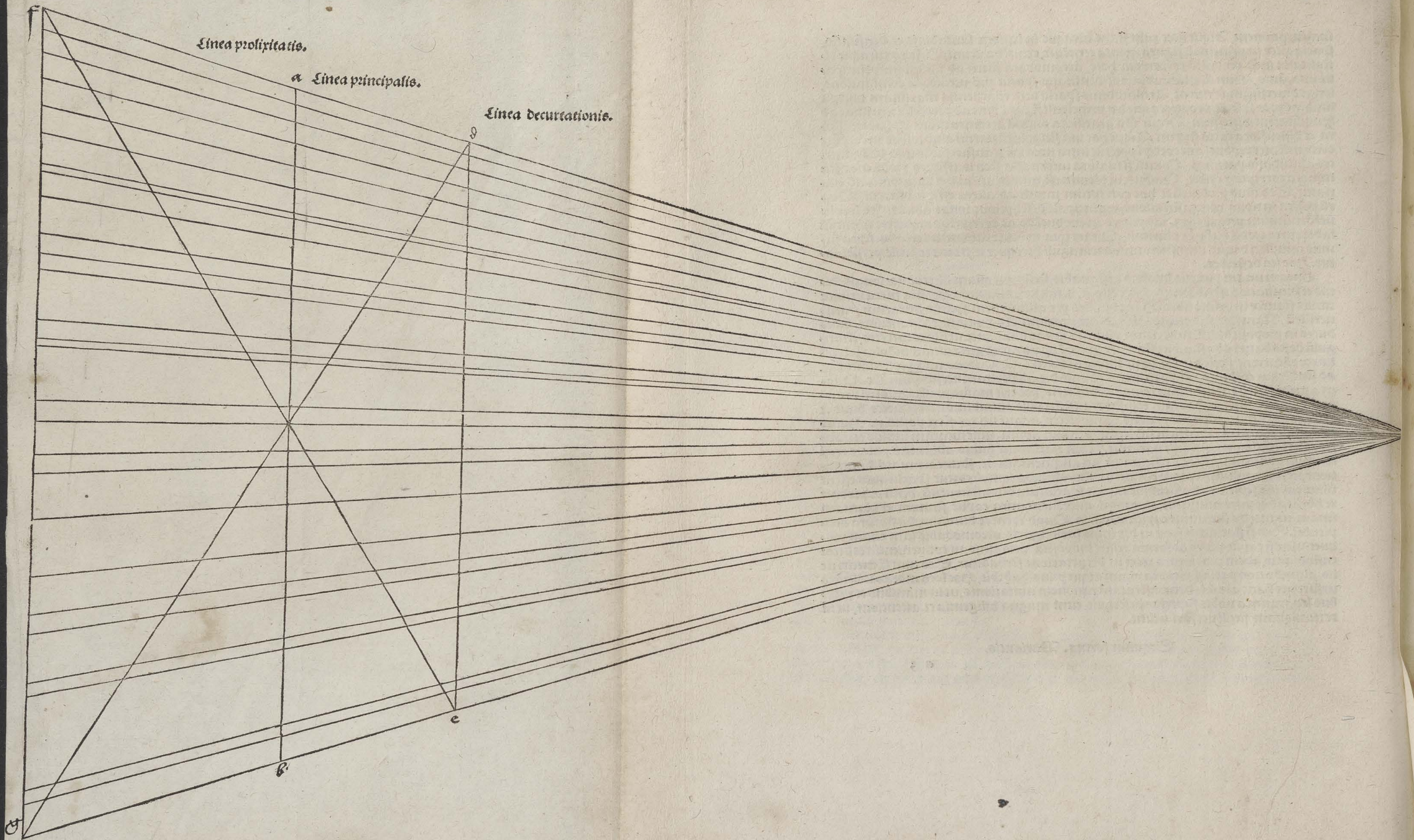
Per hæc discrimina diuersitates figurarum exquiri poterunt. Quarum nunc deinceps exempla subiiciemus quibus præcipua ac pene sola harum rerum doctrina continetur. Ac primū proponatur differentia magni et parui. De qua dupliciter cogitandum. Primū quatenus hæc est totius erga totum, Quæ vñ magnum dicatur, paruum alterum, in quibus similitudo tamen et quasi eadē facies consistere potest. Ita in quibus eadem ratio et convenientia partium ponitur, grandia possunt vel parua describi. Ut in delineationib; fieri videmus. Volūt enim similes vel Regias edes de forma adumbrata in cartis, extrusa ita et globum longioris diametri similitudinem habere cum altero cuius diameter multo sit breuior, nemo non dicit et sentit. Sed cum hæc differentia animaduertitur in partibus tum consequitur dissimilitudo totius erga totum. Ut si quis truncū corporis constituat grandiusculum, inferiora autem minuscula. Hocque ipsum vsurpari poterit omnibus in membris, Quæ variationes sunt infinite. Atq; his appellationibus magni ac parui utimur respectu earum rerum de quibus rebus ille ponuntur inter se.

Proxima erat differentia proposita longitudinis et breuitatis. Volēt igitur aliquis certam effigiem producere aut corripere, ut exempli gratia, illā quæ virilis in primo libro et loco a nobis descripta est, is igitur animaduertet in prolixitate gracilitate et contractionem, in breuitate vero crassitiem et distensionem secundum propriam com-

mensurationem. Atque hæc cum sunt utraque in ratione latitudinis et densitatis, spacia quæ in principali figura notata cernuntur, retinenda erunt. Si uero utraque effigies illa inq̄ producta et correpta hæc, accomodata fuerit ad altitudinem principalis imaginis. Cum illa latitudinis et densitatis spacia pro utriusque constitutione, longe diuersissima existant. At altitudinis spacia tam cōgruentia maximam dissimilitudinē præ se ferēt, propterea quod a principali figura hinc ad proceritatem illinc ad humilitatem discessum. Deque illa gracilliora omnia et contractiora cū hac crassiora et distensiora facta fuerint. Atque hac uia singularū partū altitudines in corpore conuenienter produci aut corripri poterūt intra notatas transversas lineas designantes altitudinis partium. Quarū si maiora inter ualla feceris effigies productior sūt minora correptior eribit. Quibus, ut dictum est, ratio densitatis et latitudinis nō uariatur. Sed illud productū et hoc correptum unam ab altera effigie discerni. Quarū postea in noua cōmensuratione a principali descriptione longe abitur. Id ipsum uero minutim perque singulas partes in producēdo ac corripēdo exquirere et nīmū laborem et cœdij haberet plurimū. Quare tota in hanc rationem certa doctrina sumus complexi de qua ministerio unius trianguli hæc quæ dixi recte et facile perficiantur. Hoc ita describes.

Lineam unam punctis duobus designabis, secundum quam altere duce longitudinis et breuitatis describantur. Hæc esto. a. b. tantæ altitudinis quanta fuerit primæ uirilis figure in primo libro. Hanc diuides per altitudinem spacijs linearum transversarū. Nam illis scis ostendi altitudines partium. Ab huius lineæ punctis a. b. deduces in proposito alitū ad dextram punctū c. lineas duas quæ in illo cōcurrēt, triangulū describant de basi. a. b. et similiter in eodē puncto c. productæ altitudinē oim partū lineæ cōcurrent postea iuxta hanc medianā ^{παραλλήλιον} unā prolixitatis f. g. ad sinistram cōstitues, alteram decurtationis d. e. ad dextram uersus punctū c. Quod qz a media uel hanc uel illam remotius posueris, hoc erit maius prolixitatis uel decurtationis discrimē. per has igit̄ et ipsas transeūtes ille altitudinis mediæ lineæ diuidēt et ipsas pro unius cuiusque ratione conueniēt, itaque uti res fieri postulat. Huius trianguli figuram expressam subiecinus manu nostra. utilis futura in multis et uarijs usibus. Et quoque nomē illi uarianti. Nam uariantur huius adiuncto partes rerū et admirabiles mutationes efficiuntur uel augmentatione staturarum uel diminutione, ut si propositā aliquam effigiem cuius altitudo complectatur spacia quæ essent illius capitis septena ad altitudinē capitis spacijs octonū nouenū, denū uel producere libeat adscētes nimirum altitudinē quæ fuerit intra caput sumum et plantam imam unius, duū uerū uel capitiū spacia. Quod idem et diminuenda statura accipiendū. Sed si staturam forte ut diximus prolongaris, accomodabis iam etiam productiusculū caput pro eo ac forma exiget proposita imaginis, ut conuenientia et decor custodiatur, idem pro natura rei et in decurtatione seruabitur. Sed tum si metiri uelis, altitudo non paria spacia capitiū atque prius habebit. Hoc loco moneo uolentes usurpare hanc a nobis demonstratam rationem mutationis, ut in manibus et pedibus separatim a nobis superius descriptis cum magna diligentia et attentione, ut in re neutiquam facili uersari uelint.

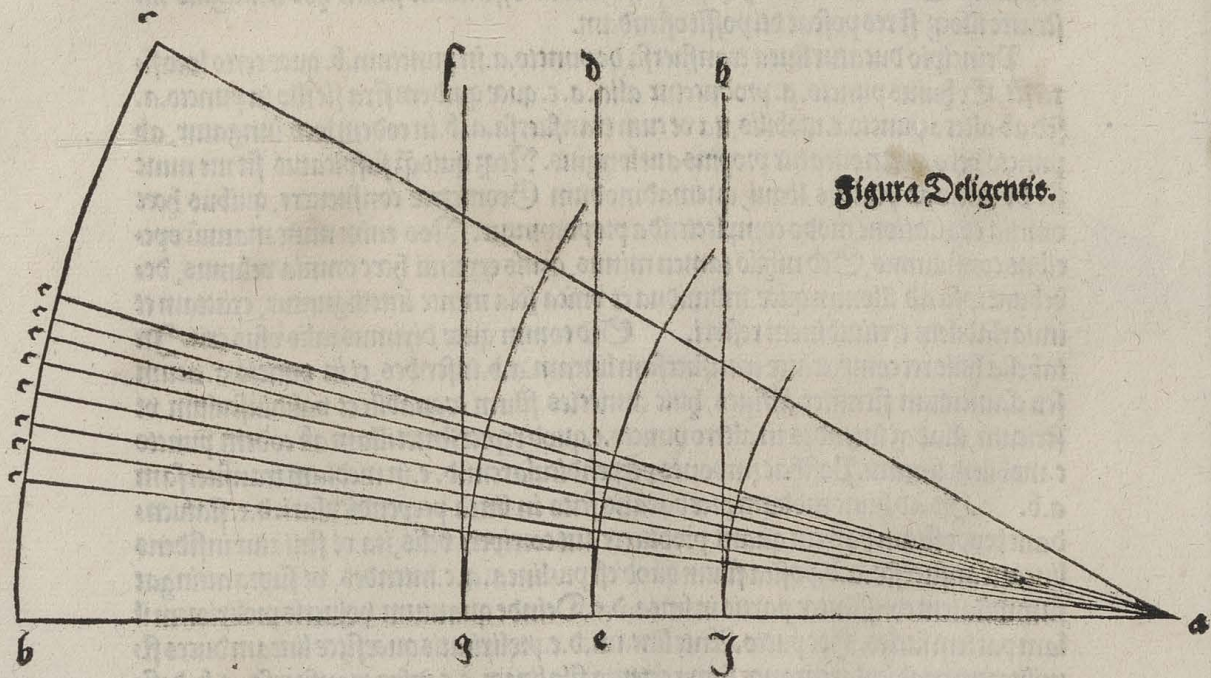
Sequitur forma. Variantis.

Ita igitur distinctis his omnibus lineis ut est præceptum, deinceps forma imagi-
nis sua cuiusq; inscribetur. Quod nos in præscriptis linearum exemplis ob cartæ
paruitatem facere non potuimus, Sed fecimus per æqualia et congruentia altitudi-
nis spacia in sequentibus, conseruatis debitis commensurationibus singulorum, hac
via et ratione quæ exponetur, qua in omnibus volentes mutationibus vtantur lice-
bit. Figura autem efficta ad lineam. f. g. erit gracillior et contractior, ad lineam autem
d. e. crassior et distensior. Nec minus vsus erit huius variationis in illis gracilitatis ac
crassitudinis, et contractionis ac distensionis modis, q̄ in his prolixitatis ac breuita-
tis. Non autem est ab re et inconsentaneum, cunctas imagines quasi æquali in exem-
plis altitudine describi, hoc est, ut vnius altitudo tantum cartæ occupet quantum al-
terius, q̄ tumuis stature dissimiles sint. Ita enim in comparatione omnia illustri-
ora et magis euidencia futura sunt. Hac eadem ratione poterit aliquis et in separatis
partibus imaginum vti, sic vti aliquid illarum variet, aliquid non variet. Et tunc
quidem quicquid vni detrahatur, alteri adijciatur necesse est. Idem intelligendum de
singulis etiam in imaginis altitudine transuersis lineis. Et iuxta has attenuationis
aut densationis, itemq; contractionis aut distensionis. Quoties enim iuxta vnam
propositam et principalem lineam in Variante hinc atq; illinc alias duas statues-
ris, declaratur omnibus in locis permutatio conueniens, illinc in prolixitate hinc in
breuitate. Sed nunc deinceps, quo quisq; modo officinam suam hoc triangulo in-
struere illoq; si res posseat vti possit ostendam.

Principio ducatur linea transuersa de puncto. a. in punctum. b. quæ certo loco fi-
xa sit. Ex huius puncto. a. producetura alia. a. c. quæ quidem fixa sit illo in puncto. a.
sed ab altero puncto. c. mobilis, ita ut cum transuersa. a. b. in eodem loco iungatur, ab
puncto vero. c. remoueat propius aut longius. Neq; quisq; suspicatus sit me nunc
sic de lineis ac punctis loqui, quemadmodum Geometræ consueuerunt, quibus hæc
omnia cogitatione modo complectenda proponuntur. Nos enim nunc manuum ope-
ribus consueuimus. Sed nihilo tamen minus, q̄uis exprimi hæc omnia velimus, de-
bebunt ipsa ad illorum quæ indiuidua et vnica sola mente intelliguntur, exactam et
inuariabilem certitudinem referri. Sed eorum quæ diximus talis vsus erit. In
tabella huic rei comparatæ transuersam lineam. a. b. inscribes, et in puncto. a. acum-
seu clauiculum firmiter affiges, huic annectes filum æquabile et validiusculum ut
sericum, illudq; intendes in altero puncto. c. quod representet illam ab eodem puncto
c. mobilem lineam. Post hæc impones perpendicularem. d. e. in mediam transuersam
a. b. His ad hunc modum præparatis scito in linea perpendiculari. d. e. statuens
dam propositam partem quam producere aut corripere velis, ita ut finiatur insidens
lineæ transuersæ. a. b. postea filum quod est pro linea. a. c. intendes, ut supra attingat
summitatem constitutæ partis in linea. d. e. Deinde quantum volueris prolixiorem il-
lam partem facies. Hoc pacto. Ante lineam. d. e. prolixitatis quæ sitæ lineam duces si-
militer perpendicularem quæ supra extento filo lineæ. a. c. infra transuersa. a. b. defi-
niatur. Hæc sit exempli causa. f. g. si coreptiorem facere volueris propositam par-
tem, consequeris hoc ipsum de breuitatis linea, quæ perpendiculariter et ipsa statua-
tur in transuersam. a. b. post perpendicularem. d. e. versus. a. et supra definiatur filo
lineæ. a. c. Sitq; hæc, verbi gratia, h. J.

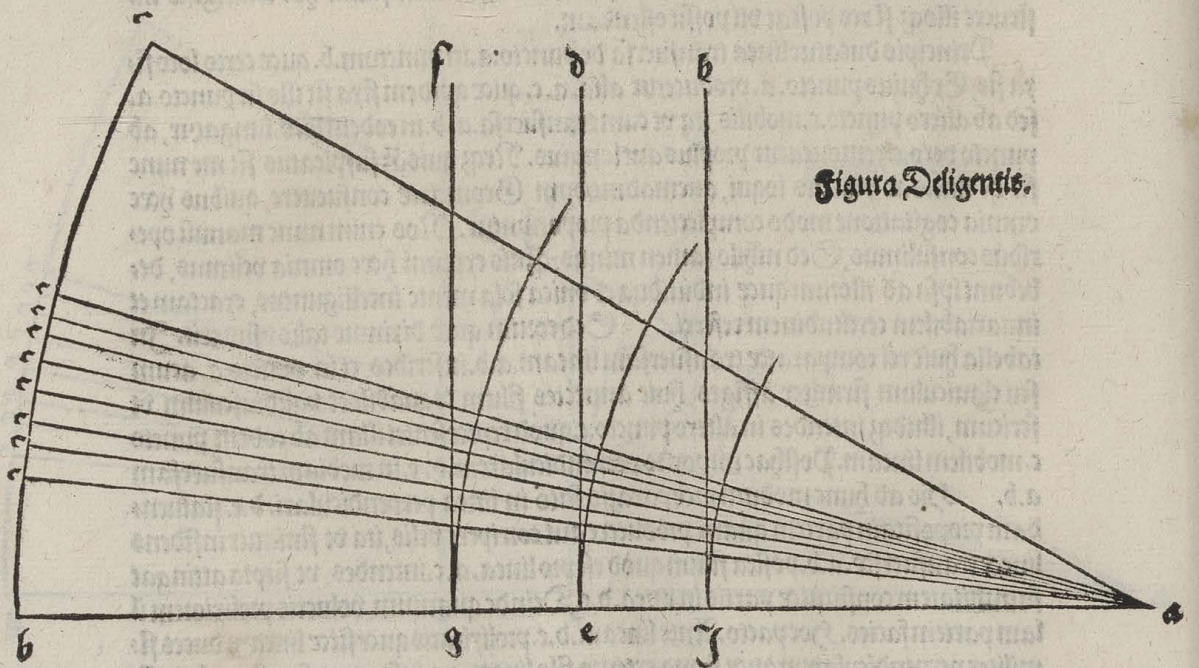
Hoc pacto tribus perpendicularibus ordine in transversam subiectam impositis, Statuetur in media. d. e. propositæ et principalis longitudinis spacium, In ceteriore f. g. illud ipsum productum, In ulteriore. h. i. correptum. Atq; hæc ipsa convenienter verimq; designat linea fili. a. c. cum ad summitatem lineæ. e. d. intenditur. Horum usus esse poterit in rebus innumerabilibus, etiã ubi spacioꝝ nomina dici nõ poterunt. Ut si nõ sit nominabile quoda quæq; alicuius nota longitudinis pars sit, veluti vna 2. vna. 3. 5. 6. Huius præcepti exemplũ expressim⁹ inferius, ut oculis etiã legentũ doctrina nostra subijceretur, Atq; huic instrumento nomen placuit indere Deligenti, quod seruat delectui eoz quæ in quaq; proposita re maiora aliquis minoraue facere velit. Atq; ex his præceptis et huius Deligentis adminiculo descriptæ sunt paulo post expressæ figuræ viriles gracilitatis et crassitudinis. In his variationibus animaduertendum, omnia corpora in productione, addensatione, dilatatione grandescunt, partes habere distantiores et quasi vastiores, contra quæcunq; corripantur concurrentes magis et propinquas. Itaq; gracilliores staturas aspectu etiã molliores existere crassiobus. Hoc instrumentum quadrantis plane figuram modumq; præ se fert, quod nos et ipsum curuis lineolis designauimus.

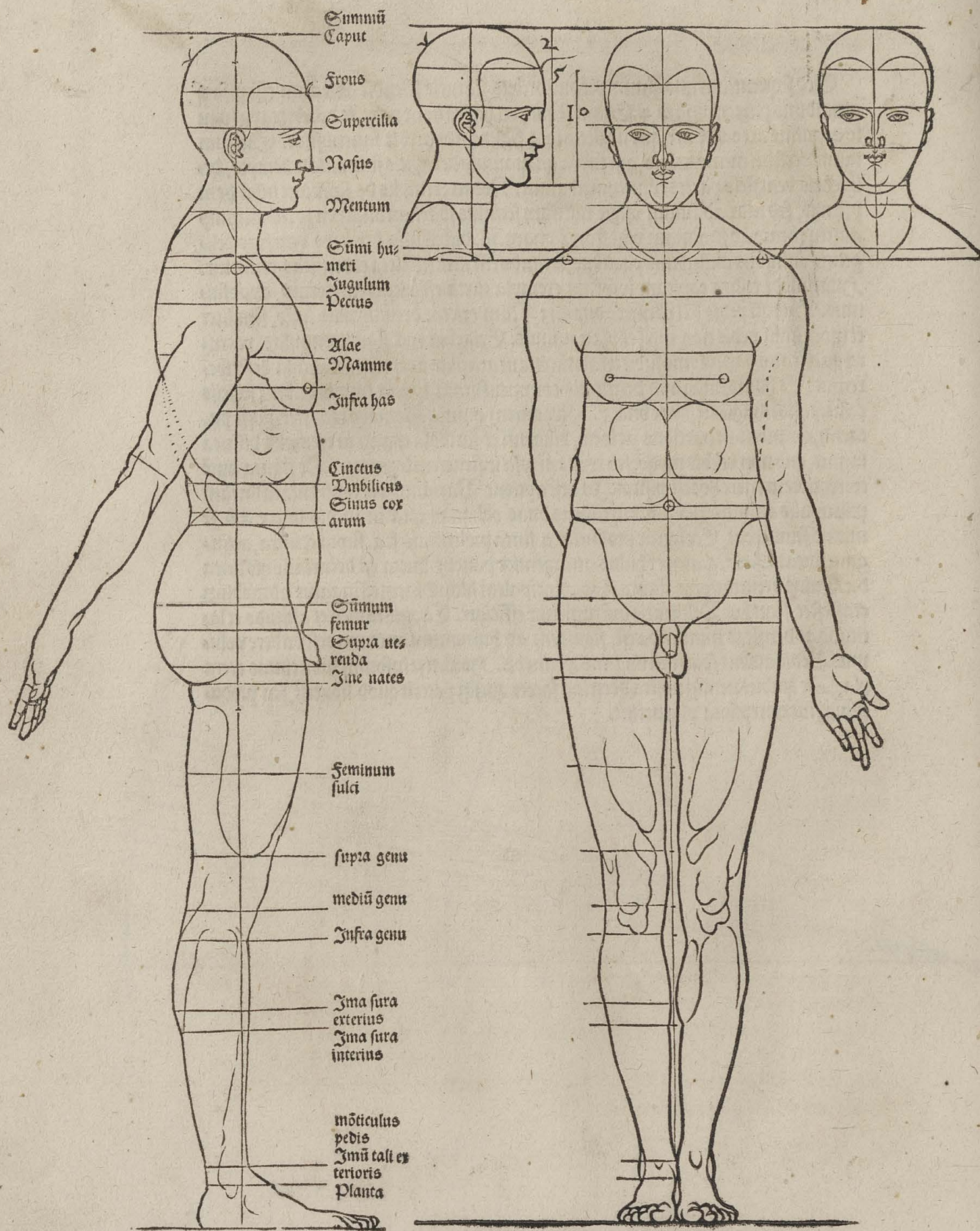
Ita igitur distinctis his omnibus lineis ut est preceptum, deinceps forma imaginis sua cuiusque inscribetur, Quod nos in prescriptis linearum exemplis ob cartae paruitatem facere non potuimus, Sed fecimus per equalia et congruentia altitudinis spacia in sequentibus, conseruatis debitis commensurationibus singulorum, hac via et ratione quae exponitur, qua in omnibus volentes mutationibus utantur licebit. Figura autem efficta ad lineam. f. g. erit gracilior et contractior, ad lineam autem d. e. crassior et distensior. Nec minus usus erit huius variationis in illis gracilitatis ac crassitudinis, et contractionis ac distensionis modis, quae in his prolixitatis ac breuitatis. Non autem est ab re et inconsentaneum, cunctas imagines quasi equali in exemplis altitudine describi, hoc est, ut vnius altitudo tantum cartae occupet quantum alterius, quae cumuis stature dissimiles sint. Ita enim in comparatione omnia illustriora et magis euidencia futura sunt. Hac eadem ratione poterit aliquis et in separatis partibus imaginum uti, sic uti aliquid illarum variet, aliquid non variet. Et tunc quidem quicquid vni detrahatur, alteri adijciatur necesse est. Idem intelligendum de singulis etiam in imaginis altitudine transuersis lineis. Et iuxta has attenuationis aut densationis, itemque contractionis aut distensionis. Quoties enim iuxta vnam propositam et principalem lineam in Variante hinc atque illinc alias duas statueris, declaratur omnibus in locis permutatio conueniens, illinc in prolixitate hinc in breuitate. Sed nunc deinceps, quo quisque modo officinam suam hoc triangulo instruere illoque si res postulat uti possit ostendam.

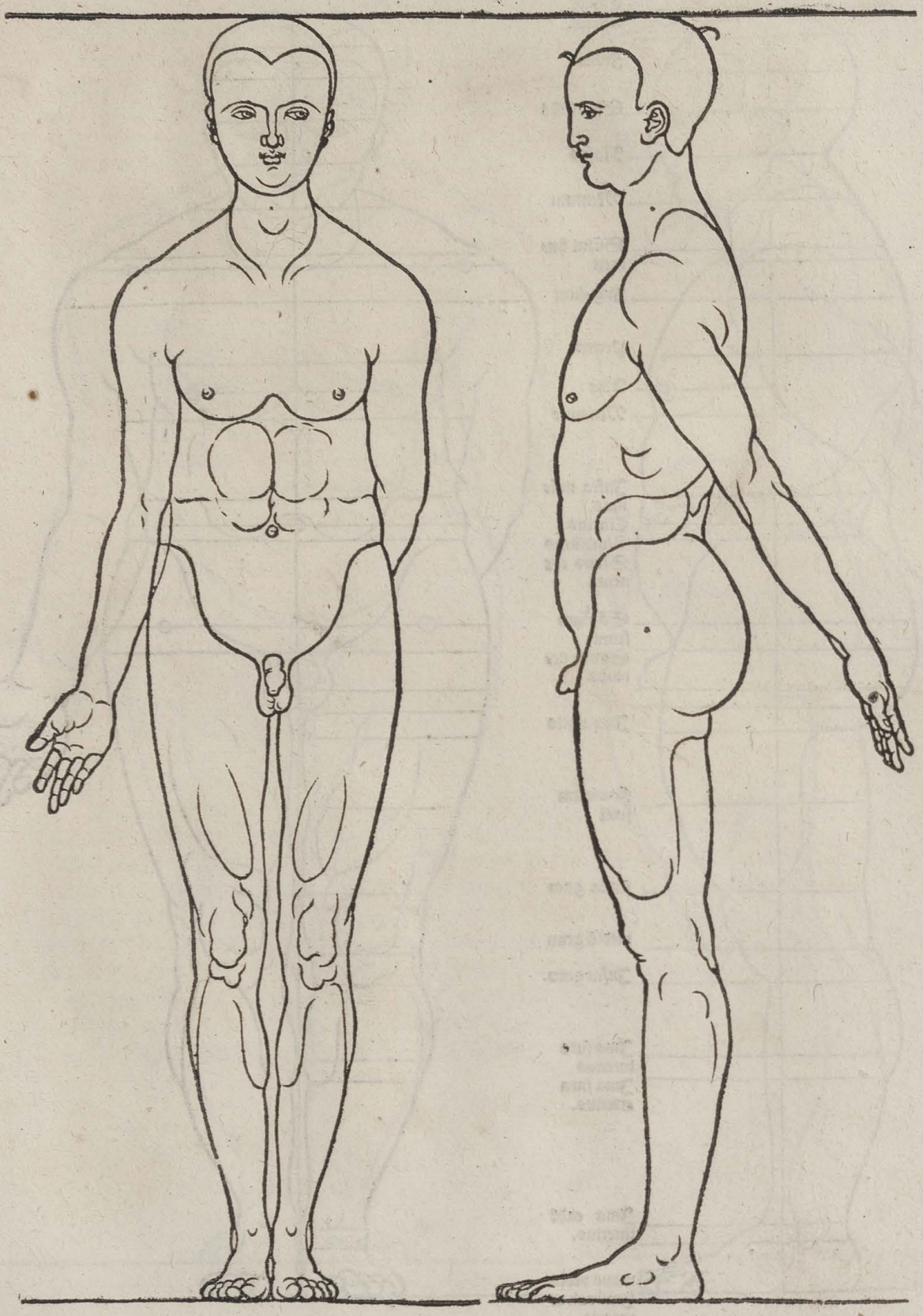
Principio ducatur linea transuersa de puncto. a. in punctum. b. quae certo loco fixa sit. Ex huius puncto. a. producetura alia. a. c. quae quidem fixa sit illo in puncto. a. sed ab altero puncto. c. mobilis, ita ut cum transuersa. a. b. in eodem loco iungatur, ab puncto vero. c. remoueat propius aut longius. Neque quisquam suspicatus sit me nunc sic de lineis ac punctis loqui, quemadmodum Geometrae consueuerunt, quibus haec omnia cogitatione modo complectenda proponuntur. Nos enim nunc manu operibus consulimus. Sed nihil tamen minus, quam exprimi haec omnia velimus, debent ipsa ad illorum quae indiuidua et vnica sola mente intelliguntur, exactam et inuariabilem certitudinem referri. Sed eorum quae diximus talis usus erit. In tabella huic rei comparatae transuersam lineam. a. b. inscribes, et in puncto. a. acum seu clauiculum firmiter affiges, huic annectes filum equabile et validiusculum ut sericum, illudque intendes in altero puncto. c. quod representet illam ab eodem puncto. c. mobilem lineam. Posthac impones perpendicularem. d. e. in mediam transuersam a. b. His ad hunc modum preparatis scito in linea perpendiculari. d. e. statuendam propositam partem quam producere aut corripere velis, ita ut finiat in insidens lineae transuersae. a. b. postea filum quod est pro linea. a. c. intendes, ut supra attingat summitatem constitutae partis in linea. d. e. Deinde quantum volueris prolixiorem illam partem facies. Hoc pacto. Ante lineam. d. e. prolixitatis quae sitae lineam duces similiter perpendicularem quae supra extento filo lineae. a. c. infra transuersa. a. b. definitur. Haec sit exempli causa. f. g. si correptiorem facere volueris propositam partem, consequeris hoc ipsum de breuitatis linea, quae perpendiculariter et ipsa statuatur in transuersam. a. b. post perpendicularem. d. e. versus. a. et supra definitur filo lineae. a. c. Sitque haec, verbi gratia, h. J.

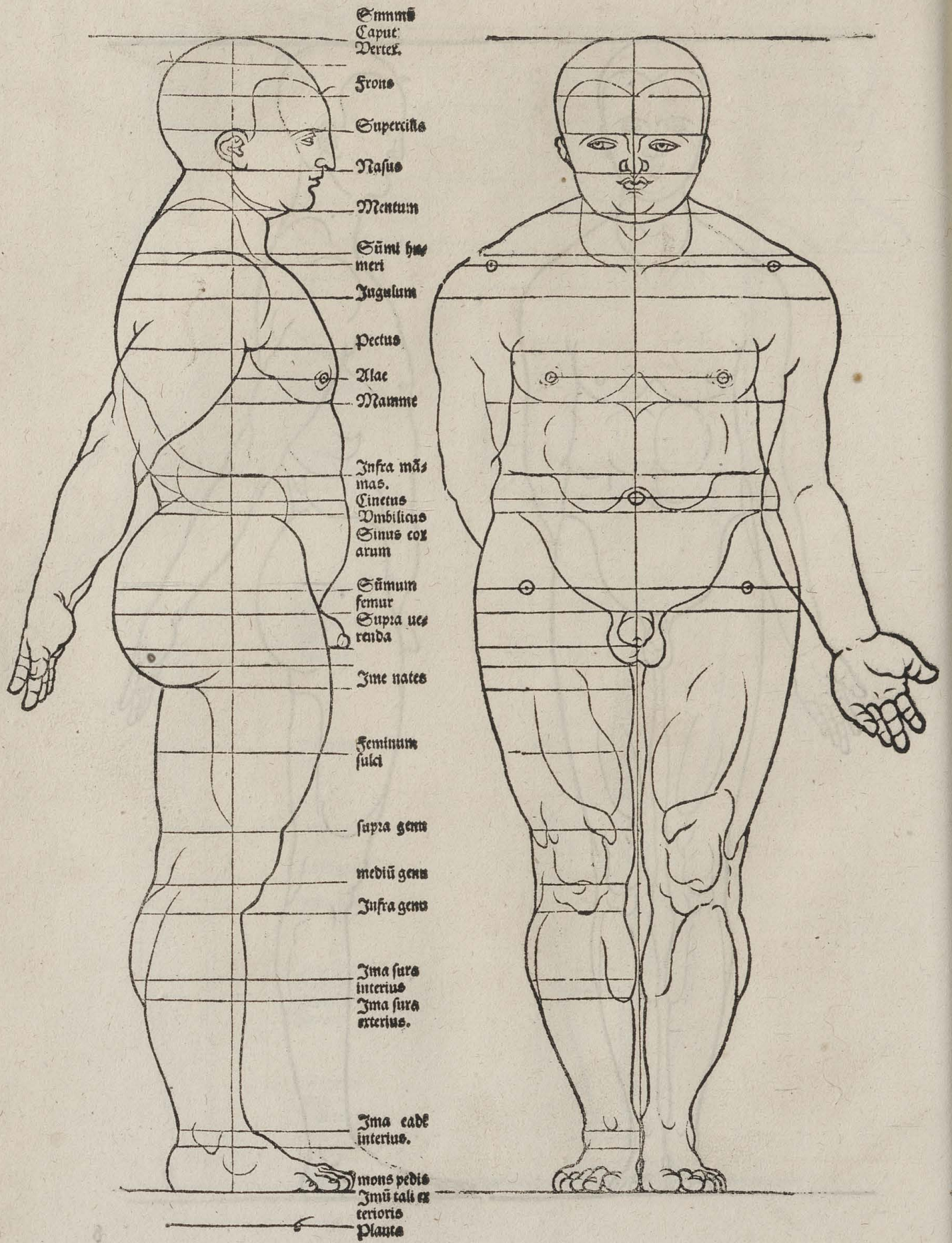
Hoc pacto tribus perpendicularibus ordine in transversam subiectam impositis, Statuetur in media. d. e. propositæ et principalis longitudinis spacium, In ceterioribus f. g. illud ipsum productum, In ulteriore. h. i. correptum. Atq; hæc ipsa convenienter utrimq; designat linea fili. a. c. cum ad summitatem lineæ. e. d. intenditur. Horum usus esse poterit in rebus innumerabilibus, etiã ubi spaciorum nomina dici nõ poterunt. Ut si nõ sit nominabile quæ quæ alicuius nota longitudinis pars sit, veluti vna. 2. vna. 3. 5. 6. Huius præcepti exemplum expressim⁹ inferius, ut oculis etiã legentium doctrina nostra subijceretur. Atq; huic instrumento nomen placuit indere Deligenti, quod seruiat delectui eorum quæ in quacumq; proposita re maiora aliquis minorave facere velit. Atq; ex his præceptis et huius Deligentis adminiculo descriptæ sunt paulo post expressæ figuræ viriles gracilitatis et crassitudinis. In his variationibus animadvertendum, omnia corpora in productione, addensatione, dilatatione grandescunt, partes habere distantiores et quasi vastiores, contra quæcumq; corripantur concurrentes magis et propinquas. Itaq; graciliores staturas aspectu etiã molliores expressere crassioribus. Hoc instrumentum quadrantis plane figuram modumq; præ se fert, quod nos et ipsum curuis lineolis designauimus.

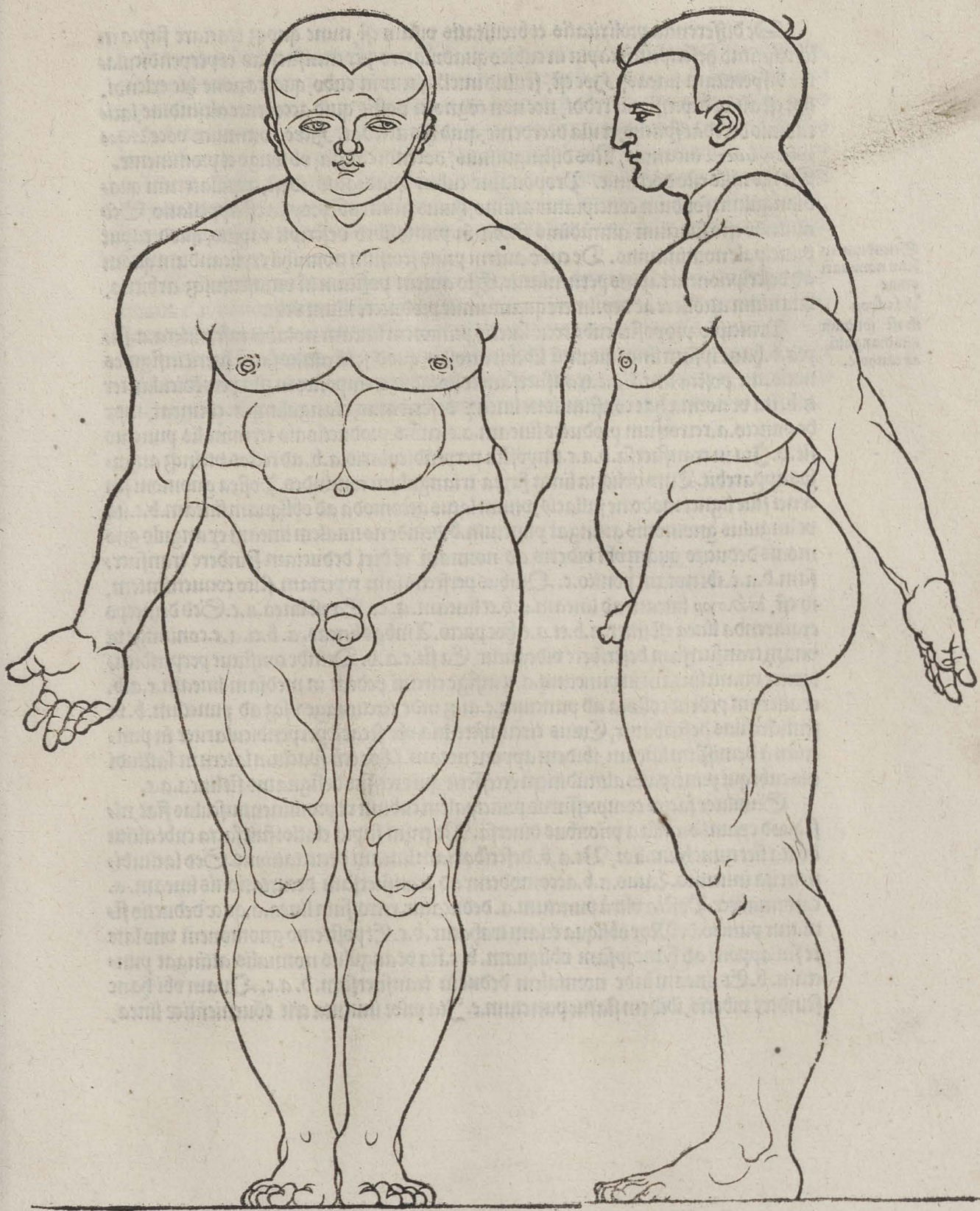

Sed sequentium imaginum productioribus staturis sciendū adiectum esse ipsa
altitudinis partem vnam 4. Etiam si quis vti hac ratione volet, is debet caput pau-
lo argutius accomodare, quo neglecto tota figura apparebit inuenustior. Cursum
igitur versum mento leuato, aut supra aliquantulo de capitis summitate dempto, des-
ligentis beneficio partes cōmensurabuntur. Nos in exemplis de summitate nihil dem-
psimus, sed inde ad imum vsque mentum fecimus spacium duarum 15. ab summo
autem mento ad summam vsq; frontē vnam. 10. distributis deinceps beneficio deli-
gentis omnibus altitudinis partibus, latitudo em̄ iam inducta et densitas retinetur.
Huiusmodi etiam capitum ipsorum exempla iuxta effigies exemplorum, appositus
mus. Spaciū pedis feci obtinere duas. 13. Nam exierat breuiusculus iusto, similiter
et monticulū pedis non nihil cōplanauimus. Erigebat etiā figure venustas vt crus-
ra quæ ratio variationis subiecerat nūc etiam gracilliora et contractiuscula describe-
rentur. Et huius imaginis densitatis commensurata spacia minus habent spacijs
principalis imaginis parte vna. 5. Hæc autem omnia quomodo recte fieri posse pu-
tarim, omnibus in partibus ac locis, diligenti et studiosa manu in exemplis delinea-
uimus, quo non verbis modo, sed re etiam ipsa instruerem legentes. De figura autē
corruptiore monere hoc est visum. In descriptione Variantis per constitutam lineam
principalis altitudinis a. b. duxi lineas duas obliquas, quæ in medio linee a. b. se
mutuo scinderent. Ex igitur productæ a linea prolixitatis f. g. supra et infra, attin-
gunt lineas c. f. et c. g. atq; ex huius attingentiæ punctis ducta est decurtationis linea
d. e. Cuius decurtationis figura si ad principalem altitudinem effingatur admodum
crassescet, sicut hoc Deligentis instrumento efficitur. Capitis tamen et altitudo et las-
tudo ac densitas minuenda est, siquidem ad humanum modum respondere volu-
mus. Pedis autem spacium vnam. 6. obtinebit. Horum et ipsorum subieciimus exem-
pla. De quibus itemq; nostra doctrina facere quisq; poterit quod libuerit, seu produ-
ctiora siue corruptiora placuerint.

De differentia prolixitatis et breuitatis visum est, nunc quoque tractare supra in libro primo descriptum caput in cubico quadrilatero per transversas et perpendiculares dispersitum lineas. Hoc est, si illud intelligatur in cubo, qua ratione hic extendi, hoc est altior depressione reddi, nec non cognosci possit, quid accedente altitudine, latitudinis decedat spacijs, et illa decedente, quid his accedat. Hæc communi voce $\epsilon\tau\epsilon\gamma\omicron\sigma$ $\mu\eta\kappa\eta$ $\chi\eta\mu\omicron\tau\alpha$ dicuntur, Nos distinguimus, docendi causa, ob longo et prominente.

Sciendum cu-
bum nominari
omne
 $\epsilon\tau\epsilon\gamma\omicron\sigma$ $\mu\eta\kappa\eta$
id est solidum
quadrangulum
ab auctore.

De his talis esto doctrina. Proponatur cubus quadratus, id est, æquilaterum quadrangulum solidum concipiatur animo, huius enim cubi propria est appellatio. Sed altitudo esto spacium altitudinis supra in primolibro descripti capituli, quod caput principale nominamus. De cubo autem prius seorsum nonnihil explicandum quam ad descriptionem capituli perueniatur. Esto autem positum in vniuscuiusque arbitrio, quantum attollere ac deprimere quantumue producere illum velit.

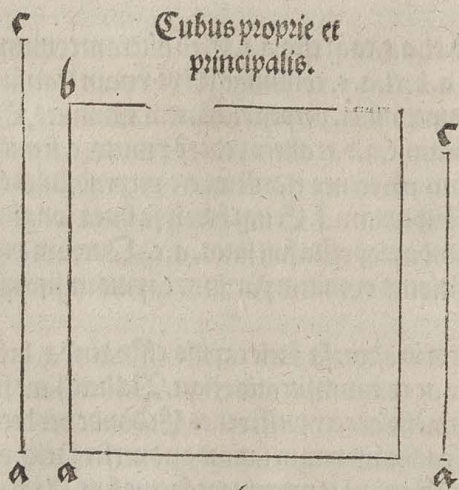
Principio propositi cubi recti lateris primorem lineam notabis infra litera. a. supra. b. hanc ipsam lineam quantum libebit attolles, quodque iam altius factum fuerit insignies notis. a. c. postea lineam. a. c. transversam collocabis, et impones in illam perpendiculariter a. b. ita ut norma hac constitutione lineam describatur, et angulum. a. contineat, mox de puncto. a. retrosum produces lineam. a. c. cuius productionis terminalis punctus sit. d. Ita in transversa. d. a. c. imposita perpendicularis. a. b. ad rectos utrinque angulos apparebit. Tum obliqua linea supra triangulum concludes. Postea gnomoni seu cunei siue lignei modo ne fallacis, unum latus accomoda ad obliquam lineam. b. c. ita ut angulus gnomonis attingat punctum. b. deinde normalem lineam ex angulo gnomonis deducito, quam ubi videris ad normam ut dixi deductam scindere transversam. d. a. c. ibi notam ponito. e. Quibus perfectis iam reperiam scito convenientem, id est, $\alpha\omega\lambda\omicron\gamma\omicron\sigma$ lineam ad lineam. a. b. et lineam. a. c. Ea est linea. a. e. Sed deinceps exquirenda linea est inter. a. b. et. a. e. hoc pacto. Ambas lineas. a. b. et. a. e. coniunge ut unam transversam describere videantur. Ea sit. e. a. b. Deinde constitue perpendiculariter unam lineam in punctum. a. et instige circini pedem in mediam lineam. e. a. b. et alterum pedem colloca ad punctum. e. atque inde circumage vsque ad punctum. b. ut semicirculus describatur, Cuius circumferentia ubi secarit perpendiculariter in punctum a demissam lineam, ibidem appone notam. f. hoc erit spacium laterum latitudinis cubi qui principalis altitudinem excesserit, qui excessus designatus sit linea. a. c.

Similiter facies compressurus principalem cubum ut prominentiusculus fiat, nisi quod exeunt omnia a prioribus diuersa. Ut enim supra elatior fuit facta cubi altitudo ita fiet nunc humilior. Ut. a. b. describat iam lineam decurtationis. Sed latitudinem ita inuenies. Latus. a. b. accomodetur ad transversam decurtationis lineam. a. c. normaliter. Postea ultra punctum. a. deducatur retrosum linea. a. quæ deductio finiatur puncto. d. Mox obliqua etiam trahatur. b. c. Et postremo gnomonem uno latere sui appone ad hanc ipsam obliquam. b. c. ita ut angulus normalis attingat punctum. b. Et lineam inde normalem deduc in transversam. d. a. c. Quam ubi hanc scindere videris, ibidem statue punctum. e. Ita prior inuenta erit convenienter linea.

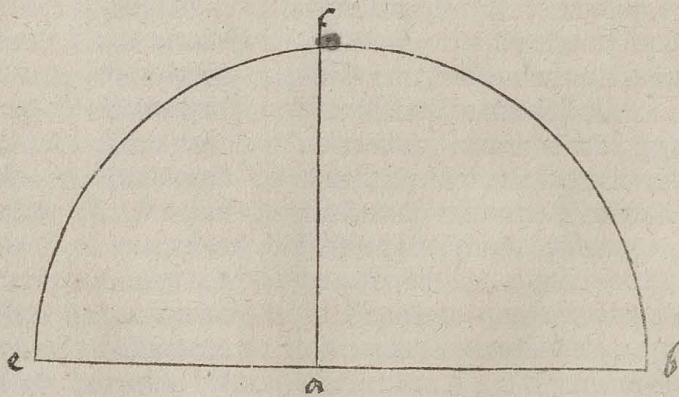
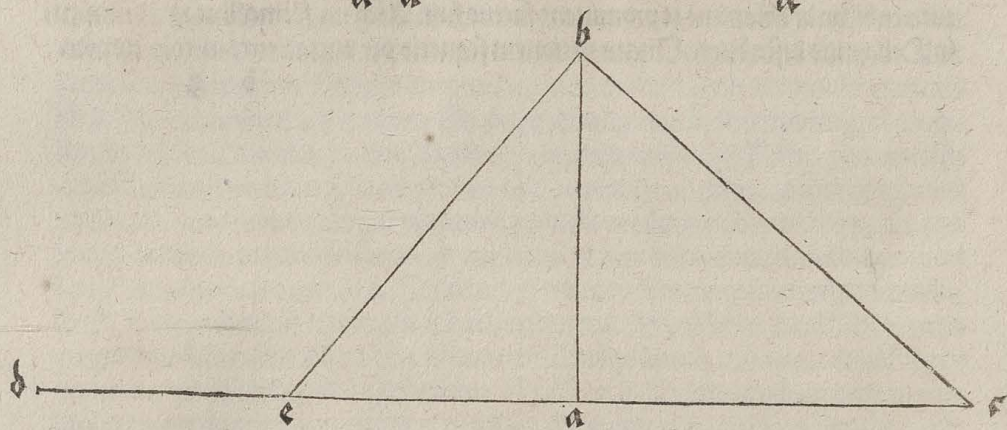
inter duas. a. b. et. a. e. eaqz esto. a. e. Sed alteram convenientiæ lineam ita exquires.
Duas lineas. a. b. et. a. e. coniunge ita ut vnā transversam. e. a. b. facere videantur
tur, postea in punctum. a. perpendicularem immittes, Et pedem vnum circini figes
in mediam lineam. e. a. b. et altero pede ex puncto. e. semicirculum describes. Et huius
circumferentiam ubi cernes transcurrere perpendicularem impositam in punctum
a. ibidem ascribito notam. f. Eritqz hæc ipsa linea longitudo prominentiæ compressi
cubi, cuius altitudo proposita fuit linea. a. e. Quorum omnium figuræ singulatim,
necnon delineationes omnium partium capitis in suo quoqz cubo expressæ subiectæ
sunt.

Sciendum in aduersa facie capitis effingenda, detrahendam latitudinis suæ
vnā. 7. pro eo ac commensuratio exigit. Vel licet sane sic facias. Proponere latitudi-
nem cubi prominentis ac compressi octies. Et diuide per decem æqualia spacia, Eritqz
horum decem spaciōrum vnum latitudo aduersæ faciei, ad quod contrahetur quadra-
tura cubi, vnde oblongus et prominens factus fuit. Atqz ita formæ lineas adminicu-
lo Deligentis distribues. Quam rationem sequeris per variationes in toto corpore.

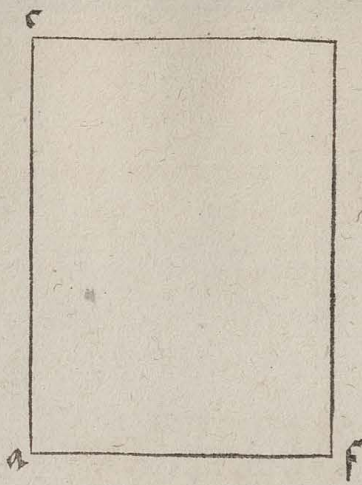
Linea prolixitatis. a. c.

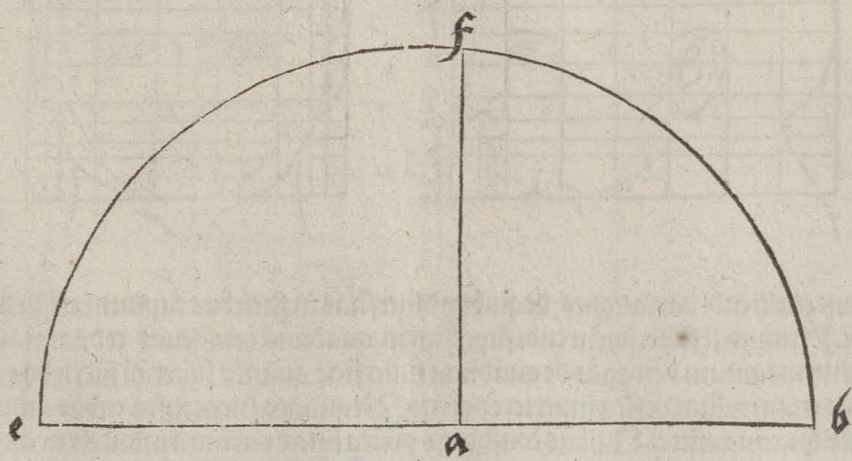
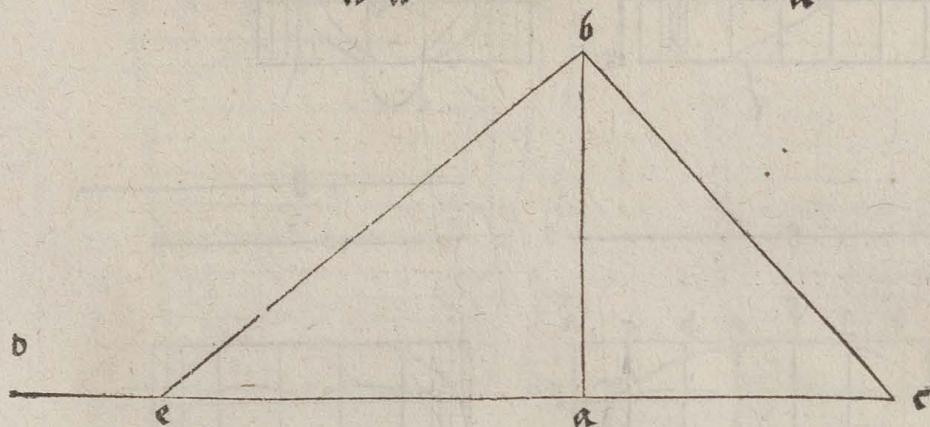
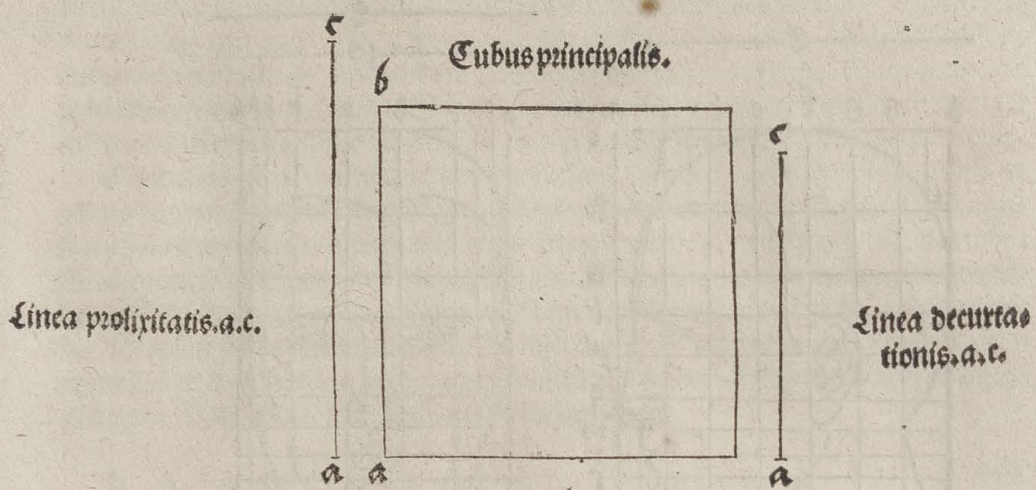

Linea decurtationis. a. c.

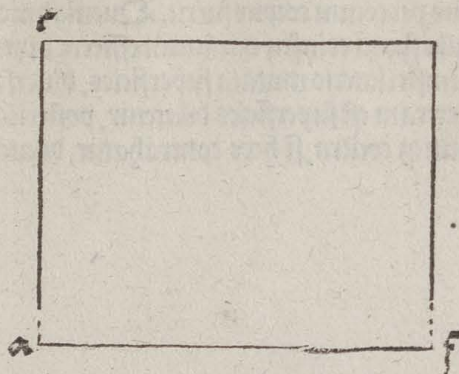

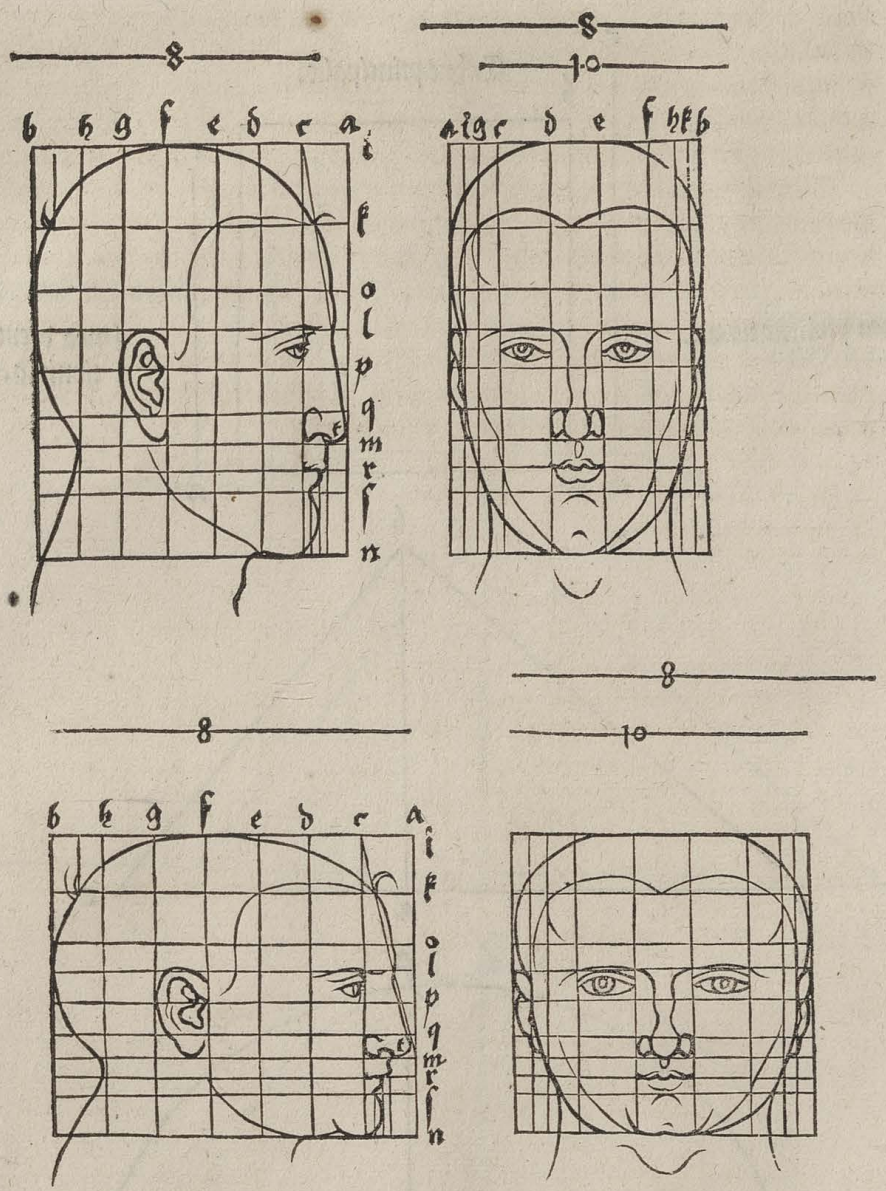
Cubus oblongus,
id est, elatus.

*Cubus prominens,
id est, compressus.*

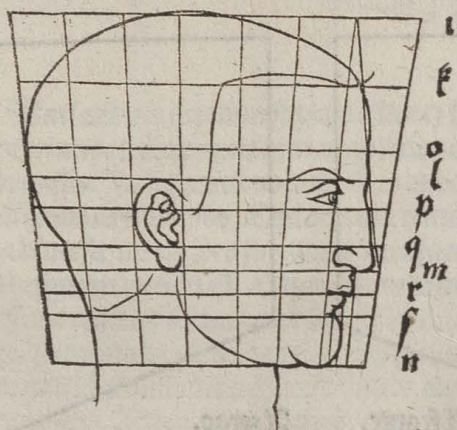

Sunt et alij cubi variationes, de quibus diuersitas in faciebus capitum existit huiusmodi. Primum si superiorem cubi superficiem quadratam constituas et dilatatam, Infra autem tantum detrahas de quadrata superficie, quanto superior fuerit dilatatio. Idque etiam ipsum postea inuertere poteris. Ut quanto fuerit infra cubus amplior hoc sit supra angustior. Quibus constitutis postea linee partium inducentur auxilio Deligentis, et deinceps congruentia formae. Ita exhibit vna facies capitis supra amplioris, infra angustioris. Altera autem supra angustioris amplioris infra. Cuius et ipsius rationis usus per totum corpus fuerit. Quemadmodum autem diximus bifariam superficiem cubi supra et infra variatam efficere diuersas facies, Ita hinc et illinc, id est, dextri ac sinistri lateris mutata superficies, diuersas facies reddit. Nam si prior, id est, quae ad dextram est superficies dilatetur, posterior, id est, quae ad sinistram contrahatur, Itemque contra, si haec contrahatur, dilatetur illa, Et partium

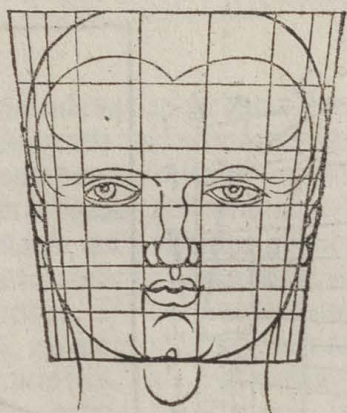
linee, itemq; forme Deligentis ad miniculo congruenter inscribantur. Exie prioris modi facies, ante quidem seu a fronte amplior, post vero seu a tergo angustior, posteris oris autem modi facies, ante quidem angustior post autem amplior. Quae omnia in subiectis exemplis cernere licet. Sed de hac ratione poteris vel superne deminuere, vel inferne quasi recidere quadraturam cubi, sicut et nos hoc ipsum in exemplis effinximus.

Est et alia ratio si rhombum cubicum facias duobus angulis oppositis acutis, et alteris duobus oppositis obtusis. Haec bifariam usurpari poterit. Primum ut anguli acuti ad frontem et ceruicem collocentur, caput posteriore parte sui ac mentum obtusis accipientibus. Secundo si hoc inuertatur. Quorum omnium exempla habes subiecta. Sed prior facies acutam frontem, altera caput posteriore parte sui acutum exhibet. Atq; haec facies a principali prorsus discrepant. Quicquid autem in cubo descriptum fuerit, id uniuersum, variato illo, mutatur, siquidem distributio partium conueniens per Deligentem seu Variantem seruata fuerit.

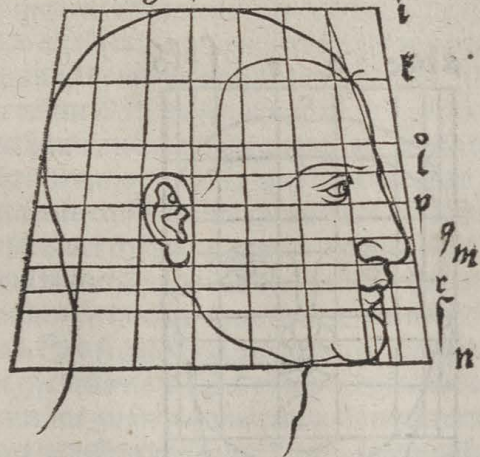
b h g f e d c a

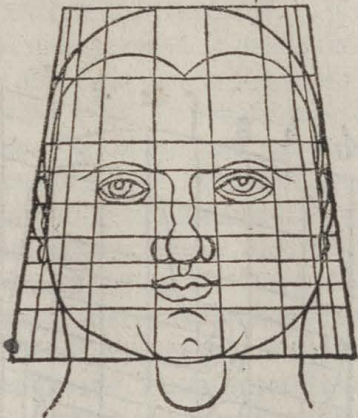
a i g e d e f h k b

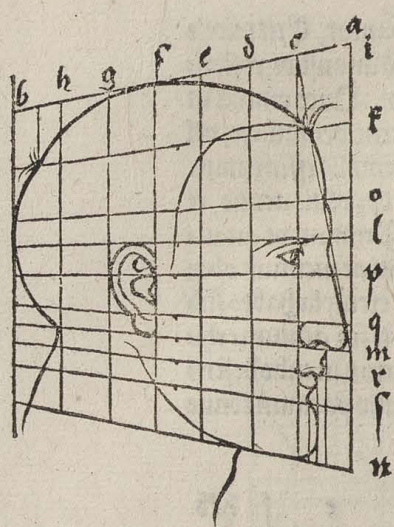

b h g f e d c a

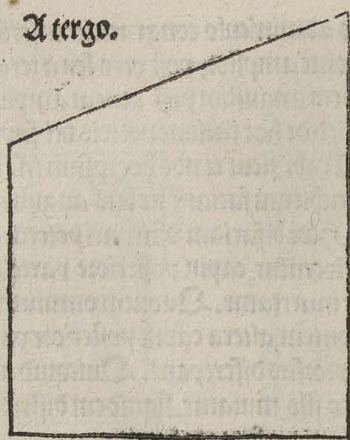

a i g e d e f h k b

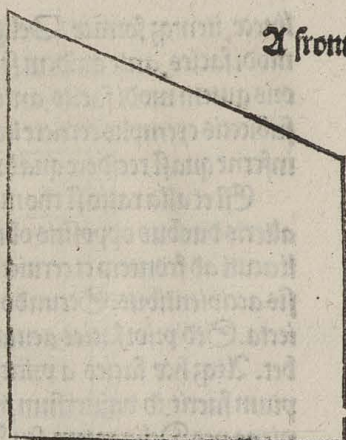

A tergo.

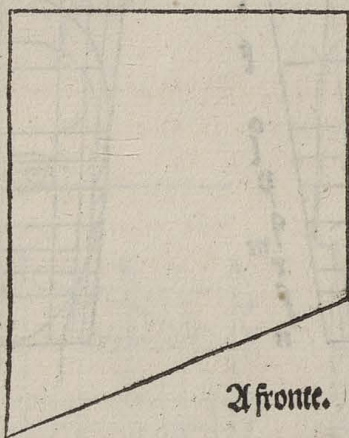
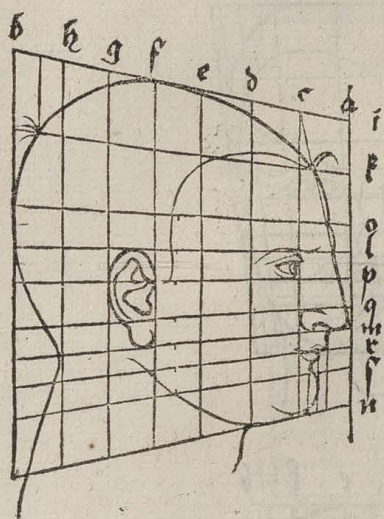

A fronte.

A fronte.

A tergo.

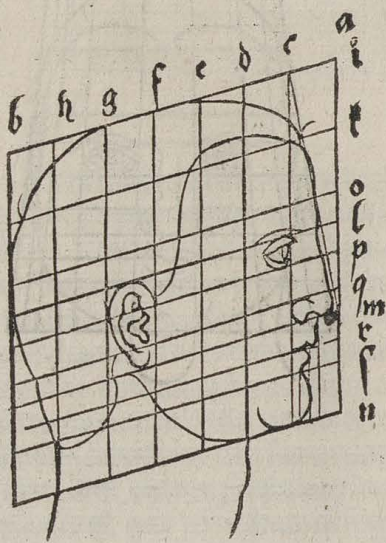

A fronte.

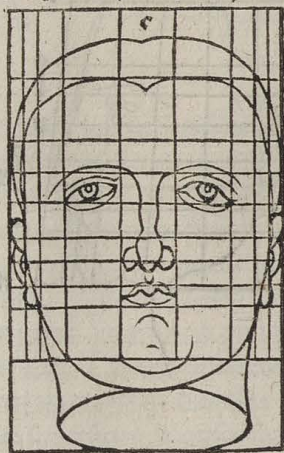
A tergo.

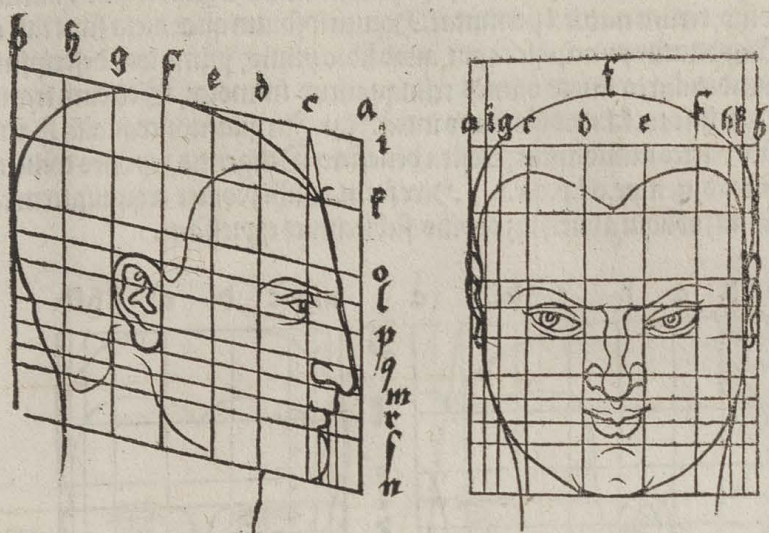
A tergo.

A fronte.

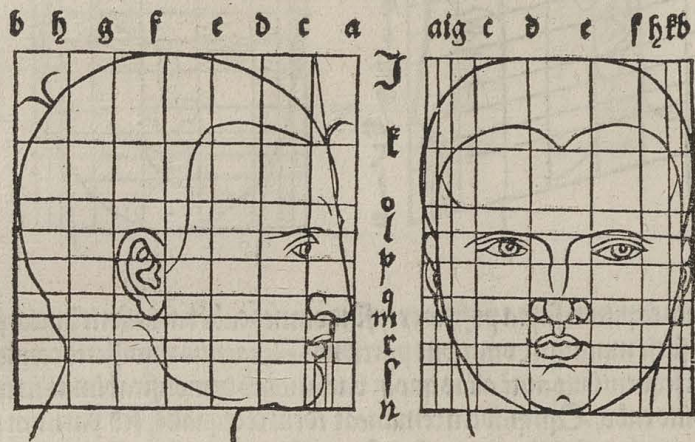
A tergo d e f h b

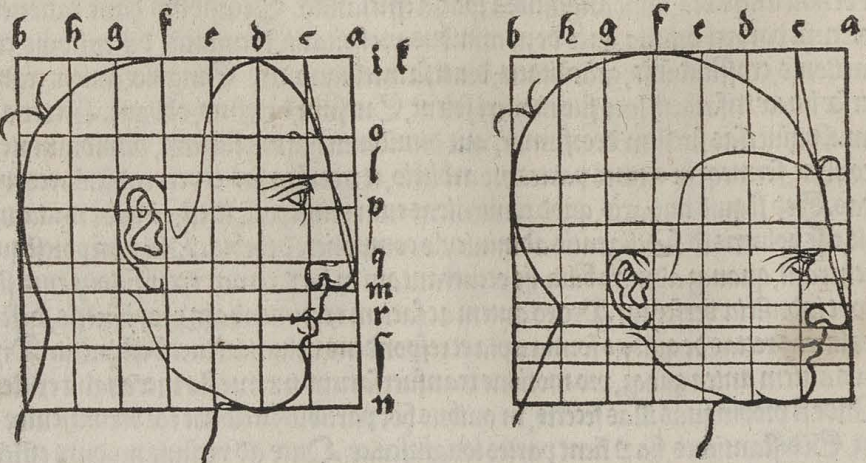

Variationes capitum supra positæ ex ipsius omnes cubi variatione ductæ sunt, in de principali facie mutatam, omnibus partibus Deligentis ministerio conuenienter expressis. In sequentibus autem alias quoque variationes demonstrabimus in ipsius principalis capituli cubo, Qui quidem remaneat idem et æqualis, sed partium postura diuersa, motis loco suo lineis transuersis ac obliquis, quibus illarum altitudines designari notum est. Quod ipsum tamen et in variato cubo fieri possit. Hæc via latissime patet ad innumerabiles differentias exprimendas. Sed ut ad rem veniamus. Proponatur principalis capituli facies, Inq; illo notentur primum præcipuarum partium altitudinis transuersæ lineæ, quæ sunt numero tres. Una. f. quæ est summi frontis. Altera. k. quæ transeurrit supercilia et supra radit aures. Sed tertia. m. nasum definit. Hæc igitur lineæ cum loco suo mouentur sursum deorsumue interuallorum discrimina existunt, fiuntq; spacia altiora aut humiliora, Quicquid autem hac motione linearum vni spacio decesserit, id ipsum accedere alteri necesse est. Isto modo attollere vel comprimere singulas partes in facie quisq; poterit. Quod autem dictum est de motione trium nominatarum, Idem et de alijs. s. r. q. p. o. intelligendum, siue ordine illarum conseruato, id est, ut $\pi\alpha\rho\sigma\iota\ \chi\alpha\lambda\omega\iota$ maneant, Siue illis obliquatis, quo fit ut hinc ampliora, illinc angustiora spacia efficiantur. Secundum hanc rationem poterunt variari omnia, quæ de nominibus prolixitatis, breuitatis, distensionis, contractionis, crassitudinis, gracilitatis, diuersa intelliguntur. Singulæ autem transuersæ lineæ trifariam loco suo moueri solent, Sursum, deorsum, oblique. Licet etiam simul vniuersas sursum deorsumue, aut dimidium harum sursum, dimidium item deorsum, fermeq; in omnes partes pro arbitrio, et transuersas et perpendiculares moueas. Sed si quid mutaris, quod conueniens cum principali, id est, eo vnde mutatum fuit, esse volueris id Deligentis adminiculo componere debebis. Dici non potest quæ occurrant, quanq; admirabilia his occurrant qui in hæc rerum exquisitio cum studio et industria versentur. Pro eo autem ac faciem exprimendam proposueris, describes lineas rectas de quibus forma apta et respondens voluntati tuæ designetur. Diximus autem antea quoque, pro motione transuersarum interualla inæqualia existere, Vnde si propinquas illas feceris, in quibus hoc partibus acciderit ex breuiusculæ fient, Si distantiores, hæc fient partes longiusculæ, Quæ ad vtriusque modum efficiet iuxta perpendiculares in obliqua facie crassitudinis et gracilitatis discrimina afferunt.

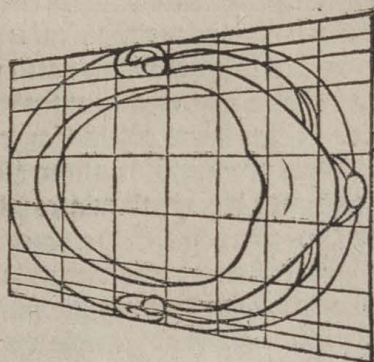
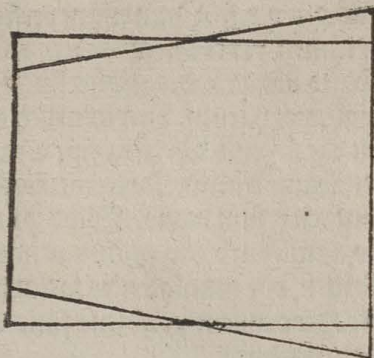
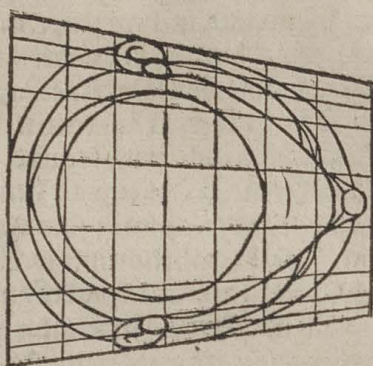
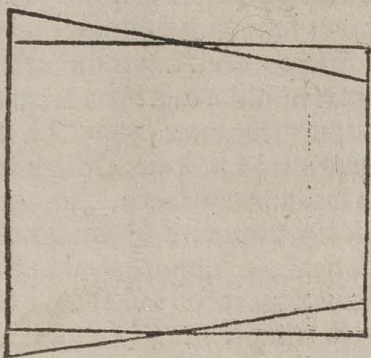
Sed qui hoc in manus tractanda susceperit, is etiam cogitabit quid quantumque sibi mutationis, rerum natura permittat. Horum ipsorum quae dicta sunt tale esto exemplum. Proponatur principale caput, quod libro primo, primo loco descripsimus. Huius perpendiculares lineae omnes relinquuntur immotae. Sed cum transversis sic ages, ut tres lineas. f. l. m. distribuas intra. J. n. In quatuor aequalia spacia, quibus praecipue partes includantur. Postea beneficio Deligentis, repones convenienter reliquas lineas, nempe. o. l. p. q. r. s. Haec forma mihi propter aequalitatem elegans est visa, Eamque obliqui aduersi que capitis subiecimus expressam.

Sed observandum faciem in capite alicubi longiusculam, alicubi vero breuiusculam esse. Quare scies si facies oris valde proluxa sit, capitis testam effici compressiorem. Ponatur igitur in exemplo tanta altitudo in facie oris, ut linea. f. imponatur in lineam J. utque postea Deligentis adminiculo reliquae lineae intra. f. n. nempe. o. l. p. q. m. r. s. convenienter distribuantur. Videbis igitur per hanc elationem, radicis capillorum designationem excludi. Contra si faciem oris malueris breuiusculam, videbis testam altiore. et exire acutulam. Sit igitur in iuxta posito differentiae exemplo. Ea breuietas in facie oris ut linea. f. stet infra. J. vna parte. 3. totius altitudinis. J. n. Utque reliquae lineae. o. l. p. q. m. r. s. adminiculo Deligentis distribuantur, cernesque effici quod in subiecto exemplo apparet.

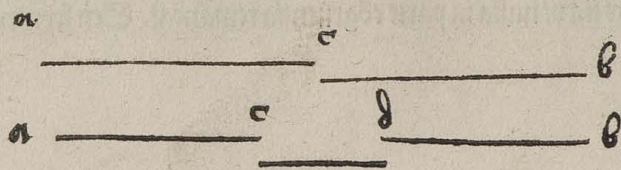
Est et talis capitum variatio, Ut quadrilaterum cubi, principalis ante, id est, ad dextram contrahatur, post, id est, ad laenam distendatur, idqz ἀναλόγως ut quantum vni loco decesserit tantum accedat alteri. Similis ratio est contrarij modi, Si ante distendas, post vero contrahas. Atqz in his ad hunc modum variatis quadrilateris, omnes partes conueniēter, vt fieri debet, distributæ, tales facies repræsentabūt, quales in depressis, vt loquimur, fundamentis binis subiicimus.

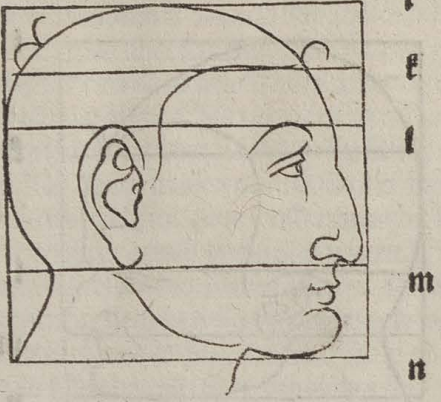
Hoc loco etiam sciendum omnes transuersas lineas, quadam certa quam paulo post explicabimus, ratione, posse dimoueri. Ita vt spacia supra fiant longiuscula, Quod ipsum et inuerteliceat, et in vtralibet dimidia parte faciei, et in quibusuis transuersis lineis vsurpare. Sunt autem maxime euidentes contrariæ, Vt si nunc deorsum trahas, quam prius sursum moueris vel transuersam vel perpendiculari rem lineam. Nunc igitur deinceps describam aliquot capitum facies ostensurus exemplis quo modo de præceptis nostris opus eleganter effingi possit. Quo ipso confido me studia cupiditatemqz multorum excitaturum ad alia et maiora et meliora inuenienda, q̄ nos demonstraerimus. Sed ad rem. Primum sit hoc propositum mutare vniuersas lineas ita vt nulla in parte cōgruentia remaneat. Seu frontem longam

vel breuem, seu nasum longum vel breuem, Siue mentum similiter longum vel
 breue esse volumus. Si igitur lineam transversam. l. multum sursum moueris ver-
 sus lineam. k. Designabitur frontis spacium breue nasi autem longiusculum, intra
 l. m. contra si lineam. l. deorsum moueris versus lineam. m. includet spacium. k. l. fron-
 tem longum. Sed. l. m. nasum breuiusculum. Si relinquatur linea. l. et moueatur
 sursum linea. m. Nasus quidem erit breuior in spacio. l. m. sed bucca et mentum lon-
 gum. Sin linea. m. deorsum moueatur. Nasus erit longior in spacio. l. m. bucca vero
 et mentum asstrictius. Jam fac ut distent longius inter se linee duce. k. m. Ita ut. k.
 prope. J. statuatur. m. vero prope. n. Tum erit caput summum et mentum ac bucca
 breuior, admodum autem frons et nasus longus. Fac contra ut. k. m. transversae mi-
 nus longe distent inter se, et cernes caput summum et mentum cum bucca longiuscu-
 lum euadere, sed breuem frontem ac nasum. Rursus moueantur sursum. k. l. et erit
 caput summum cum fronte breuius. Postea reliquis intra. l. n. lineis Deligentis ope
 distributis, erit nasus longus. Itemq; longum mentum cum bucca. Inuerte hoc
 ipsum et habebis excelsum in summo caput, frontemq; longiorem, Sed nasum bre-
 uiozem sicut et buccam cum mento. Rursus esto elatior. k. ad. J. linea autem. m. demis-
 sior ad. l. quae sit immota. His designabitur pressum supra caput, frons longa, labra
 mentumq; maiuscula. Inuertatur hoc ipsum, ut sit demissior linea. k. l. et linea. m. ad
 n. Designabiturq; supra caput arduum, frons breuis, nasus longior, bucca et men-
 tum breuiusculum. Posses in harum rerum expositione per qz esse copiosus, sed visum
 est breuitati studere. Hoc obseruabis, qui haec usurpare uoles, Diligenter, Ut ita dimo-
 ueas admoueasq; lineas inter se, ne rerum naturae effingenda vis afferatur, utq;
 facies institutae hominum humanum retineant modum. Sed quae diximus de lineis
 tribus. k. l. m. eadem intelligi debent et de reliquis. o. p. q. r. s. Quin etiam perfectis
 his ad eum variationis modum qui cuiq; placuit. Sic tamen ut oēs lineae $\pi\alpha\rho\rho\delta\alpha\eta\lambda\omicron\iota$ res
 manerent, licet in super aliquis variet propositas facies obliquandis iisdem lineis, ut
 vel a fronte vel a tergo declinent, seu vniuersae siue aliquot harum. Proeterea licet etiā
 mutetur positus lineae oblique quae in principali capite vna descripta fuit a radi-
 ce capillorum ad extremum nasum. Licet etiam mutilentur transversae particulis sur-
 sum deorsumue, et perpendiculares iisdem prosum aut retrosum motis. Quod ipsum
 et in obliquis fieri possit. Sed et post has omnes pro cuiusq; arbitrio institutas muta-
 tiones liceat et spacium intra particulas transversarum, ubi mutilationes factae fue-
 rint mouere sursum, deorsum, prosum, retrosum. Haec autem perspicue satis dici-
 nuntq; possunt, quare ad exempla et opus cuiq; est accedendum.

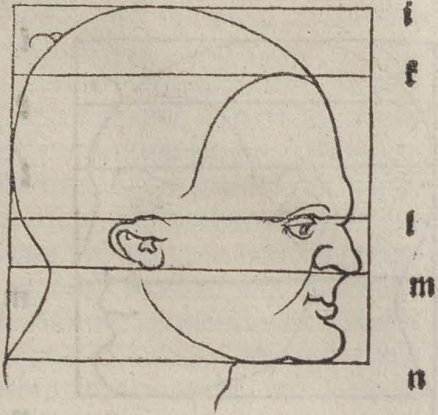
Quia autem dixi lineas mutilari, ut intelligatur quid senserim, Sit exempli caus-
 sa proposita linea. a. b. in qua ubicunq; lubitum fuerit notetur punctum. c. Vbi quasi
 fractae lineae frustula dimoueantur vnum sursum, alterum deorsum. Ita erunt duae
 particulae mutilationis in quas longitudo proposita quasi fracta fuit. Item scriban-
 tur in proposita linea duo puncta. c. d. et rescindatur qz tum his duobus punctis longi-
 tudinis occupatum fuit, eaq; quasi defracta particula sursum deorsumue moueatur.
 Exemplum subiecinus de transversis. Sed eadem sunt de perpendiculis et obli-
 quis etiam intelligenda, quarum similiter particulae prosum aut retrosum mouean-
 tur. Quo exemplo perspecto, poteris et supra descriptas facies aspiciere effectas secun-
 dum descriptionem et sententiam nostram.

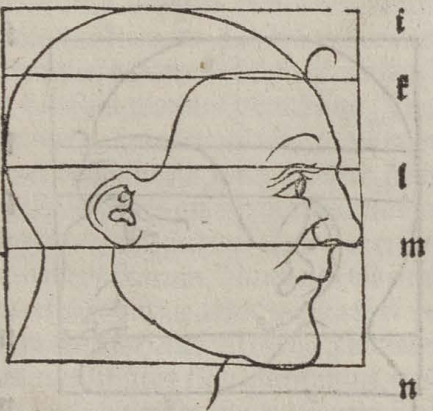
Hæc facies habet tantummodo
sursum elatum lineam. l.

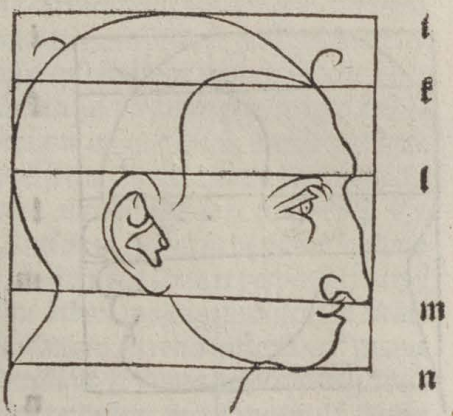
Hæc contra eandem so-
lam demissam.

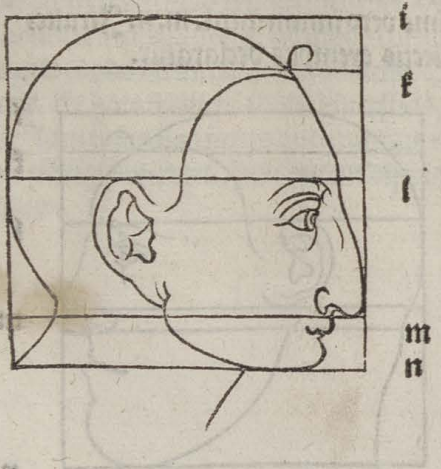
In hac facie sursum mota est
sola linea. m.

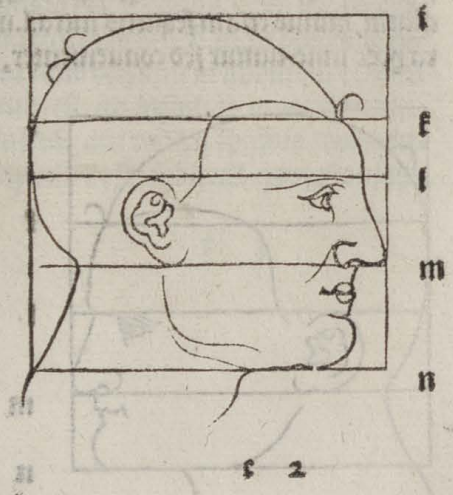
In hac eadem lineam. m. sola
deorsum mota est.

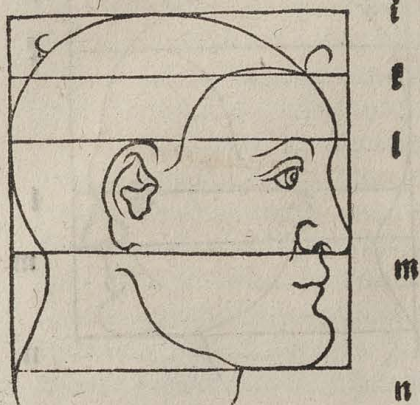
In hac facie linea. f. elatior. m.
vero demissior est.

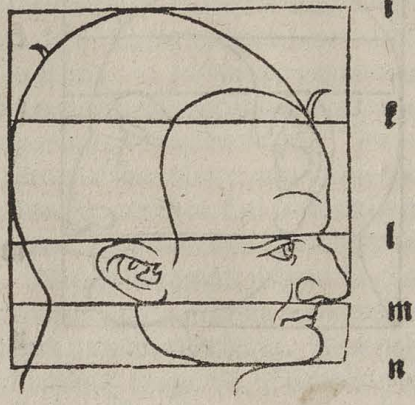
Contra in hac. m. elatior.
f. vero demissior.

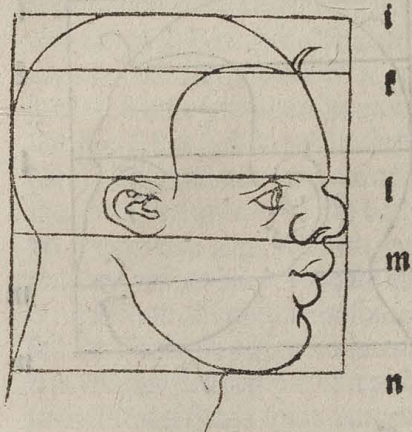
Hæc facies habet duas lineas
f.l. valde elatas, sed. m. in me-
dio. l. n. ponitur.

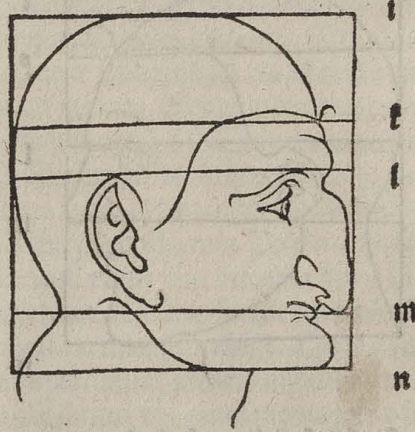
Hæc vero admodum demisso
sam habet. l. et. m. sed. f. stat in
medio. J. l.

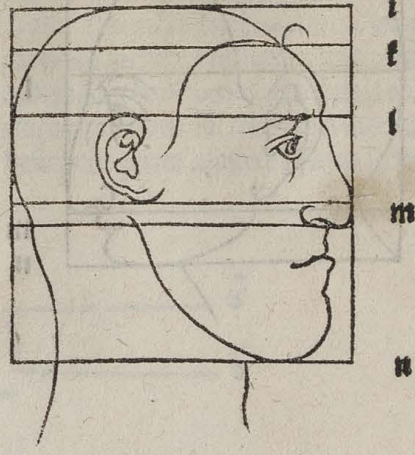
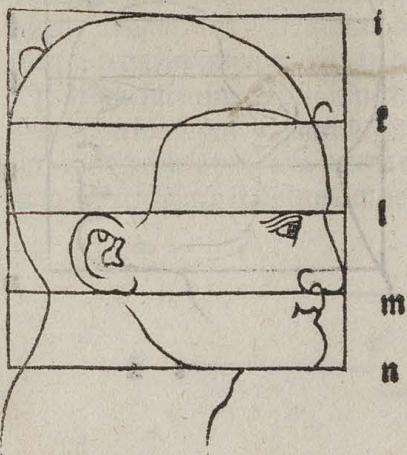
In hac facie est. f. et. m. sur-
sum mota.

In hac contra. f. et. m. mota
deorsum.

Sunt præter dictas motiones harum trium linearum. f. l. m. et hæc duce prior, ut
sumimum spacium intra. J. f. sit altissimum, proximum autem intra. f. l. minus
altum, minus etiam sequens intra. l. m. minime vero innum intra. m. n. In altera
ta hæc inuertuntur sed conuenienter, ut subiectis exemplis declaratur.

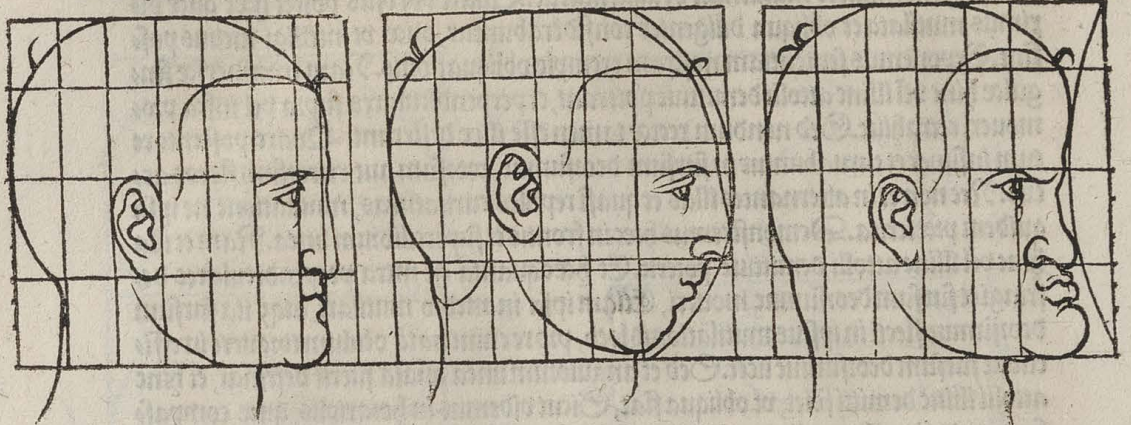

Maxime autem existunt varietates si lineae rectae παράλληλοι cum transversae
 cum perpendiculares mutentur obliquentur. Quare ubi usus posset haec quae di-
 ximus mutilata et obliqua diligenter considerabuntur, quae ut intelligi melius pos-
 sint. Exponemus sententiam nostram exemplo obliquationis. Nam transversae sin-
 gulae hinc vel illinc attolli demittiue poterunt, et perpendiculares supra vel infra pro-
 moueri retrahiue. Sed nondum rectae tamen esse illos desierunt, Quare poscente re-
 tum insuper et curuabuntur in sursum deorsumue, prosum aut retrosum flexos ar-
 cus. Nec non et in alternantes illas et quasi reptiles curuaturas, mutilatione ne ipsa
 quidem praeterita. Demonstremus haec in frontis et supercilliorum linea. Nam et illa
 hinc vel illinc attolli demittiue poterit. Et haec quanta est intra perpendiculares des-
 fringi et sursum deorsumue moueri. Etiam ipsa in medio mutilari, atq; ita sursum
 deorsumue flecti in ipsius mutilationis loco, pro re enim nata oculum torquere in effi-
 ctione sursum deorsumue licet. Sed et angulorum linea quanta fuerit defringi, et hinc
 attolli illinc demitti solet, ut obliqua fiat. Sicut videmus in horariolis, quae compasso
 sa vocant, lingulam a linea meridiana oblique discedere, atq; hac ratione anguli in-
 teriores exterioresue profundi magis minusue efficiuntur. Frangatur nasi linea, ita
 narium eminentiae attollentur demittenturue, quod ipsum debet et de bucca intelligi,
 et maxillis posteriore parte sui sursum deorsumue motis. Est etiam admodum diuer-
 sum in facieb. obliquis, collum propius admouere ad mentum, aut longiuscule retro
 abductum obliquare. Quarum illae quasi humiles terram spectare, haec sublime et res-
 cium intueri videntur. Superest aurium locus qui et ipse similiter moueri poterit, sur-
 sum, deorsum, prosum, retrosum. Itemq; obliquari in vtramq; partem pro cuius-
 uis arbitrio. Hunc etiam ipsum locum ampliusculum, angustiorum, breuiorem, lon-
 giorum, distensiorum, contractionem, facere licebit. Est enim in humanis facieb. cer-
 nere alicubi aures quasi complanatas ad tempora alicubi erectas et eminentes. Ex
 his arbitror facile studiosos lectores perspecturos sententiam nostram de mutationibus
 rerum propositarum. Nam cum viderint quibus rationibus recta et perpendicularia
 curuari obliquariue ac inaequalia fieri possint, sine labore magno inuenient, et altitu-
 dinum decurtationes. Et crassa quomodo gracilia faciant, et recta inflectant. In mu-
 tatas autem lineas sicut ostendimus, quis non intelligit, si forma deinceps describas-
 tur, quanta diuersitas futura sit inter hanc et illam vnde haec fuerit mutata? Inter
 haec faciat quisq; ut diligenter meminerit discriminum supra et initio memoratorum,
 ex quibus animaduertet triplicem maxime diuersitatem aspectuum in obliqua facie.
 Vna recta. Altera procurua et orbiculata seu fornicata, ut sint omnia tanq; in lepiscu-
 li ore quasi proiecta. Tertiam incurua, id est, lacunata siue repanda. Sed haec procur-
 uationes et incuruationes non modo curuis, sed etiam rectis lineis designari poterunt, nec
 integris modo verum etiam mutilatis. Quae tota ratio versatur in additione et detra-
 ctione. Et haec triplicis modi diuersitas, ut dictum est, ad infinitas mutationes fa-
 ciet. Jam ipsas has facies aut argutius et acutiuscule, aut contra spissius et planius-
 scule effingi poterunt. Haec autem discrimina triplicis modi subiectis exemplis propo-
 suimus.

Recta facies.

Orbicularis seu fonticata.

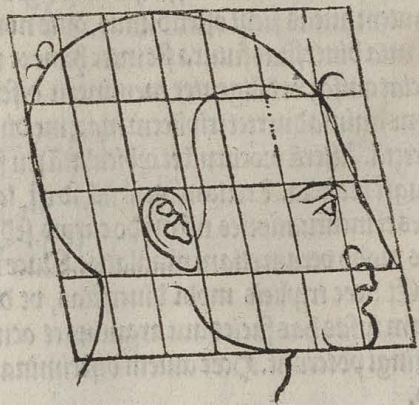
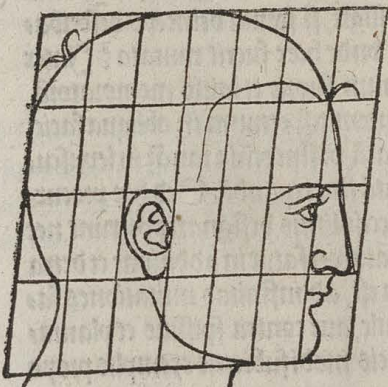
Lacumata siue repanda.

Sunt præterea duæ differentiæ obliquæ faciei quæ sic quasi in Rhombi figura designantur ut relinquatur transversa utraq; supra et infra $\pi\alpha\rho\sigma\acute{\alpha}\lambda\lambda\omega\varsigma$, se duo recta latera obliquentur $\pi\alpha\rho\alpha\lambda\lambda\acute{\iota}\omega\varsigma$ tamen et ipsa. Ita ut in comparatione laterum obliquorum lineæ supra concurrant infra discedant. Ita erit in priore a fronte angulus supra acutus infra obtusus, cui a tergo respondeat supra obtusus, ut infra acutus acutus. In altera erunt hæc inuersa. Quo facto debebunt de transversis omnes partes distribui. Sed tamen non quadrabunt ad perpendicularum demissæ per transversas lineæ. Verum obliquæ omnes existent. In prioreq; facie proniusculam formam in altera supinulam lineamentis inductis expriment. Sicut in subiectis exemplis apparet.

Facies prona.

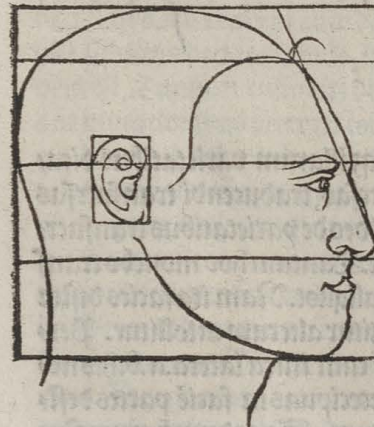
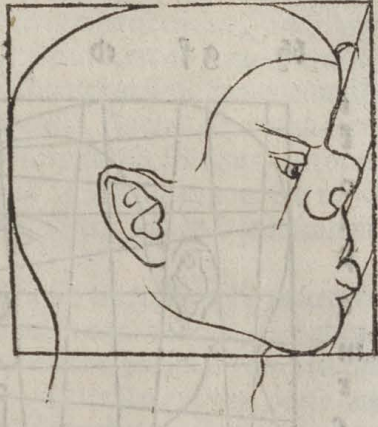
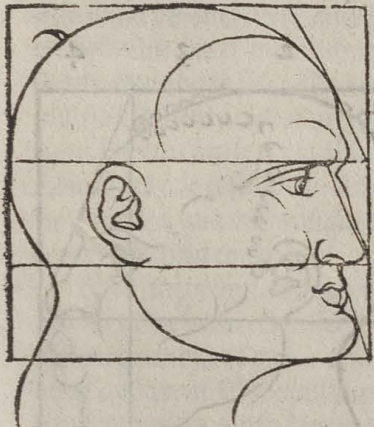
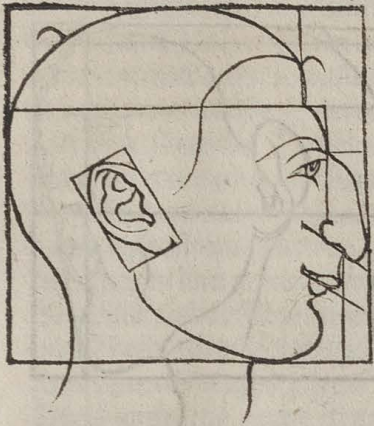
Facies resupinata.

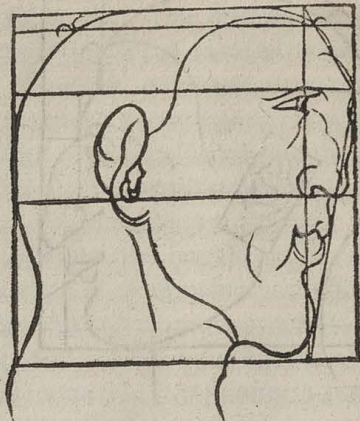
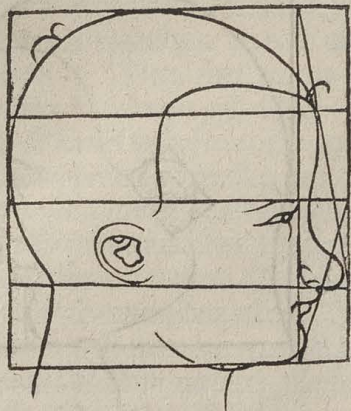
In his sic quemadmodum ostendimus mutatis faciebus, non secus atq; de super
 rioribus tradidimus. Transuersæ omnes et per eas perpendiculariter aut oblique du
 ctæ lineæ rectæ poterunt moueri locis suis. Sed et de motionibus earum linearum,
 quæ per transuersas perpendiculariter obliqueue ductæ, partium in latum et den
 sum spacia demonstrant, nunc quoq; deinceps explicandum restat. Nam cum in
 proposito quadrilatero faciei aduersæ latus prius erectum. a. posterius. b. literæ nota
 insignitum. Interq; hæc distributio partium per lineas sex harum literarum notis
 c. d. e. f. g. h. in septem æqualia spacia collata fuerit, pro vniuscuiusq; arbitrio poterit
 et hæc lineæ protrudi aut retrudi vel omnes vel aliquot, poterunt et ipsis inclusa singis
 latim spacia prorsus moueri retrosumue. Atq; ita existent variationes latitudinum
 et densitatum, ut facies crassior, gracilior, distensior, contractione appareat, quem
 admodum de transuersis longiores et breuiores partes fiebant. Itaq; similiter et hæc
 in rationem incidit addendi et demendi modus. Sed sciendum, quicquid de rectis et
 perpendicularibus præcipitur idem et de curuis et obliquis lineis accipi debere. Atq;
 hæc requirunt attentionem non mediocrem. Velut, hinc enim ordiemur, de frontis
 circumductione et pro cursu quicquid demitur, nasci prominentiæ adijciendum. Ea
 dem erit et inuersionis ratio. Sed hæc designari licebat per lineas curuas et arcuum
 huc et illuc cornibus versis, itemq; per rectas mutilatas. Atq; ita omnibus partibus
 facere poteris in facie obliqua. Vnde apparet in mutatione figuræ contraria semper
 concurrere. Et cum vnâ partem protruseris aliquam, alteram propinquam supra
 aut infra retrudi necesse sit. Deq; hoc efficiuntur discrimina partium ad crassitiem
 distensionemue, gracilitatē vel contractionē. Jam vero variatis partibus in facie, ut
 in toto, per transuersas lineas ductis perpendicularibus aut obliquis. Nō ignorandū
 vsum esse in singulis partibus etiā minutissimis nō secus ac in tota facie horū discrimi
 nū qua de tota facie supra exposuimus. Rectā illā esse aut orbicularē aut lacunatam
 Et exempli causa si frontē rectā, id est, planā orbiculatamue aut lacunatā esse velis.
 Aut nasum, labra, buccam, mentum, similiterq; omnes partes alias. Sciendum
 etiā lineam qua capitis obliqui rotunditas designetur vario modo duci posse. Appa
 ret enim in hominum figuris vnius caput planiusculum, alterius acutius, alicuius
 etiā quasi scruposum. Atq; omnino in tantonaturæ studio diuersa faciēdi omnia,
 infiniti sunt varietatis etiā istius modi. Dicamus deinceps de obliqua lineâ, quam
 nasci designandi causa duci ostendimus. Ea poterit supra reclinari ad lineam per
 pendicularem. d. Et *δ' α γ ω υ ι ο z* inde sit ad transuersam. m. Poterit et erectiuscula duci
 ex medio. a. c. poterit et proclinari supra ad perpendicularem. a. In huiusmodi cons
 uenientiam maxime probo, quæ venustatē complectitur, cum quasi aliena et præcus
 pta omnia, inusitata et admirabilia videantur. Ita licet, exempli gratia, Dicamus
 non esse venustam faciem cum elato aut presso vertice, quarum illa caput habet acutius
 hæc planiusculum. Relinquitur igitur in medio conueniens rotunditatis caput,
 quale venustum esse omnes sentiunt. Quod ut dixi, exempli gratia nostræ doctrine
 a nobis est positum, non probationis, media omnia esse optima. Sed, ut nunc, hoc res
 ecte dicitur. Et autem in tota facie est inuenustum prolixam illam esse nimis aut mi
 nis curtā. Ita de partibus multa est deformitatis discrimina colligere. Veluti fron
 tem esse longiorem, breuiorē, sinuosam, aut quasi scopulosam. Jam nasibus istis
 videmus esse longos, nodosos, propendulos nasos.

Contra alij nascis sunt breuibus, intortis, simis, crispis, glomeratis, supraq; depressis alij, alij extantibus. At oculi alijs paruuli et quasi delitescentes, alijs sunt magni et exerciti. Aliqui semi apertis quasi suillum obtuentur, coniuuentque magis superiore q̄ inferiore palpebra. Aliqui latissime penitus patentibus oculis aspiciunt. Sunt et quibusdam alta, quibusdam quasi incumbentia palpebris, non etiam nullis propendula supercilia, quæ et ipsa tenuia alijs, alijs densa insunt. Sed labronibus crassa, carnosâ, grandia, glomerata labra sunt. In alijs arguta et gracilia. Aliquibus superius labrum elatius est inferiore, aliquibus contra hoc illo, crassius est etiam sæpe vnum altero. Sæpe intra nasum et labrum altiusculum spacium, alicubi hic in labrum insidere videtur. Præterea est vbi mentum obtusum magnumq; sit, Est contra vbi acutum et paruum. Est et alicubi mentum a collo longius distans, Est et quasi ad collum attritum, alicubi prolixum, alicubi curtum, Quæ suis lineis transuersis, vt indicatum est, designantur. Sunt etiam nonnullæ facies ad scalarum modum inæquales, idq; bifariam, Nam aut supra prominent maxime, Infraq; magis ac magis retrahuntur, Aut inferne prominentes gradatim sursum scandendo recedunt. Hæc mutilatis lineis designantur. De quibus quamuis multa tradi possent, quo pacto etiam in minimis partibus usurpari possint, Sed hæc tamen ipsa studiose experiundo facile inuenient.

Hoc loco sciendum permitti vnicuiq; plures facere numero q̄ nos fecerimus, aut etiam pauciores lineas transversas perpendiculares et obliquas. Siue maioris certitudinis, seu vitandi laboris causa. Permittitur etiam rectas lineas, si res poscere videatur, vnicuiq; curuare pro arbitrio suo. Quæ omnia quo melius et rectius qua de sententia animi mei præscripta sint, intelligi possit, subijcere placuit varia exempla figurarum de quibus memorauimus. Harum diuersitates designatas apparet mutatis perpendiculis transversis, obliquis, mutilis lineis nonnullis et curuis, ad quas postmodo congruentia formæ expressa fuerit. Hæc multum proderint ijs qui absq; exemplo scripturam nostram non facile potuissent intelligere. Sed variationis huius infinita est ratio. Nam et vnius forma transferri in alteram, et misceri omnium a prima ad vltimam poterunt, omninoq; difficile dictu est quid his in rebus licentiae concedatur operi, quod quidem ipsum debet in frequentibus mutationibus versari. Sicuti et nos in exemplis omnes perpendiculares et transversas temere dimouimus. Itemq; easdẽ obliquauimus plane vt libido fuit audacissime. Tum deinde formam expressimus congruam vnde quid exierit licet inuicare, Sed non obliuiscendum, si quid oblique faciei de densitate detrahatur, id adijci latitudini aduersæ. Et contra, Illi si quid adijciatur, huic detrahi oportere. Non autem ignorandum has varietates magis seruire discriminibus q̄ venustati formæ, Quas plurimas designare vsus causa admodum profuerit. Neq; adeo venusta forma per se, et absq; comparatione ad inuenustam cognosci queat. Qui igitur sciet quid deceat, idem et quid deforme sit sciat necesse est.

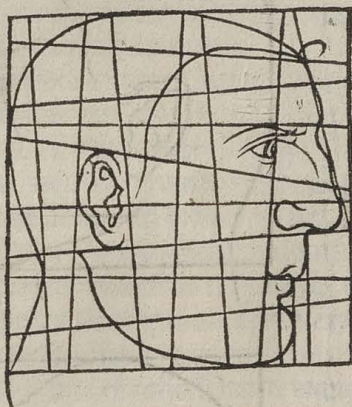

Faint, illegible text visible through the paper, likely bleed-through from the reverse side.

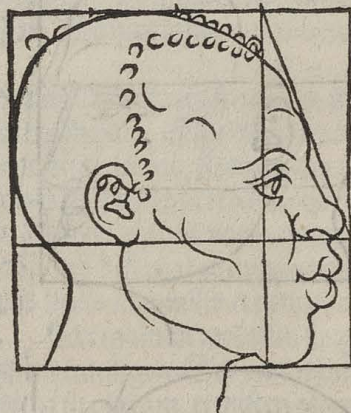

bh gf ed c a

i
l
o
p
q
m
r
s
n

1 2 3 4

Restat ut de aduersarum facierum mutatione, deq; illarum varietatibus dicamus. Sed quia de omnibus obliquis faciebus in aduersas, traducendi transversas lineas una ratio est, beneficij nimirum transferentis. Ideo de varietatibus transversarum nunc quidem verba facere superuacaneum fuerit. Tantum hoc monebo transversas et in aduersa facie obliquari posse, vel omnes vel aliquot. Nam ita facies distorquentur, similiter ut cum totius cubi vnum latus demittitur alterum attollitur. Pergamus igitur ad tractationem perpendicularium, quæ cum intra latera .a. b. his notentur literis de doctrina nostra. J. g. c. d. e. f. h. l. Et præcipuas in facie partes designent, ut frontem, oculos, nasum, aures, buccam, mentum. Sciendum harum singulas aut aliquot simul, aut etiam vniuersas moueri locis suis posse. Ita quo longius inter se distabunt, eo erit partium latitudo maior, quo aberunt propius, eo erit illa minor. Sed et sic describuntur supra vti quasi concurrant, infra discedere a se videantur, aut contra.

Describuntur et flexæ. Cum desinunt perpendiculariter cadere, sed aut oblique aut curuæ sunt. De hac ratione in forma expressa cernes frontem distendi aut contrahi, oculorum inter angulos vastula aut angusta spaciola, interq; eosdem maiuscula aut minuscula interualla. Poterunt et inæqualiter magnitudine et loco designari oculi, palpebræ, supercilia, Cernes et nasum hic distendi illic contrahi, supra inq; vel infra. Eundem et rectum et incuruum, glomeratulum aut acutulum, teretem aut nodosulum, qua parte nares subsunt angustiozem naribus ipsis amplis. Vel contra supra nares distensiozem, naribus ipsis contractis. Idem licet dicamus de distensione aut contractione buccæ, menti, maxillarum. Idem et de singulis partibus quæ supra contrahantur, infra distendantur aut contra. Hac via inæqualis distributionis efficiuntur gibbosæ aut distortæ et aliene multis modis facies, Veluti aut angusto aut sparsa ore. Curuis, crassis, paruis, magnis labris, aut etiam inæqualibus. Maxillis distentis, contractis, acutis, obtusis, apparente iunctura aut mimis. Hæc omnia et huiusmodi diuersitates studiosus et experiens lector debet enucleare, Vnde multa admirabilia poterit eruere, quæ sub his latent. Hoc vero certo nihil est certius, Intelligentes deformitatis et turpitudinis facile perspicere, quid sibi in opere ad venustatem instituto vitandum sit. Quo quis autem longius a prauitate recesserit, hoc propius ad pulchritudinem accedat necesse est. Cui hæc erunt manifesta, Is quid a quo et qua ratione differat facile et plane intelliget, Idq; non solum in picuris, sed illis etiam operibus quæ celo et scalpello elaborantur accidere necesse est. Quæ qui tentarit hæc ratione ignorata, quamuis aliquid concordans et æquale expresserit, tamen id fortuito non ex arte effectum constat.

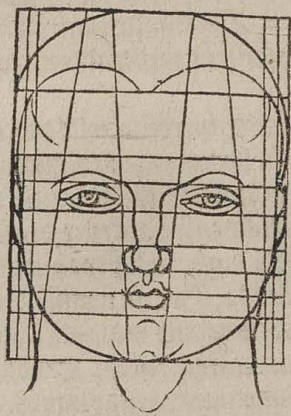
Sed ad propositum reuertamur. Aliter apparet facies imposita collo proceræ et gracili, aliter breui et crasso. Præterea animaduertenda lineamenta oris, quæ alicubi sunt grandia et plena oculis, naso, mento, alicubi tenuia et pressula. Facies etiam aliter apparent, Si capillatum sit aut rasum caput, capillo crispo aut recto, denso aut tenui, promisso, tonso, cincinato, laxo, humido, sicco. Si barbatus sit os aut imberbe. Deq; barba eadem quæ de capillo diximus intelligenda. Horum non nihil exemplis subiectis declarauimus. Cæterum virilis et muliebris capitis mutandi ratio eadem est, Tantum custodiri debet, vt sui sexus naturam virumq; referat. Talibus etiam mutationibus percurri totum corpus poterit, et illius omnes partes perquiri. Sed quod monui, videndū ne virilis ac muliebris sexus confundatur, Neq; etiam ita imitabitur effigies viri, vt quasi virilitas ipsa effemineatur, neq; muliebris, vt ex illo genere imago in virile transeat, absq; enim etiam hoc latissima est mutationum via.

Cum autem omnes animantes in suo genere similes inter se reperiantur, Sexus tamen discrimen fere euidens est, vt in hominum genere et bestiarum. Præterea danda opera, vt hæc etiam sexus discrimina in imaginibus hominum humanum modum retineant. Sicut et omnes bestias naturæ suæ quendam modum retinere videmus. Nunq; enim Leo ita dissimilis est aliorum leonum, vt asinum referat, Neq; vulpecula, vt lupus esse videatur, Quare ubiq; generis et naturæ proprietates conseruanda.

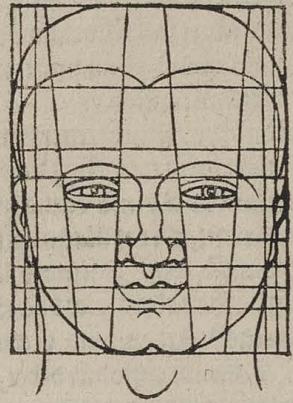
Quid autem dicunt? qui sic loquuntur, ut inquam leoninam aliquem tueri aut
 de sinum, Lupum esse vel vulpeculam, vel canem, Cum non certe quadrupedem esse
 sentiant, Neq; etiam simili corpore, aut membris similibus esse aiunt, Sed ita nos
 tant animorum quandam similitudinem, Dum significant sic se illos gerere ut ceru-
 torum animalium naturas ingenijs suis referant, Quod ipsum ad membrorum stas-
 tum minime pertinet, neq; permisceri hæc debent. Non autem negari potest quin hos
 minum maxima sit inter ipsos dissimilitudo, Sed tamen ita ut generis similitudo
 sibi constet, Id ipsum in canum etiam genere apparet, Alij enim grandes, alij parui
 sunt, et sexcentis discriminibus inter se differentes, glabri, pilosi, diversor; colorum,
 Sed non ita tamen dissimiles inter se sunt, generis ut similitudinem amittant, utiue
 vulpes aut lupi esse videantur. Ex his patet mutationes et varietates rerum non
 statim etiam naturas illarum euertere neq; confundere, itaq; facile est canis figu-
 ram a feræ bestie figura internoscere, De qua differentia, ne iusto sum verbor;
 sior disputandi finem faciam. Sed redeo ad illa quæ initio monui, unde q; hæc
 sunt nata vitandam confusionem sexus, et in muliere virilitatem formæ, in viro mu-
 liebritatem.

aig ed e f hfb

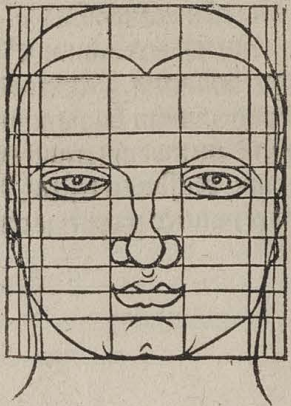
aige d e fhfb

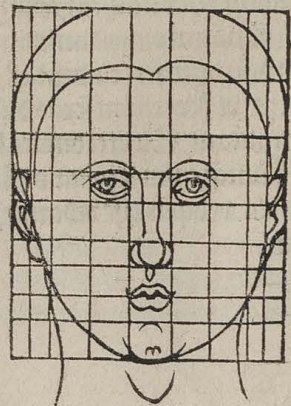
aige d e fhfb

aig ed e f hfb

i
r
o
l
p
q
m
r
s
n

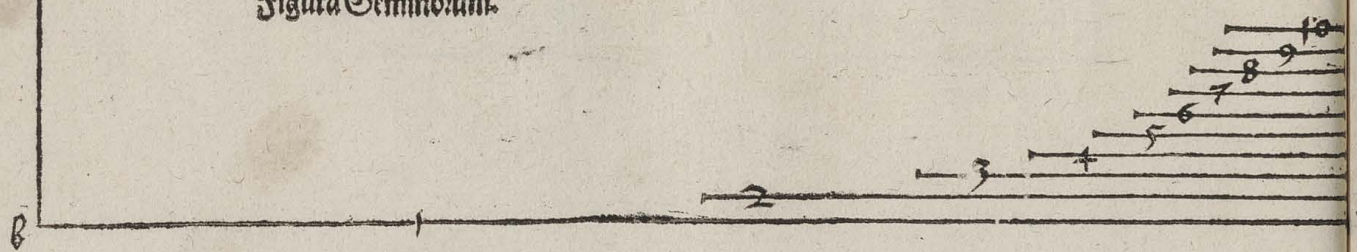
Nunc deinceps monstrabo aliam viam ad mensuram nouam propositæ imagi-
nis. Si quis facere crassiozem graciliozemue, distensiozem vel contractiozem volues-
rit. Hæc duabus lineis continetur, quibus mutatio efficitur, quomodo supra de lon-
gitudine et breuitate ostendimus, sed aliter, hocq; modo. Si propositæ imaginis alti-
tudinem habueris, vt illam quæ est eius vnde nouã effingere voles facturus per trans-
uersas crassiozem aut graciliozem, distensiozem contractiozemue, Jam nota igitur est
altitudinis habitæ linea. Aliam igitur constituas ad mensuram densitatis et latitu-
dinis. Si quidem imaginem volueris exire ampliozem, erit ea linea longior, breuior
autem si angustiozem, quam diuides in suas præcipuas partes beneficio Varians
tis, atq; ita mensurationes accommodabis ad mutationes imaginis propositæ. Ita
conuenienter exhibunt de linea longiore omnia crassiuscula et distensioza, de breuiore
gracilia et contracta magis. Harum linearum diuin figuram inferius expressimus.
Indidimusq; nomen Geminis, propter modum vsusq; duplicis lineæ ad vnã
mensurationem. Hæc descriptio ita se habet. Primum Lineam statues rectam ad
perpendicularum altitudinis notæ, quæ sit. a. b. hæc debeat omnium partium suarum
distinctione esse insignis. Tum infra transversam ad normam adiunges, eaq; erit
breuior aut longior pro arbitrio tuo, sintq; huius notæ. b. c. Ita habebis trilaterum re-
ctangulum designatum. a. b. c. Hac transversa, beneficio Variantis, aut sane diuis-
dentis cuius ratio in primo libro explicata est, de nouo distincta conuenienter secundũ
altitudinis lineam, figura iam erit Geminorum perfecta, quã poteris ad mensurati-
onem omnium partium densitatis et latitudinis vti.

Geminorum etiam vsus ad mensurationem altitudinis pertinebit. Nam linea
erecta. a. b. si proluxior facta et beneficio Variantis de nouo distincta per altitudinem
suam fuerit, Jam habebitur mensura longioris imaginis sed graciliozis. Vera igitur
cunq; harum diuin linearum fuerit mutata, in mensuratione propositæ imagi-
nis diuersitatem afferet. Si igitur voles suã propositæ imagini altitudinem constan-
te, sed graciliozem aut crassiozem modo fieri, Transuersa mutata pro voluntate tua
vtere. Sin densitatem et latitudinem retinere volueris, sed longiozem aut breuiorem
staturam facere, vteris altitudinis linea ad expositum modum mutata. Ita vides
vtrumq; latus Geminorum, rectum inq; et transversum, suas peculiare fortiri di-
uisiones, pro diuisionis modo exposito initio statim libri primi, hoc etiam loco caue ob-
liuiscaris harum particularum nimis et parum.

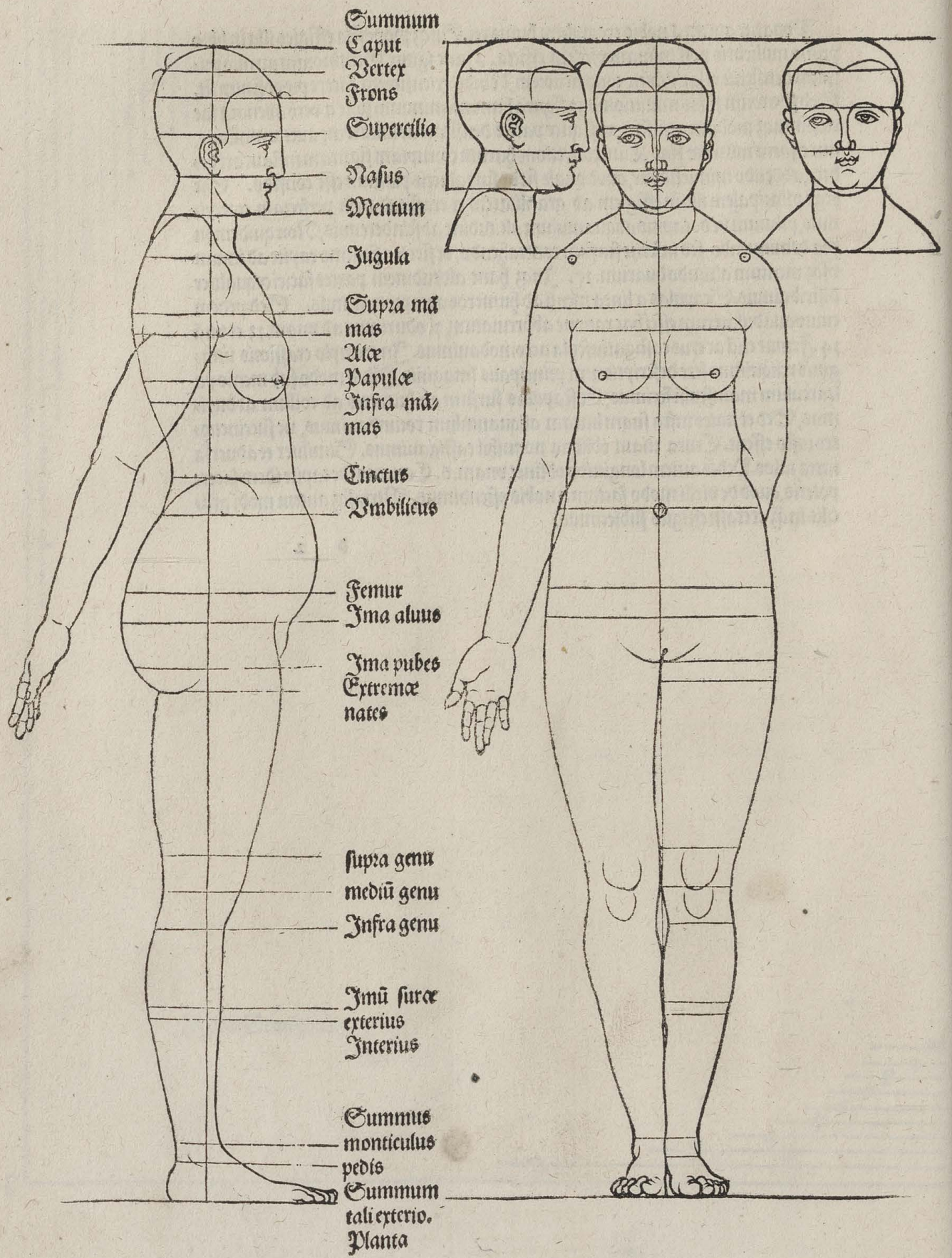
Hac in parte studiosum lectorem admonitum velim, vt animaduertat, sicut de
vsus crebritate facile apparebit, q; admirabiles mensurationes de duarum linearum
vnius breuitate, alterius longitudine perfici possint. Multoq; adeo si magis alteru-
tra in metiendo punctum moueatur, multoq; maxime si vtraq;. Perspicuũ hoc erit pe-
rito architecto quod dico. Et mirifice difficultates, vt videntur, hac ratione facillime
explicabuntur.

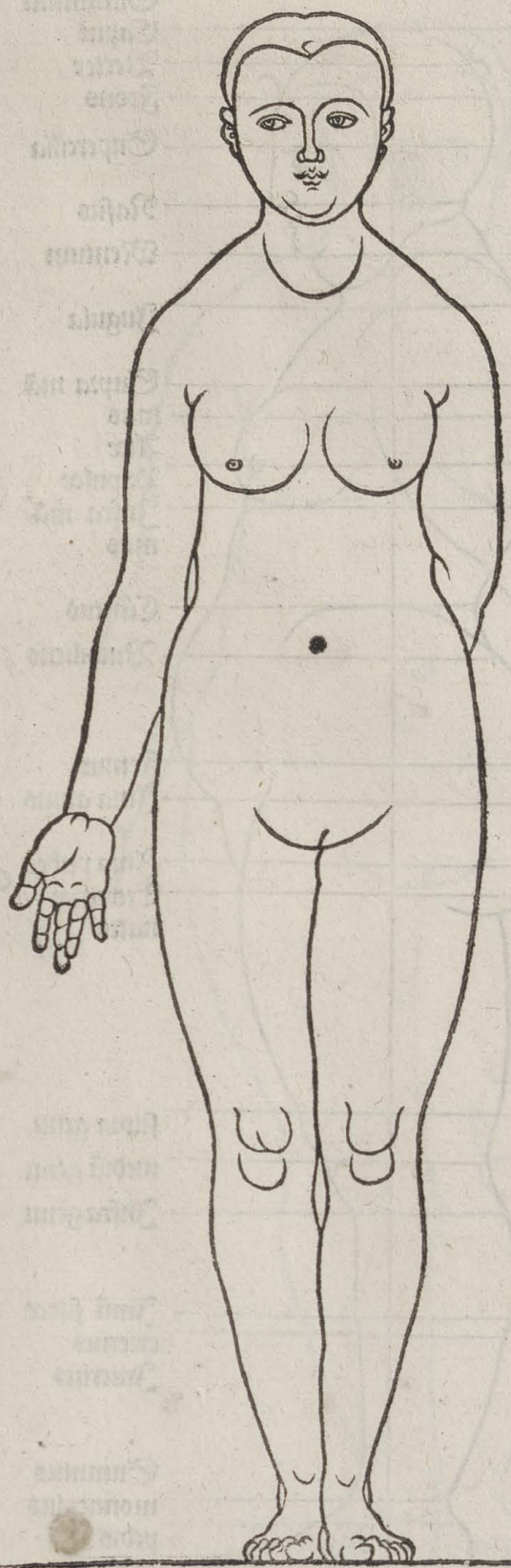
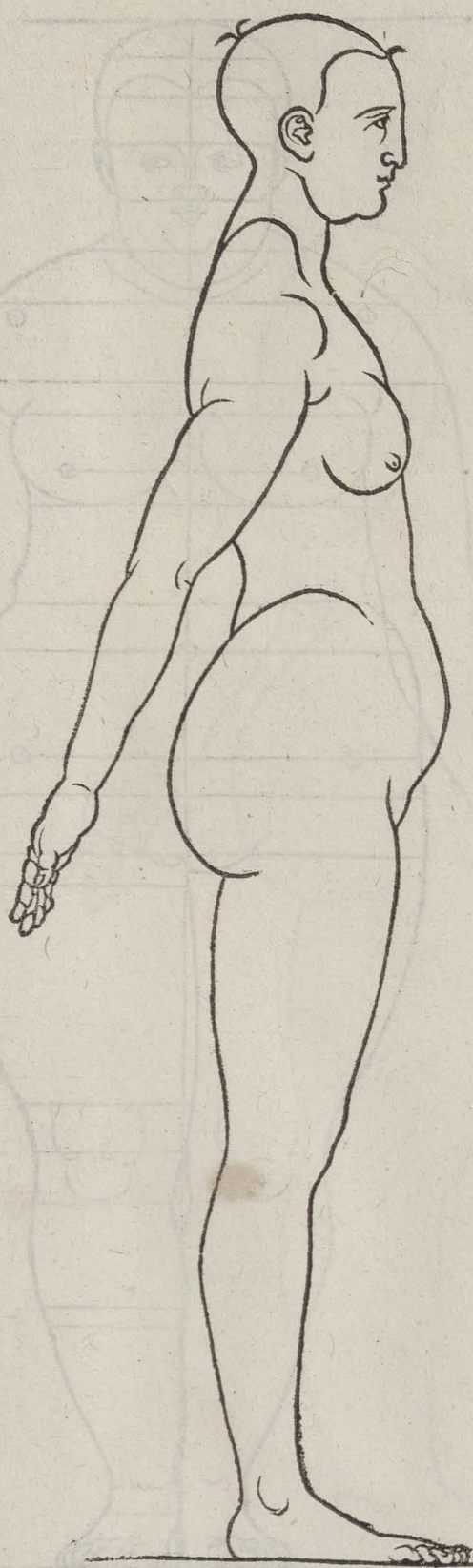

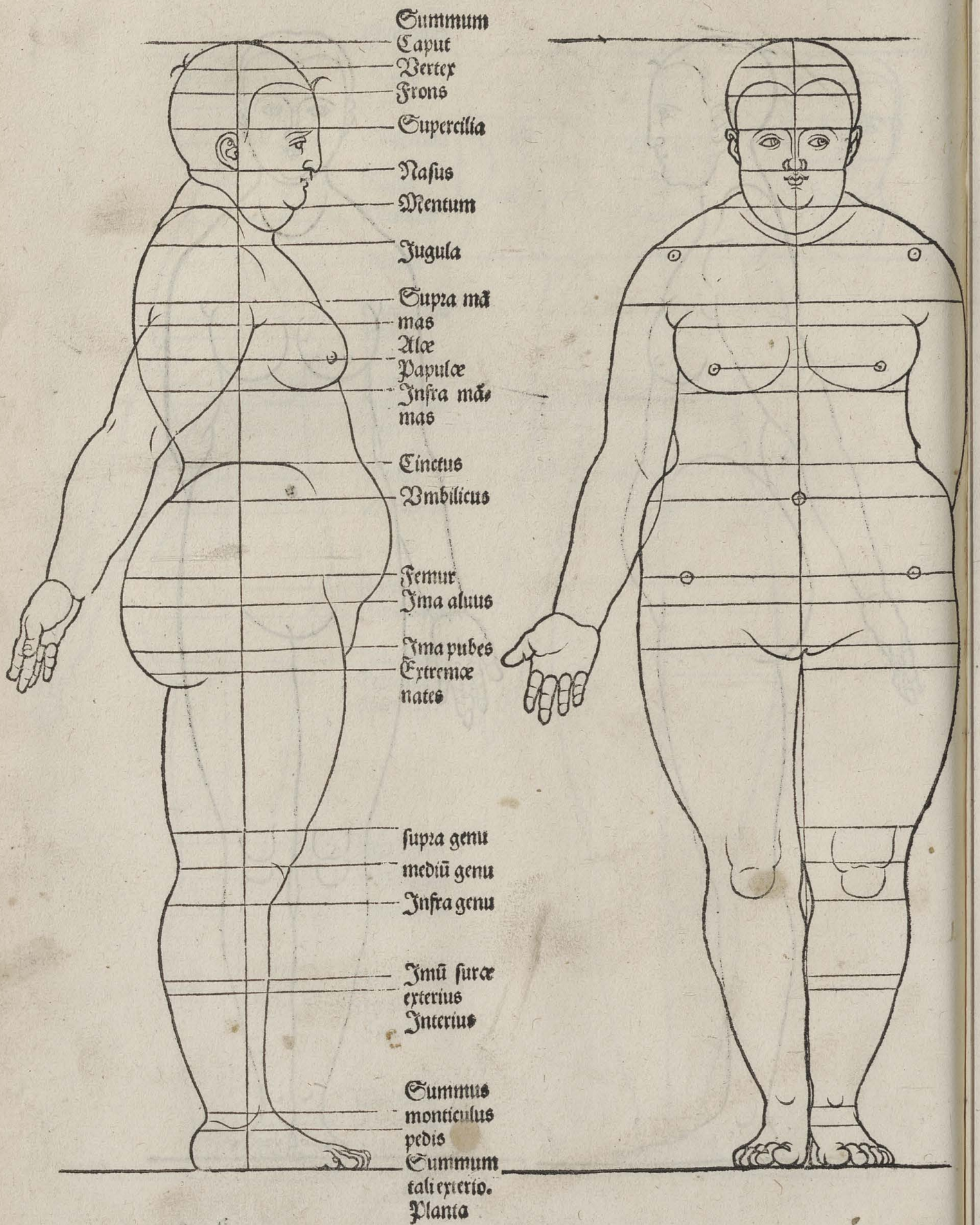
Figura Seminum.

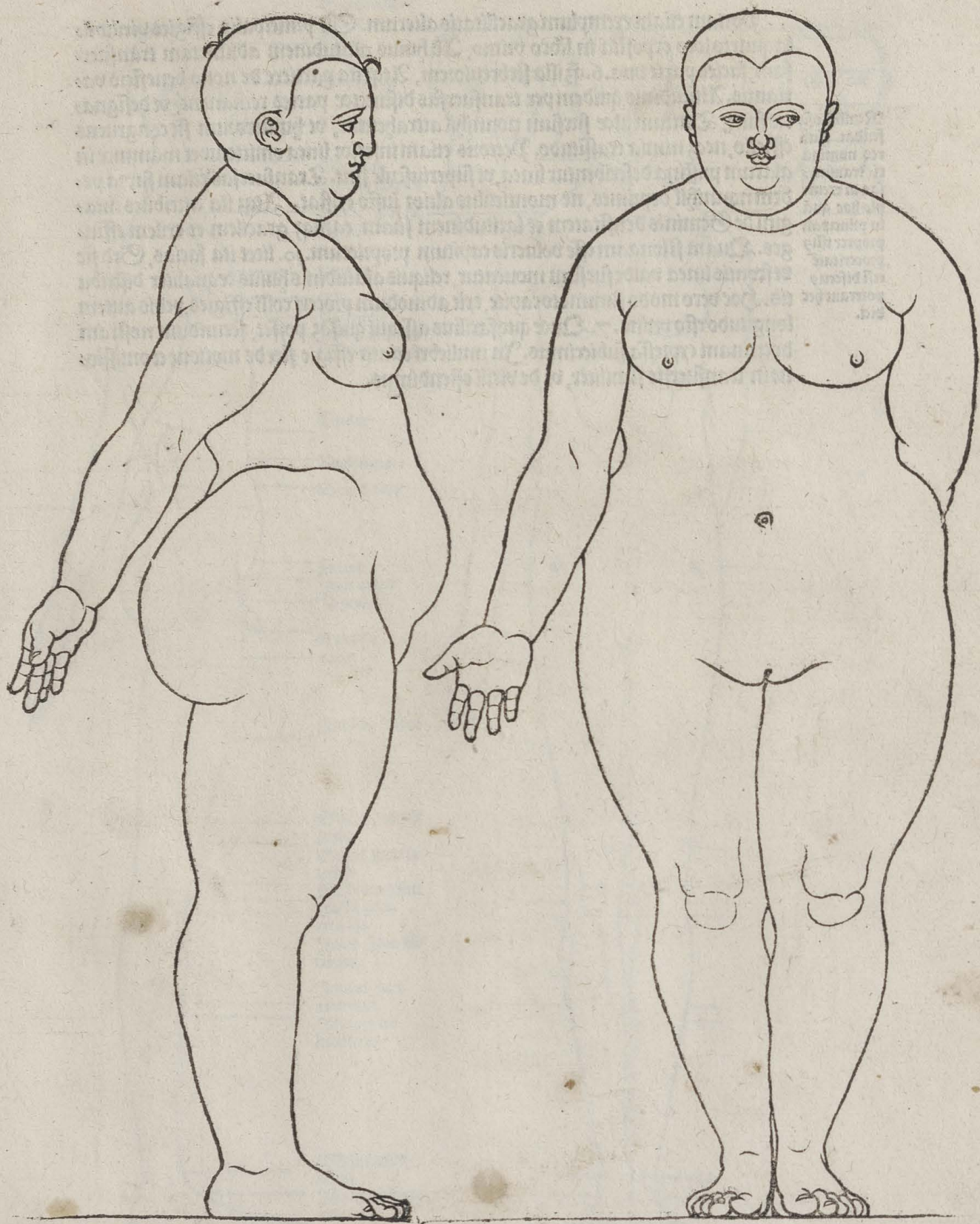

Ponatur autem a nobis exemplum huius rei. Sitq; proposita effigies illa in libro primo muliebris post primam virilem efficta. Hanc igitur Geminozum auxilio primum densitate et latitudine contractionem, deinde extensionem facere propositum sit. Sed sciendum si his mutationibus figura humana nimium forte a vero alienata fuerit suumq; modum amiserit, ut si quæ partes densitate ac latitudine auctæ nimium, aut eisdem minutæ sint. Tum correctione harum corruptam figuram instaurari debere, addendo minuendoue, quod quale sit de supradictis planum esse confido. Sic ergo principalem illam effigiem ad gracilitatem et crassitudinem perfectam correximus, primum ut de capitis aliquantulum altitudine abscinderemus, Non quidem supra deminuendo, sed inferne sursum contrahendo, ut fieret a summo capite ad inum usq; mentum altitudo duarum. 15. Inq; hanc altitudinem partes faciei æqualiter distribuimus. Scapulas a linea menti ad humeros apte protraximus. Sed pedem cuius quadrilaterum esset hac ratione abbreviatum, produximus ad unam. 13. et unã 14. Femur etiã ac crus castigatiuscula accomodauimus. In exemplo crassioris imaginis reliquimus fere descriptionem principalis imaginis. Illud modo sub mento palmarculum masculinũ fecimus. Et scapulas sursum ab humeris ad collum abduximus. Sed et nates infra suam lineam aliquantulum rotundauimus, ne succinctiores iusto essent. Crura etiã obliqua nonnihil castigauimus. Similiter et aduersa iuxta talos. Pedis autem longitudo obtinet unam. 6. Cæterum de capite idem facere poteris, quod de virili modo factum a nobis ostendimus. Vtriusq; autem modi gracillis inq; et crassi effigies subiecimus.

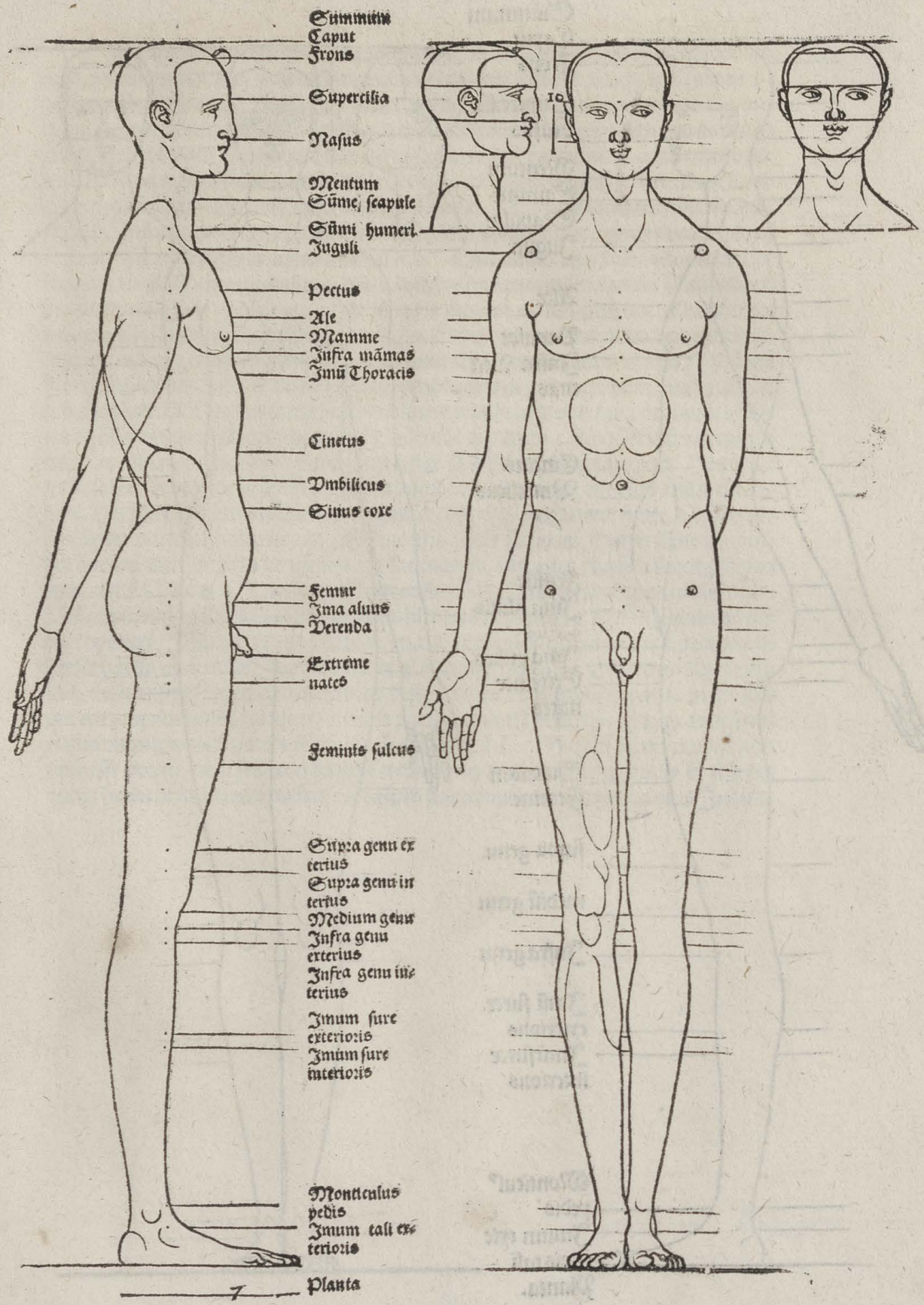

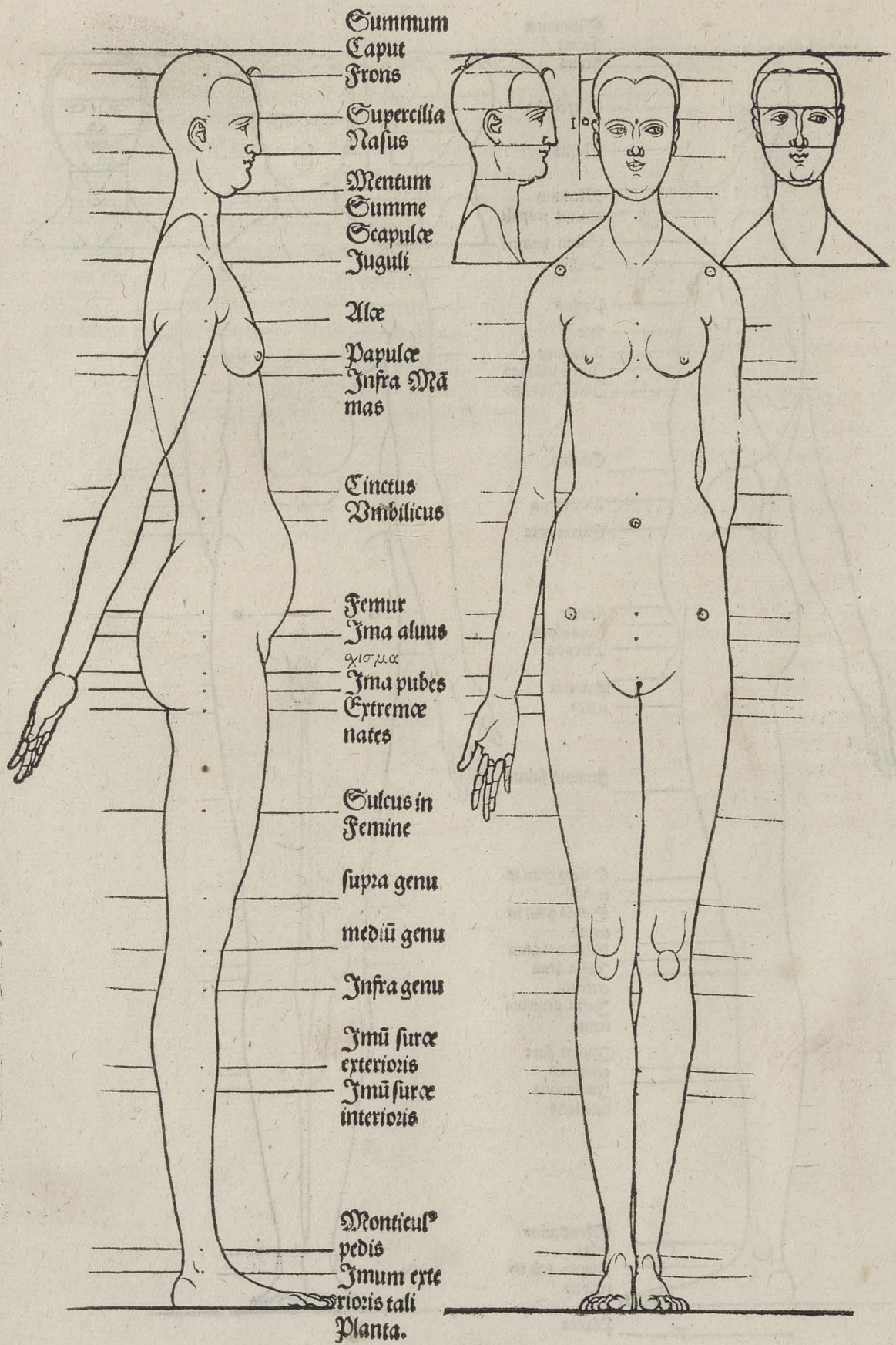

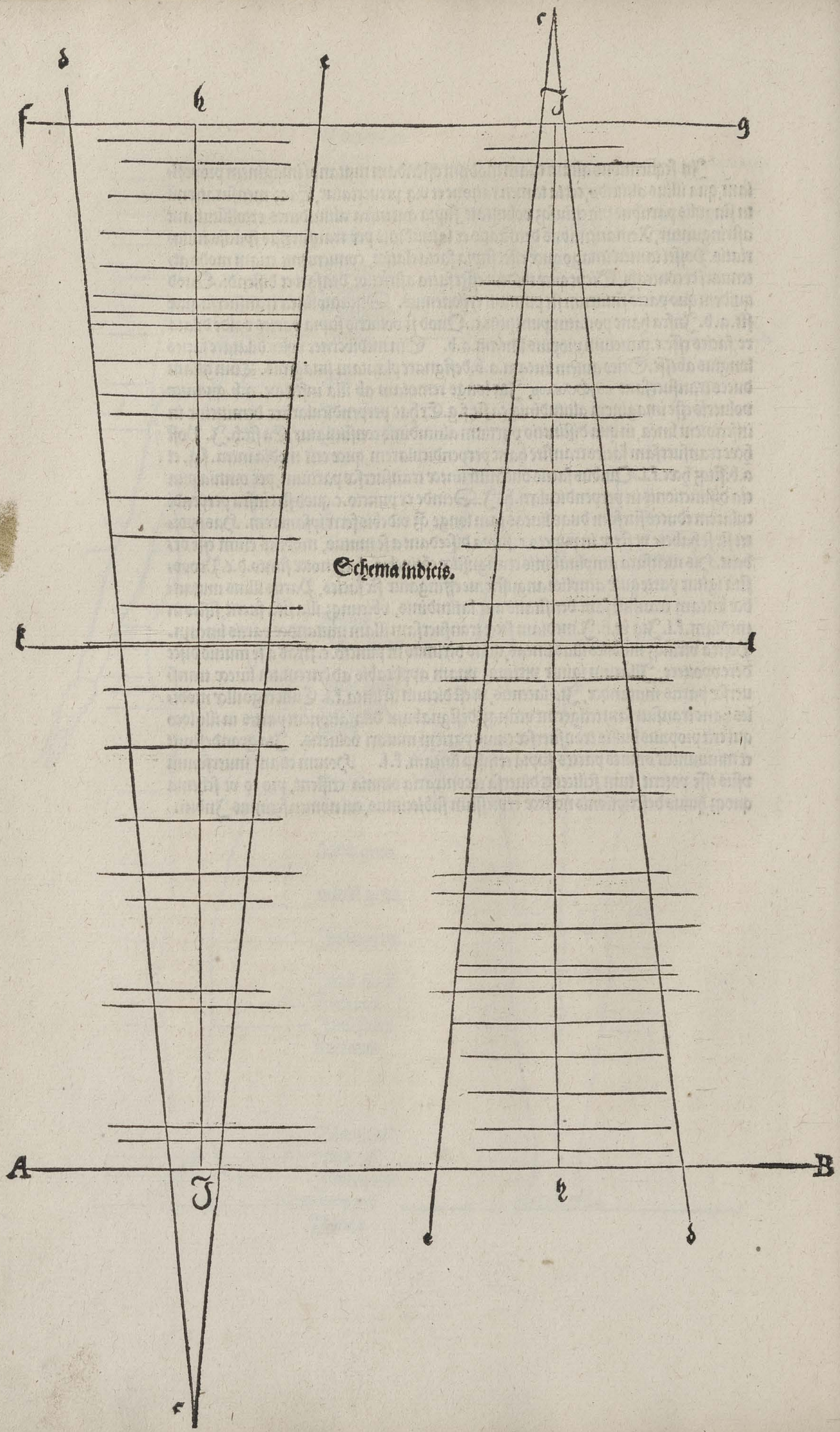
Neminē of-
fendat plu-
res nomina
ri transuers-
sas in exem-
plo hoc quā
in principali
propter illi-
proceritate
est disertis
poterant hec
dici.

Ponam etiam exemplum gracilitatis alterum. Sit principalis effigies virilis il-
la quarto loco exposita in libro primo. Ad huius altitudinem adiunctam transuersa-
sam, facies parte vna. 6. q̄ illa sit breuiorem, Atq; ita partiere de nouo beneficio va-
riantis. Altitudinis quidem per transuersas distincte partes remanent, vt designas
ex sunt. Tantum alce sursum nonnihil attrahentur, vt humerorum sit congruens
effictio, neq; nimia crassitudo. Pectoris etiam inferior linea omittetur et mamme in
alarum pristina describentur linea, vt superiuscule sint. Transuersas etiam supra pes-
dem nonnihil deprimes, ne monticulus altior iusto existat. Atq; ita attribues ima-
gini de Geminis densitatem et latitudinem suam, eamq; gracilem et exilem effin-
ges. Quam si longam esse volueris capitum propiorum. 10. licet ita facias. Sed sic
vt frontis linea valde sursum moueatur, reliquis altitudinis huius æqualiter distribu-
tis. Hoc vero modo summoto capite, erit admodum proceri colli effigies, pedis autem
longitudo esto vnus. 7. Quæ quo facilius assequi quisq; posset, secundum nostram
doctrinam expressa subieciimus. In muliebri etiam effigie fiet de motione et omissio-
ne in transuersis similiter, vt de virili ostendimus.

In sequentibus alium etiam modum ostendam mutandi imaginem propostam, qua illius altitudo, certa tamen ratione et via peruertatur. Ea qz mensurationū in singulis partibus pro cuiusqz voluntate, supra aut infra altitudines extollūtur aut astringuntur. Remanentibus densitatis et latitudinis per transversas spacis inuariatatis. Posset tamen imago quæ esset supra facta elatior, conuenienti etiam modo atenuari et contrahi. Sicut quæ ibidem esset facta astrictior, densari et distendi. Quod quidem quo pacto futurum sit primum exponemus. Ducatur linea transversa quæ sit. a. b. Infra hanc ponatur punctum. c. Quod si uolueris supra partes valde dilatare, facies esse. c. punctum propius lineam. a. b. Sin mediocriter uoles dilatare facies longius abesse. Scies autem lineam. a. b. designare plantam imaginis. Tum aliam duces transversam *παράλληλον*. Ita longe remotam ab illa inferiore. a. b. quantæ uolueris esse imaginem altitudinis, ea sit. f. g. Ex hac perpendiculariter demittetur in inferiorem lineam, in qua distinctio partium altitudinis constituatur. Ea sit. h. J. Post hæc transversam facies transire hanc perpendicularem, quæ erit media inira. f. g. et a. b. sitqz hæc. k. l. Quibus factis ducentur linee transversæ partium, per omnia puncta distinctionis in perpendiculari. h. J. Deinde ex puncto. c. quod stet infra perpendicularem educes sursum duas lineas tam longe qz uidebis ferre ipsam rem. Has oportet sic se habere ut fixæ in puncto. c. supra discedant a se mutuo, mobiles enim esse debent. His mensura amplitudinis et angusticie cōtinebit. hæc notæ sunt. d. e. Proposita igitur parte quæ amplior angustiorue effingatur sic facies. Partis illius mutandæ lineam transversam densitatis aut latitudinis, ubicumqz illa sita fuerit, fistes in mediam. k. l. Ita ut. h. J. mediam secet transversam illam mutandæ partis lineam. Postea utrinqz mobiles illas lineas, quas diximus in puncto. c. fixas a se mutuo discedere oportere. Illarum igitur utrimqz unam applicabis ad extremum linee transversæ partis mutandæ. Ita iacentis, ut est dictum in linea. k. l. Cum ergo illæ mobiles hanc transversam tetigerint utrinqz, designabunt dilatationem partis in illo loco qui erit propius huius transversæ cuius partem mutari uolueris. Ita grandescunt et minuuntur omnes partes supra et infra lineam. k. l. Horum etiam inuersorum usus esse poterit, tum scilicet et diuersa et contraria omnia existent, pro eo ut schema quoqz huius descriptionis nostræ expressum subiecimus, cui nomen fecimus Indici.

Sed ut redeamus ad peruerfionem imaginis præpositæ, ad quam et Indiciis cuius figura et ratio exposita est, usus requiritur. Proponatur exempli causa Effigies virilis eidemq; adiuncta muliebris quinto loco expositæ in libro secundo. Harum utriusq; linea altitudinis insigniatur punctis distinctionum suarum partium, Huiusq; notæ sunt a. b. postea producat ex puncto. b. normalis, cuius fini apponatur punctum. c. postremo obliqua linea. a. c. latera iungantur. Tum vero de omnibus punctis distinctionum lineæ principalis deducas lineas recta in punctum. c. ubi omnes hæc concurrere debent. Itaq; erit instrumentum perfectum ad peruerfionem imaginum, supra infraue extollendarum aut astringendarum. Hoc placuit nomine peruerfionis appellare. Nam per ipsum dependente linea mensurationes peruerfi consuevere. Sed usus erit talis.

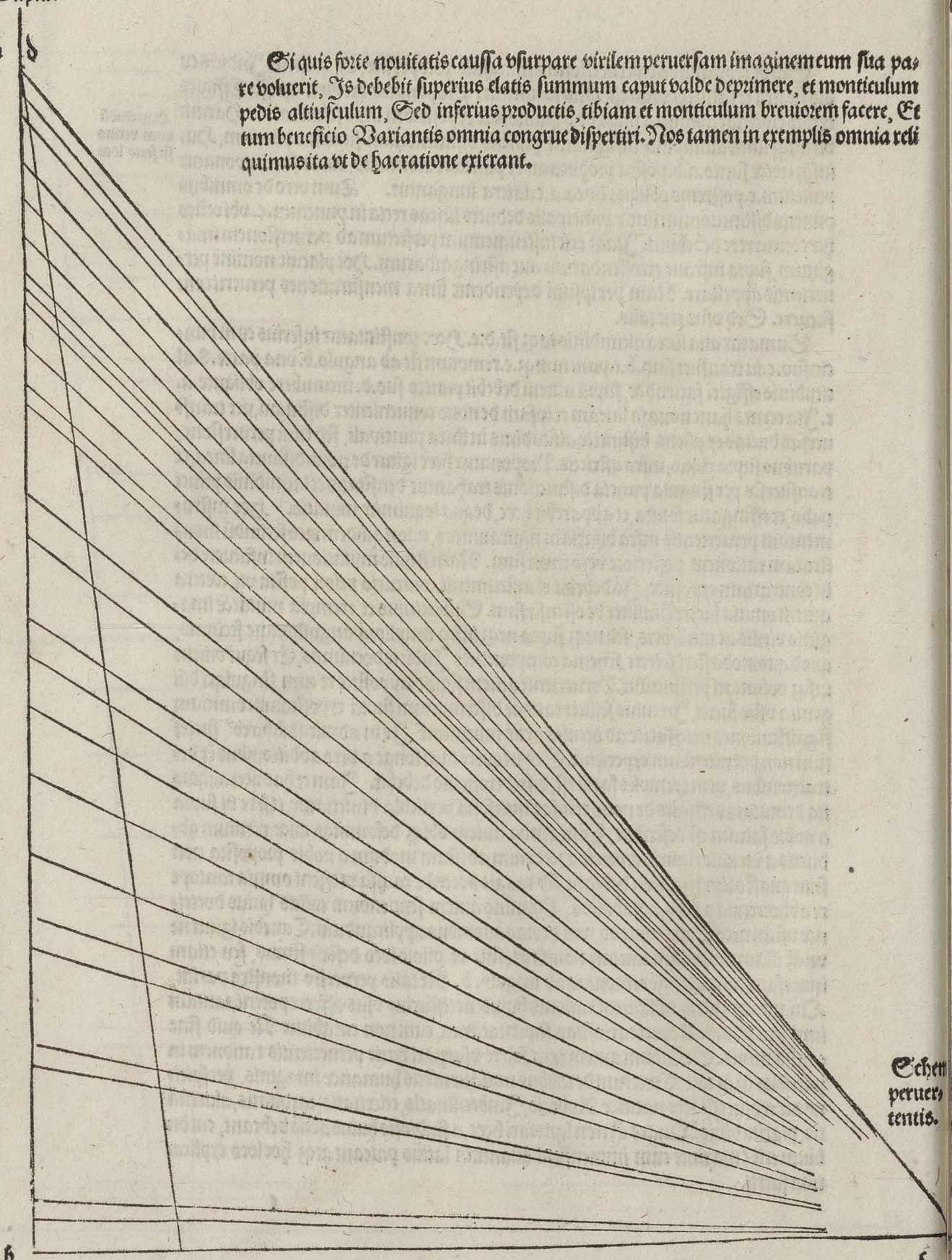
Querendū
num verius
sic sexto loco

Sumatur alia linea altitudinis eaq; sit. d. e. Hæc constituatur inferius cum puncto suo. e. in transversam. b. c. punctumq; e. remotum sit ab angulo. b. vna parte. s. altitudinis effigiei faciendæ, supra autem debet puncto suo. d. incumbere obliquæ. a. c. Ita cernes hanc nouam lineam et ipsam de nouo conuenienter distingui, per transversas ductas ex punctis distinctæ altitudinis in linea principali, sed cum peruerfione, partibus supra elatis, infra astrictis. Proponatur hæc igitur de nouo distincta linea, et transversæ per singula puncta distinctionis trahantur densitates et latitudinis principalis, et effingatur forma, et apparebit hæc, de qua loquimur, mutatio. Hoc instrumentum peruerfionis infra bifariam figurauimus, prior quidem loco secundū monstratam rationem, posteriore vero inuersum. Nam si quis mutationem instituire velit contrariam expositæ, Is debet et instrumenti contrario priori positi uti, cætera autem omnia facere similiter ut ostensa sunt. Subiecimus et exempla mutatiæ imaginis virilis ac muliebris, sed neq; supra neq; infra ampliora angustioraue fecimus, quod quomodo fieri solet, schema componentes Indiciis docuimus, Et sequi vnicuiusq; voluntati permittitur. Peruerfente autem si quis appositæ et cum singulari diligentia usus fuerit, In cuius scilicet ratione discriminum supra expositorum omnium significationes necessarice ad occulta artis inueniunt, Is in admirabilibus rebus successum non poenitendum experietur. Sed in opere tam longe a vero additionibus et destractionibus, ut in exemplis factū est, discedere nemo debet. Jam et has licet aliquis ita demutatas effigies de nouo et ipsas mensura perticula dimetiatur, et fere ut supra a nobis factum est describat, Corrigenda autem ubiq; deformitas quæ nimium abductis a veritate figuris extiterit. Hæc enim ad istum modum a nobis proposita non sunt quasi aliter fieri non debeant, sed magis docendi causa ut essent omnia tantopere abhorrentia a vero, notabiliora. Omnino autem sentiendum totius huius doctrinæ usum necessitatis comodo, non deprauationibus applicandum. Cauebis igitur ne vnq; illam pendulam lineam nouitatis, siue ut priore loco descripsimus, seu etiam inuersam, nimis longe remoueas ab angulo. b. Ne talis peruerfio monstra pariat, Quantam autem utilitatem rationis huius necessarius usus afferre poterit, tantam immitteret prauitate operi curiositas superuacanea, cum non curabitur Ne quid sine causa nimis. Sciendum autem tam solere vsurpari hanc peruerfionis rationem in partibus q; in toto. Cæterum de talibus mutationibus humane imaginis, perspicuntur et diuersitates nature Roboris, Imbecillitatis, celeritatis, tarditatis, alacritatis, pigritudinis. Quare q; non ignorari hæc, a studiosis huius artis debeant, cui dubium erit? maxime cum immensum quantum latius pateant atq; hoc loco explicas cum fuerit.

Supra.

a b

Si quis forte nouitatis causa usurpare virilem peruersam imaginem cum sua parere voluerit, Is debet superius elatis summum caput valde deprimere, et monticulum pedis altiusculum, Sed inferius productis, tibiam et monticulum breuiorem facere, Et tum beneficio Variantis omnia congrue dispartiri. Nos tamen in exemplis omnia reliquimus ita vt de hac ratione experiant.

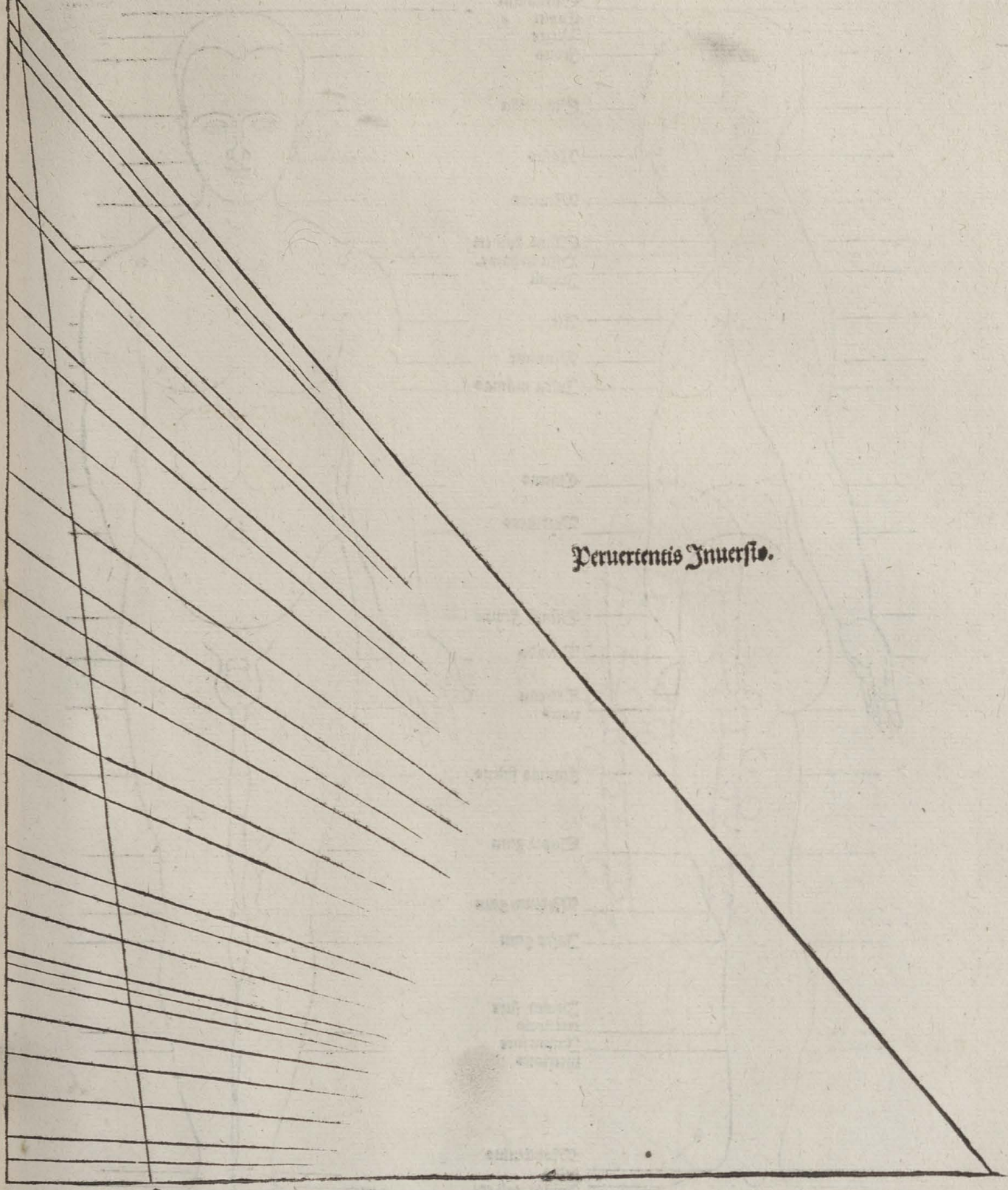

Et hinc peruersitatis.

Infra.

emcum sua
et montium
torem facere
mpis omniadi

viden
B c

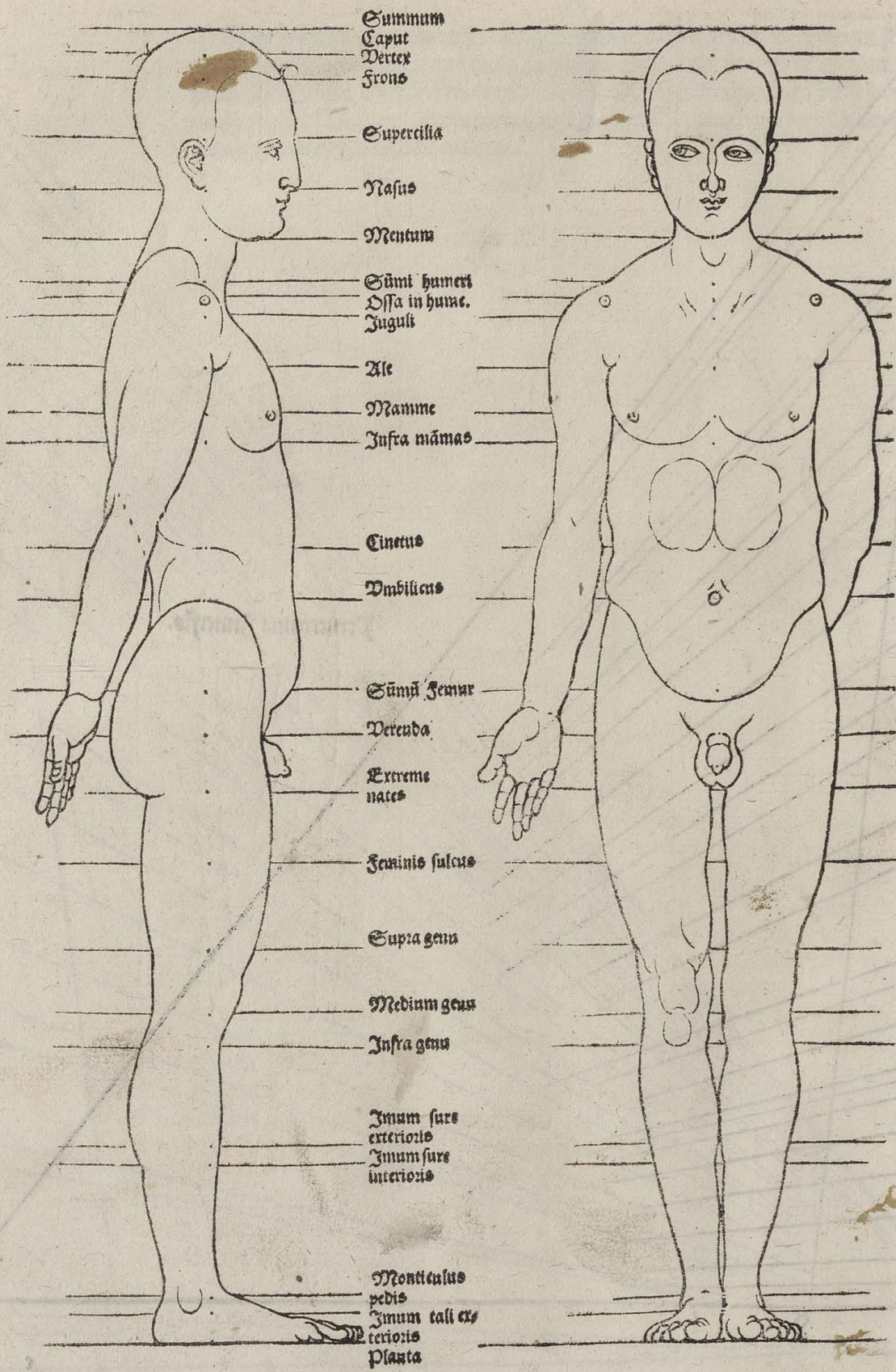

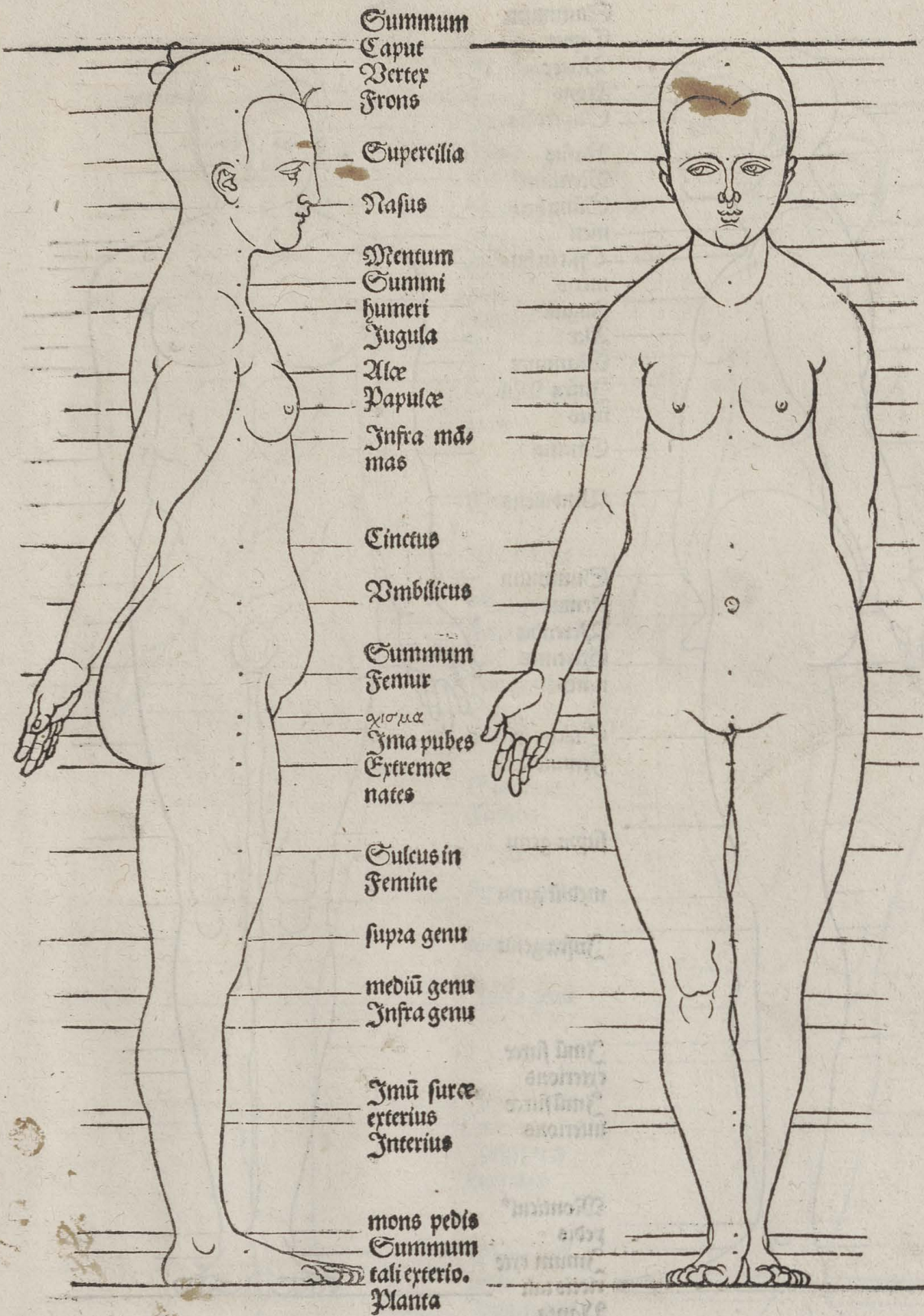
Peruerientis Inuersio.

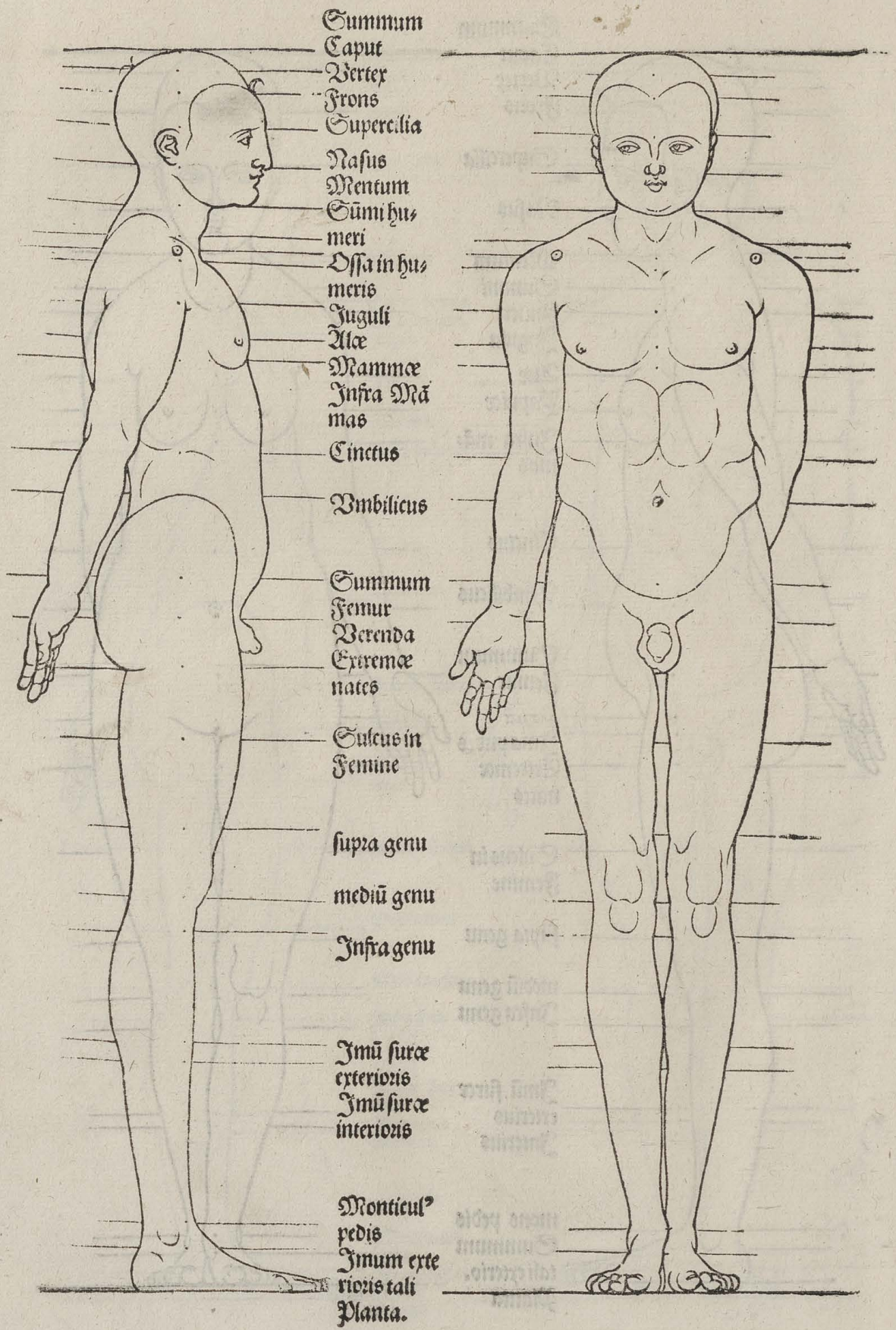
Et
ru
ntis

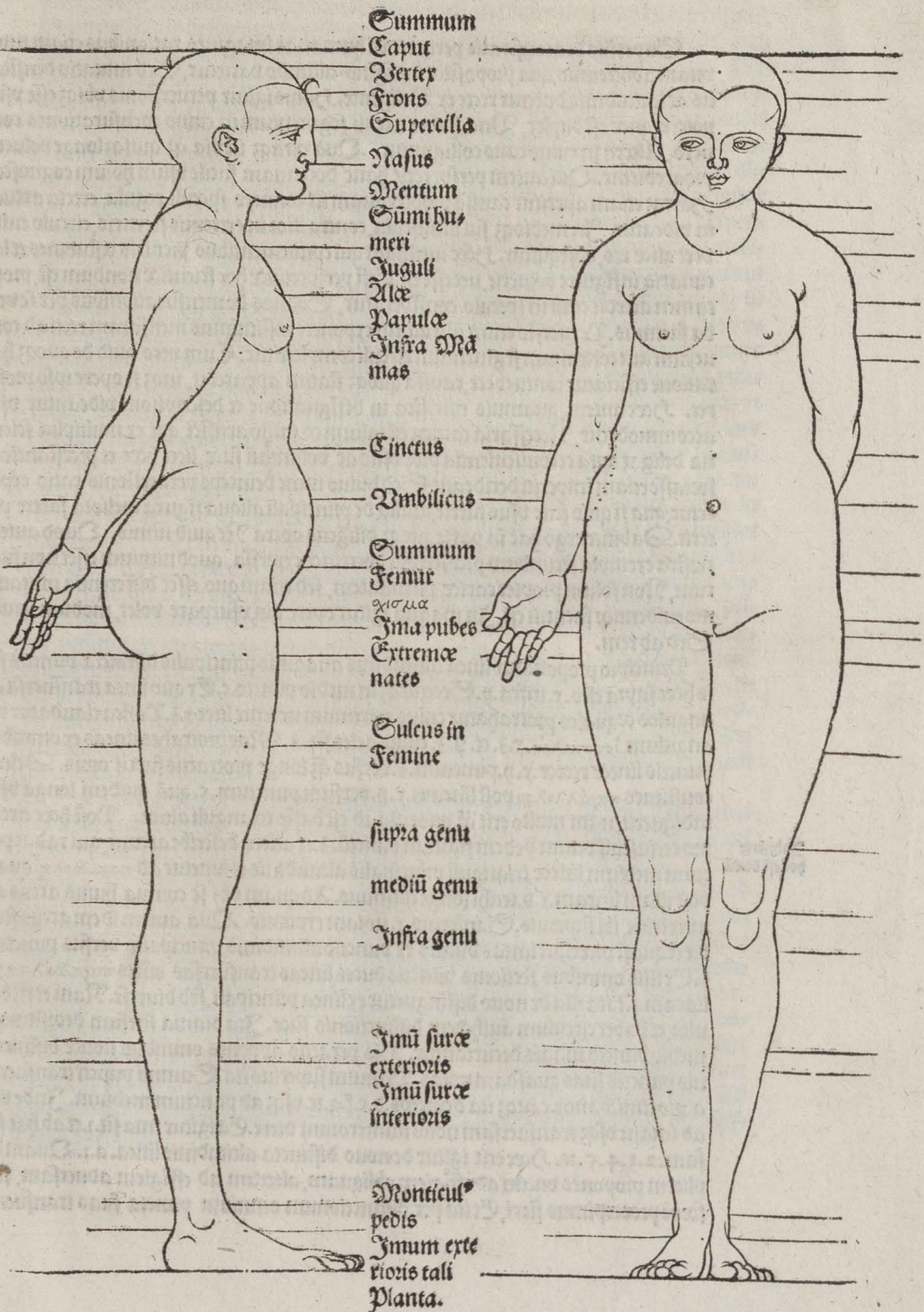
a
Supra.

c 2

Superius demonstratis peruertenti humanas imagines rationibus etiam nunc
 unam adiscimus, qua propositae imaginis altitudo varietur. Sed mutatio densitas
 ac latitudinis ducitur recte ex Deligente. Huius igitur peruertionis ubiqz esse usus
 poterit, quae est duplex. Una habet circuli segmentum in cuius mensurationes con-
 uexo. Altera in cuius cauo colliguntur. Qua utraqz in via qz quisqz longe voluerit
 progredietur. Qui autem perspexerit hanc doctrinam facile usum horum cognoscet.
 Hincqz etiam aperitur causa propter quam in conuexo speculi regula erecta arcua-
 ta videatur. In medioqz sui latiuscula, contractior in extremis flexuris, circulo enim
 ut et aliae res, obsequitur. Haec intelligat qui convenientibus picturis testudines et las-
 cunaria insignire voluerit, necesse est. Esti perspectiue hoc scientiae nondum est, prope
 tamen accedit cum in speculo consideratur. Sed nos de mensurationibus per se ver-
 ba facimus. Peruersio enim ista quam exponere instituimus mensuram recti ad con-
 uerum aut concauum segmentum circuli complectitur. Cum vero quid de quoqz hac
 ratione efficiatur contuebere, causa quoqz statim apparebit, inqz se opere ipso profes-
 ret. Haec autem, quamuis mirifica in designatione et descriptione videantur, vsui
 accommodetur. Necessaria tamen est alium cognitio artificis, qui ex multiplici scien-
 tia deligat apta et convenientia proposito ac voluntati suae, licet haec et praestantiora
 fortasse etiam imperiti derideant. Sed huius nunc deinceps peruertionis ratio expli-
 ceatur, qua si quis scite usus fuerit, multa de principali aliqua figura meliora facere pos-
 terit. Sabitur ergo hac in parte quoqz diligens opera. Ne quid nimis. Quod autem
 nostra exempla secundum praescriptam doctrinam expressa, quod nimium esset non fuge-
 runt. Non solum propter cartae paruitatem, sed etiam quo esset differentia mutatio-
 nis euidentior factum est. In magno igitur opere qui usurpare volet, modum seruet.
 Sed ad rem.

Principio proponatur linea altitudinis imaginis principalis distincta punctis su-
 is haec supra esto. x. infra. y. Seceturqz in medio puncto. c. Ex quo linea transversa ad
 angulos cequales protrahatur cuius extremum notetur litera. z. Postea claudatur tri-
 angulum $\iota\sigma\sigma\kappa\epsilon\lambda\epsilon\varsigma$. x. z. et. y. z. cuius acies sit. z. Mox protrahes lineas ex omnibus
 punctis lineae rectae. x. y. punctum. z. versus qz longe protractis fuerit opus. Deinde
 constitues $\pi\alpha\rho\alpha\lambda\lambda\iota\lambda\omicron\upsilon\pi$ post lineam. x. y. versus punctum. c. qua quidem longa usus
 indiguerit, nam multo erit qz prior illa, id est basis trianguli altior. Post haec circuli
 pro cerciusculi unum pedem figito in punctu. z. et altero describe arcum, qui radat pun-
 ctum medium lineae trianguli principalis altitudinis et lunetur ad $\pi\alpha\rho\alpha\lambda\lambda\omicron\upsilon\pi$ quam
 post illam lineam. x. y. trahi longe iussimus. Ad quam ubi se cornua huius arcus ad-
 iunxerint, ibi superius. S. inferius. t. notam exponito. Qua autem idem arcus secus
 bit et quasi praecidet lineas ductas ex punctis altitudinis principalis versus punctum
 z. Ex illis omnibus sectionis punctis duces lineas transversas omnes $\pi\alpha\rho\alpha\lambda\lambda\omicron\upsilon\pi$ per
 lineam. s. t. ita illa de nouo distinguetur ex linea principali, sed diuerse. Nam et sit bre-
 uior, et habet circulum authorem distinctionis suae. Ita omnia sursum deorsumqz a
 medio puncto magis decurtantur. His peractis appones omnibus nouae distinctio-
 nis punctis suas quasdam notas. Primum superius ita. Summi puncti transversae
 a. proximi. b. mox. c. atqz ita deinceps. d. e. f. g. zc. vsqz ad punctum medium. Inde vero
 ad imam vsqz transversam notis numerorum vtete. Ea igitur ima sit. 1. et ab hac sur-
 sum. 2. 3. 4. 5. zc. Haec erit igitur de nouo distincta altitudinis linea. a. 1. Quam du-
 plicem propones unam ad effigiem obliquam, alteram ad effigiem aduersam, sicut
 saepe procepimus fieri. Et ita per distinctionum omnium puncta suas transversas

Indiferte
 hoc est dictu

protrahes. Sed inuentis altitudinis partibus restat exquirenda latitudo et densitas,
quam constitues de ligentis beneficio de illius mobili linea, cuius utrimq; usum acci-
pies, ut conuenientia superiora ac inferiora designari possint, ad hunc modum. Pri-
mum producat lineam transversam quae finiatur notis. a. a. In hanc mediam demit-
tes aliam perpendiculariter, haec esto infra. b. supra. g. Tum deinde accommodabis
utrimq; mobilem lineam. a. c. Quibus ita uteris. Excipe ex praescripto peruertere
medice lineae quae recta, ut dictum est, tendit in punctum. z. longitudine quanta est illi-
us maxi. intra lineam rectam eductam contra punctum. z. et arcum. Hanc igitur
longitudinem, ut dixi, maximam, constitues rectam super transversam. a. a. in perpen-
diculari. b. g. et in summitate illius applica utrimq; mobiles. a. c. ut cancellatum ibi-
dem disparentur. Post haec eximes omnes longitudes superioris partis linearum
transversarum intra arcum et rectam lineam, et notabis diligenter quibus quaeq; li-
teris inscripta fuerit. easq; institues rectas in transversam Deligentis. a. a. sic ut o-
mnes supra ^{prope d. d. d. d.} attingant impositam lineam. a. c. Ita fiet ut breues omnes
tendant ad punctum Deligentis. a. quemadmodum in arcus linea proxime fuere pun-
cto. S. Sed spacia intercedentia non manent eadem propter diuersitatem recti et
curui. Ut autem procepi in vnam partem Deligentis imponendas longitudes
partium notatarum literis quae essent superiores, ita simili modo et inferiores in eius-
dem alteram partem constitues quas notari iussi numeris. Tum deinceps vnam
quaqueq; partium singularum principalis imaginis latitudinem impones rectam in
mediam lineam quae in Deligente erigitur notata literis. g. b. Sic ut infra insstat
transuersae. a. a. Tum lineam mobilem siue filum. a. c. ad moue ad hanc ut supra ipsam
atingat. Ita fiet ut ordine omnes aliarum partium latitudines ad hanc consequen-
tiam desinantur. Et quancumq; principalem latitudinem in hanc imposueris. Illi-
us mensura in suo loco literis numerisque notato conueniens mutationi suae reperies-
tur, desinita per memoratam impositionem in transversam. a. a. et accommodatione
lineae seu filii. a. c. Duce ipsa qz potui euidentissime descripta subieci. Et ad hanc ratio-
nem binas viriles itemq; muliebres imagines effinxi, quarum supra esset in fine li-
bri secundi commensuratio exposita. In brachijs tantum modo et pedibus hinc disces
si secutus congruentiam formae. Nam peruersio haec in summis et imis seductionem
immodicam complectitur.

Hoc instrumentum peruerteris etiam cum inuenteris eribit de usu imago in in-
ferioribus et superioribus partibus productio. In medijs contractio, ut in superiori
quoq; visum. Haec inuersio sic fiat. Resumat lineam distinctionis altitudinis. Et pro-
postice apponatur productio. S. t. ut ante. Postea constitue et punctum. z. Et ad
iunge duas lineas. x. z. et. z. y. Mox produco lineas ex omnibus punctis distinctio-
nis lineae. x. y. in punctum. z. Postea scribito et punctum. c. respondentem a sinistra
puncto. z. Tum longioris circini ita pedem vnum figito ante lineam. s. t. ut segmen-
tum circuli describatur quod puncta. s. t. attingat, et arcuetur intra. x. y. et punctum. c.
Quibus autem locis cernes arcum transire lineas ductas in punctum. z. Ex illis du-
centur lineae ^{prope d. d. d. d.} quae in linea ducta per ipsas post arcum versus. z. Nouam et
de integro comparatam distinctionem explicabunt. Quibus perfectis latitudines et
densitates beneficio Deligentis exquirendae sueratione superius demonstrata. Ad
hanc peruersionem quisq; imaginem qui volet effingat, nos instrumentum expressis-
se satis habuimus.

Mesura longe
et gracilis ima
ginis virilis de
scriptæ li. 2.

Incipit
Vertex
Frons
Supercilia
Nasus
Mentum
Summa
scapulae
Summi
humeri
Iugula
Decus
Alae
Mammae
Infra ma-
mas
Innus tho-
rax
Cinctus
Umbilicus
Sin' coxae
Summum
Femur

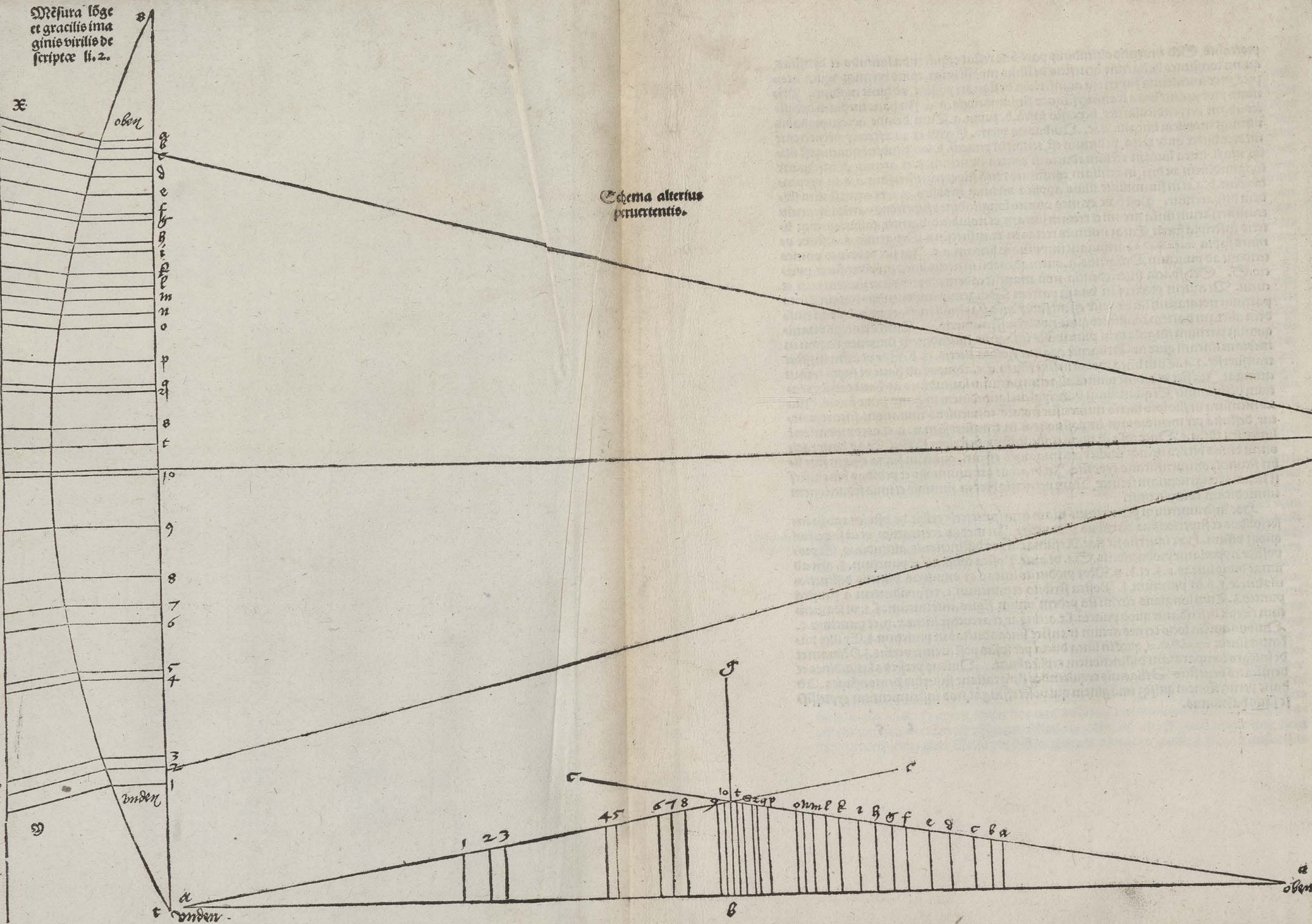
Verenda
Extremes
nates

Culcus in
Femine

supra genu
mediu genu
Infra genu

Inu surce
exterius
Interius

mons pedis
Summum
tali exterior.
Planta

Schemata alterius
peruenientis.

Incipit
Vertex
Frons
Supercilia
Nasus
Mentum
Summa
scapulae
Summi
humeri
Iugula
Decus
Alae
Mammae
Infra ma-
mas

Innus
Umbilicus

supra
pubis
extreme
nates

Culcus in
femine

supra genu
mediu genu
infra genu

Inu surce
exterius
Interius

mons pedis
Summum
tali exterior.
Planta

X

Incipue
 Vertex
 Frons
 Supercilla
 Nasus
 Mentum
 Summitas
 scapulae
 Cuius hu-
 meri
 Juguli
 Dectus
 Alae
 Vapulce
 Infra Ma-
 mas

 Cinctus
 Umbilicus

 Coxa
 initium pubis
 Ima pubes
 Extremitates

 Sulcus in
 femine

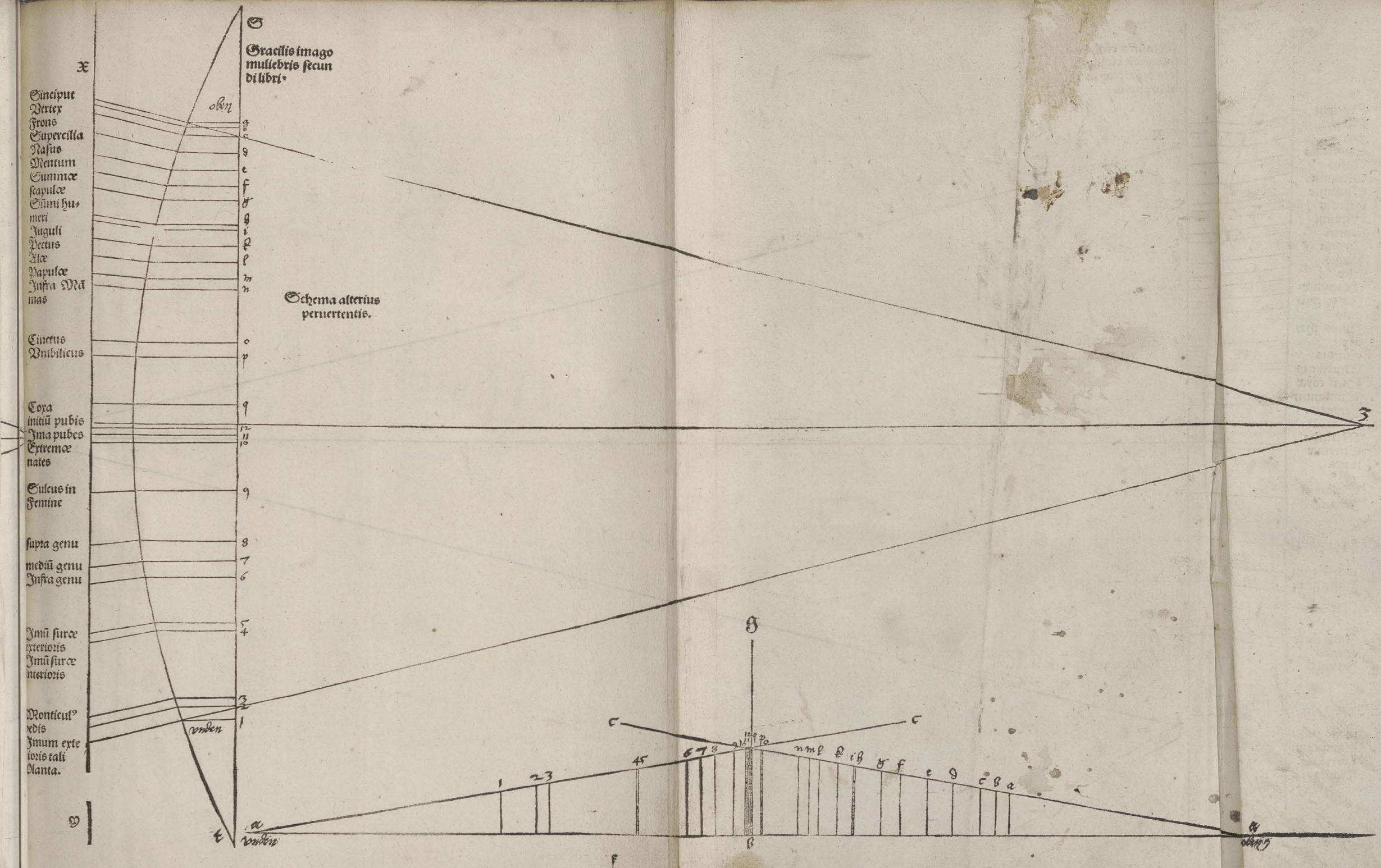
 supra genu
 medium genu
 infra genu

 Imitur surae
 exterioris
 Imitur surae
 interioris

 Monticul^o
 edis
 Imitur extre-
 mioris tali
 Alantia.

B
 Gracilis imago
 muliebris secun-
 di libri.

Schema alterius
 pervertentis.

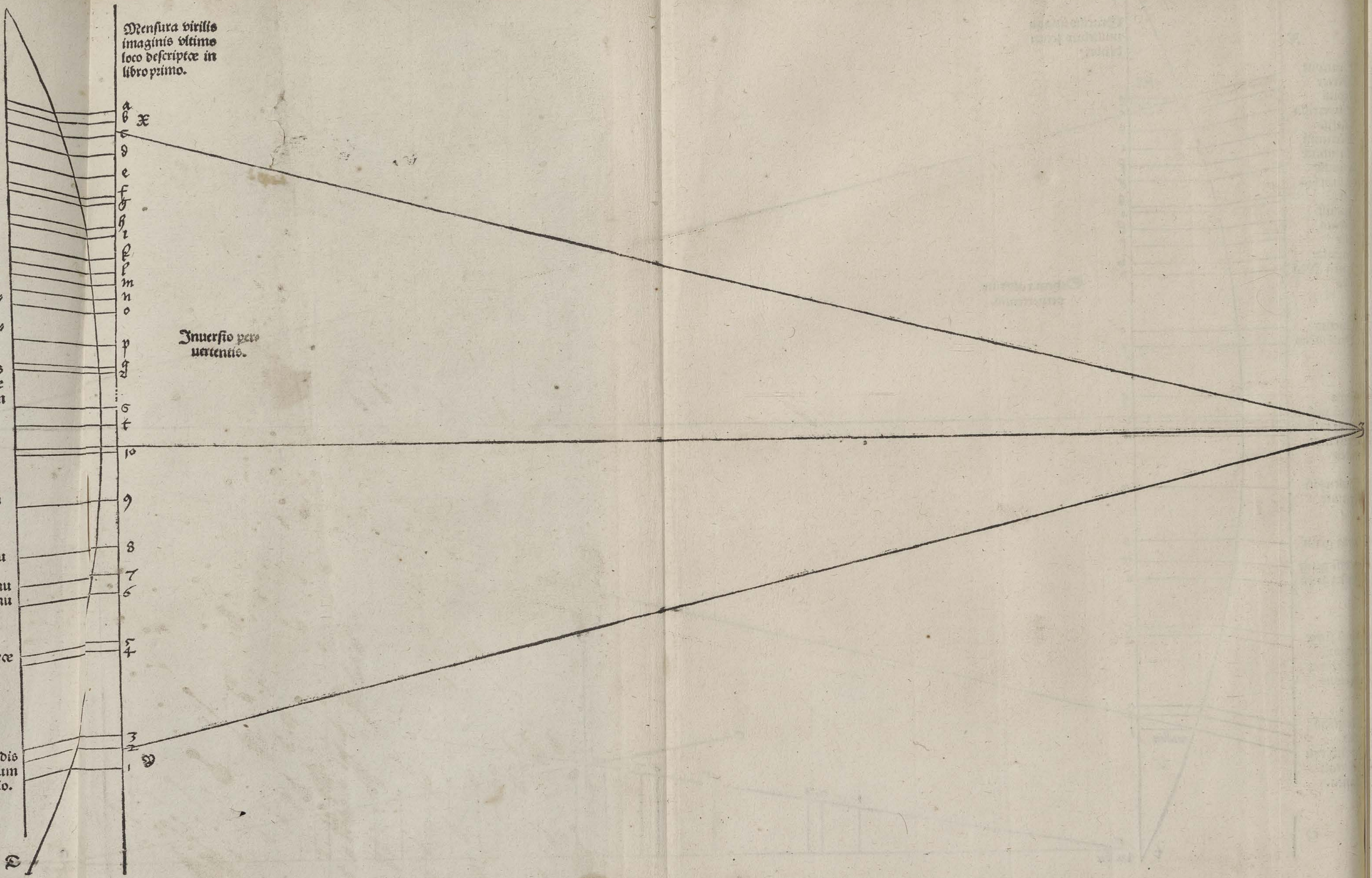

Mensura virilis
 imaginis ultimo
 loco descripte in
 libro primo.

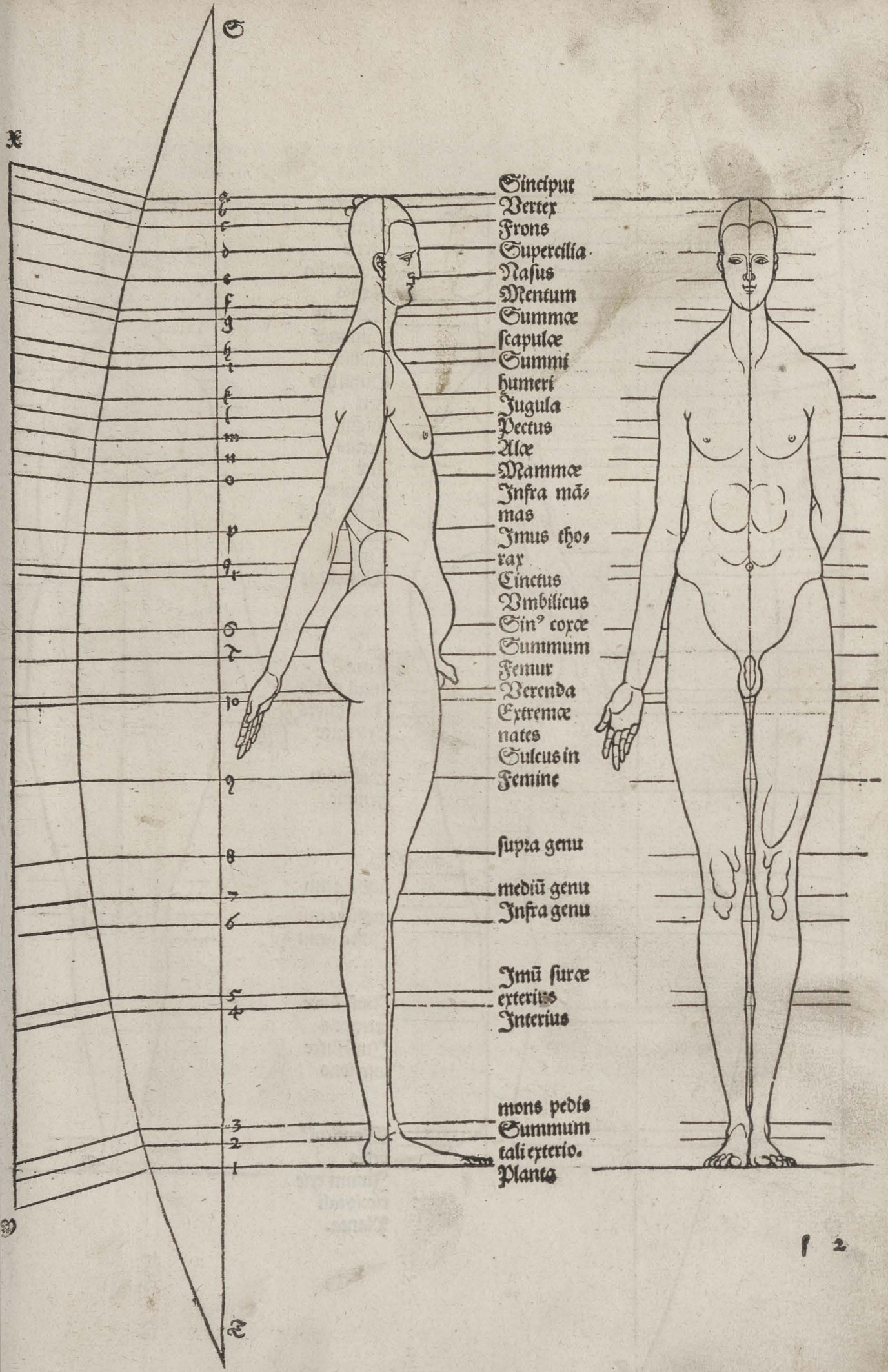
S
 Sinciput
 Vertex
 Frons
 Supercilia
 Nasus
 Mentum
 Summitate
 scapulae
 Summi
 humeri
 Jugula
 Pectus
 Alae
 Mammæ
 Infra ma-
 mas
 Inus tho-
 ray
 Cinctus
 Umbilicus
 Sin^o corac
 Summitum
 Femur
 Berenda
 Extremitate
 nates
 Sulcus in
 Femine
 supra genu
 mediū genu
 Infra genu
 Inū surce
 exterius
 Interius
 mons pedis
 Summitum
 tali exterio.
 Planta
 D

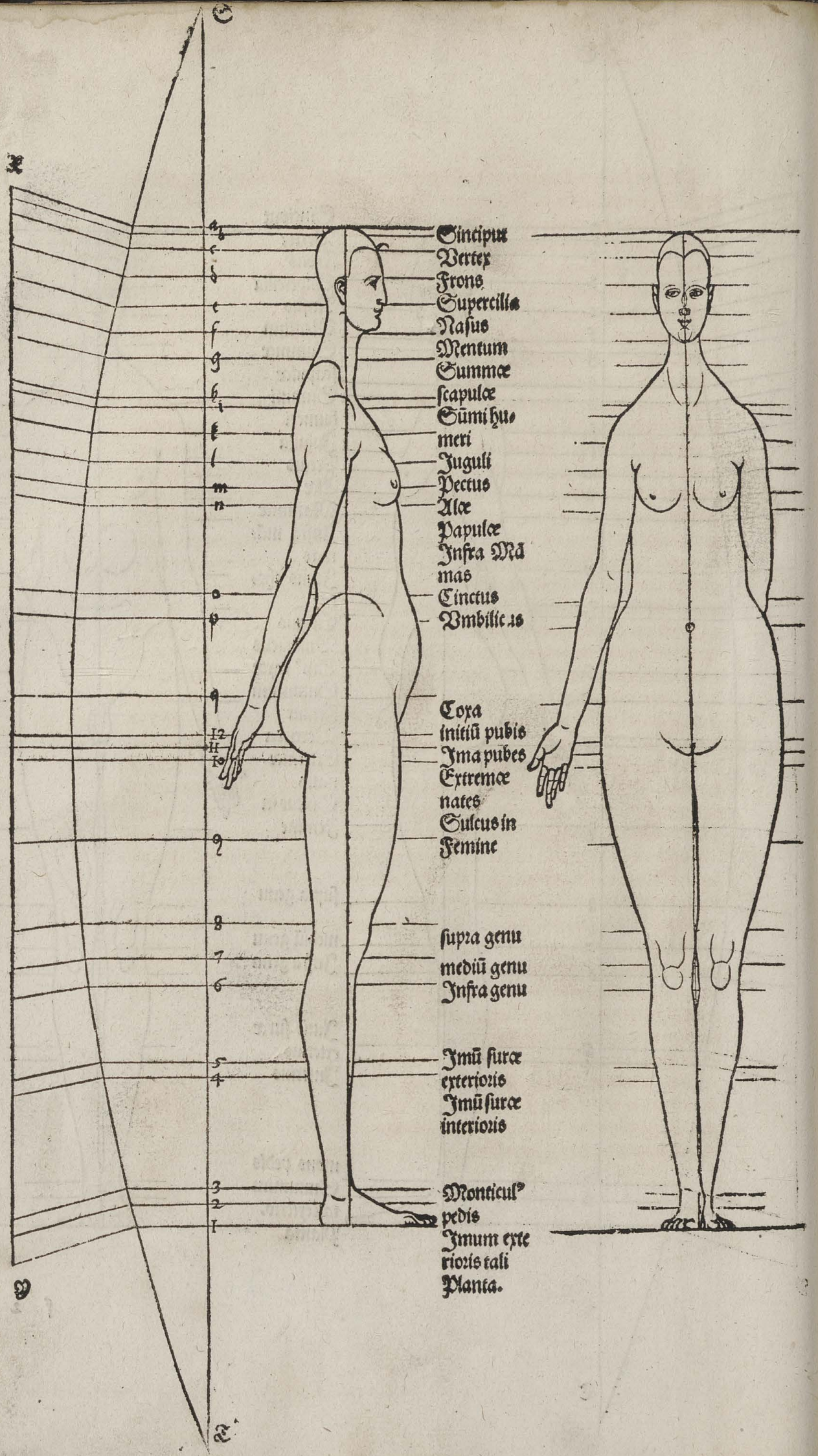
a
 b
 c
 d
 e
 f
 g
 h
 i
 k
 l
 m
 n
 o
 p
 q
 r
 s
 t
 10
 9
 8
 7
 6
 5
 4
 3
 2
 1

Inversio per
 uarentis.

X

a
b
c
d
e
f
g
h
i
k
l
m
n
o
p
q
r
s
t
u
v
w
x
y
z

Cinciput
 Vertex
 Frons
 Supercilla
 Nasus
 Mentum
 Summitas
 Scapulae
 Cumi humeri
 Juguli
 Pectus
 Alae
 Papulae
 Infra Mamas
 Cinctus
 Umbilicus

Coxa
 Initium pubis
 Ima pubes
 Extremitates
 Sulcus in femine

supra genu
 medium genu
 infra genu

Ima surae
 exterioris
 Ima surae
 interioris

Monticulus
 pedis
 Ima exterioris tali
 Planta.

Atque hæc quidem variationes ita se habent, ut exposuimus. Quas etiam ipsas effertur vel per variantem vel Deligentem. Geminos Indicem peruerterentur, conceditur ulterius etiam variare, accomodanti siue totis imaginibus seu certis partibus illarum. Quin et diuersarum imaginum commensurationes miscere quis poterit, qua ratione rectissime hoc futurum iudicari, dum quod sibi quodque alijs placiturum sit, exquirat. Sed euadent de huiusmodi mistionibus monstruosa. Quare attentione erit opus, et magna cura forma in mensuratas partes altitudinis latitudinisque ac densitatis inducetur. Nam in extrema notatione altitudinis itemque per finientes illam transversas indices latitudinis ac densitatis, omnia certam descriptionem obtinent. Sed intra has proclines sunt lapsus, quatenus aut interiora iusto aut exteriora lineamenta exprimentur. Unde partium consequitur indebita crassities aut attenuatio, distensio aut contractio, quæ a nobis breuitati studentibus penitus explanata descriptione nostra non sunt, sicut manu ductione demonstrari possent. Venit inter hæc igitur nobis in mentem, aliquot imperitos tentantes a nobis ostensam viam ingredi, et in opere aberrantes, facturos ut nobis culpam ascribant, nostramque doctrinam reprehensuros. Et omnino intelligo volentibus hanc nostram rationem usurpare primum omnia difficilia visum iri. Verum his censeo faciendum ut tum viuum corpus ob oculos ponant quæ maxime conueniens ad institutæ effigiei commensurationem, atque ita contemplantes nature opus studeant artis ipse suum ad veritatem exprimere, pro viribus et intelligentia sua. Laudantur enim imagines in quibus quasi vita agnoscitur, et similitudo in exemplari enitescit, præsertim si venustas quoque assit, nam ita maxime apographa laudantur et magni fiunt ut merentur. Sed in illis discriminum appellationibus quæ sunt a nobis superius expositæ, Quisque versetur ut lubet. Nam et artem sequi quæ veritatem complectitur, assuescere poterit, et absque illa libertate quadam seducendi omnia veti. Quilabor intelligentibus ridiculus est. Be contra bene et diligenter facta, Deo ipsi honori, utilia hominibus, perque se grata ac iucunda esse solent. Ille vero contemnendus labor prauitatis in arte culpandus et noxius, et odiosus tam in paruis quam magnis operibus inuenitur. Quare cum cura et ratione perfici ea par est quæ in lucem quisque emittere cogitet. Videndumque Nequid naturali veritati vel detrahatur vel apponatur intolerabile. Inuenias etiam qui variationes ac mutationes suas ita astringant, ut cæcissime illæ appareant, quod cum sensum subterfugiat, non minus quam ubi excessu peccatur, improbandum videtur. Media igitur quæque optima sunt. Nos vero quod in exemplis tantas contrarietates exposuimus. Eo consilio fecimus, quo esset in paruis euidencia maior et illustrior, quod ipsum in grandibus imitari velle non fuerit rectum. In ijs enim illa rigiditas corrigenda et molliendi erunt ductus, ut feritas vitetur et artificiositas appareat. Quis autem differentias prauæ et absque arte designatas animaduertat? Cæterum nemo miratus sit tot et tam diuersa artifici perito in mentem venire posse, quibus elaborandis non vitæ ipsius spatium sufficiat, quasque cogat omittere breuitas illius. Sunt enim illa quæ incidunt innumerabilia, et animus artificum simulacris est repletus. Quæ omnia incognita prius cum in humanis tum altarum rerum effictionibus, indices prolaturus sit. Et cui forte multorum seculorum vita, et ingenium ac studium artis huius ususque diuinitus contigerit. Diuino enim beneficio periti cum huius tum altarum artium plurimum possunt. Sed cum de diuersitatibus ac variationibus

multum verborum fecerimus. Constat tamen et est in comperto, nullum opus nullamque omnino rem quam homines efficiant, inuariabilem similitudinem alterius operis aut rei obtinere, quin sua sponte discrepent, ut nemo viuat tam absolutus artifex, qui duo opera per omnia similia, et quae discerni inter se nequeant, efficere possit. Nihil enim profusus nostrarum rerum ad tantam similitudinem peruenire, quantumuis amittamur. Quin hoc videmus si in typum eundem unam cartam imprimamus, et mox alteram, aut in eandem argillam aes fundamus, quae exant in illis differentiae notas inesse quibus discerni multis de causis possint. Quod si hoc usu venit in hac certitudine, quid in alijs accidere putandum. Verum de tali differentia non loquimur in praesentia, Sed intelligi aliquam volo quam exprimendam aliquis sibi studiose proposuerit, de qua haec superiora omnia sunt accipienda. Quotiens enim animo opus quis amplexus fuerit, subeunt statim simulacra differentiae, non illius inuitabilis et necessariae, sed huius qua pulchra et turpia discernantur. Quam consequatur, de illis differentiae vocabulis superius expositis. Perfecto autem opere sequitur contemplationem oculorum animi iudicium. In quo sententiae diuersorum fere diuersae sunt. Proinde in nostris tantum volo esse cuique concessum ut, si ita visum sit, mutet nostra et moueat omnia, de quo paulo post disertius loquemur. Hoc modo caueatur ne opus ad nimis alienum ac innaturalem modum adducat, nisi forte propositum sit monstra et quasi somniorum gentem effingere, ubi omnium rerum naturae confundatur. Sed ut ad institutum veniamus. Constituatur principio Effigies distincta per transversas suas in spacia altitudinis. Illae igitur transversae sunt certo numero a nobis comprehensae. Sed conceditur cuique plures paucioresue describere. Plures quidem facere exquisitiori et certitudini seruit, quod diligentis artificis fuerit. Pauciores vero qui fecerit laborem sane molestiamque minuerit, sed ad exactam certitudinem non poterit peruenire. Jam licet valde exercitati ne lineas quidem ducant, sed punctis in distinctionibus solummodo utantur, si hoc ipsorum intellectui satis fuerit. Atque haec una est linearis mutatio nostrae rationis. Altera similis est mouendarum linearum per totum corpus, demonstrare a nobis in varietatibus fieri in capitibus. Eodem enim et illae totius corporis transversae aut ad mouebuntur propius, aut longius dimouebuntur. Quorum illud effecerit breuiiores partes, hoc elatiores idque totum differentiae est breuitatis et longitudinis.

Non autem negligenda densitatis et latitudinis differentia, quae et ipsa cum per totum intra transversas variat. Si enim transversas longiores feceris, per illas igitur aucta erit latitudo aduersorum corporum, et densitas obliquorum. Sin feceris breuiiores, erit utraque imminuta. Idemque plane et intra illas partibus accidet ut maiores minoresue stant. Sed hoc loco iterum moneo. Videas per omnia differentiae vocabula Nequid nimis. His autem nostris praecipis si quis forte contigerit ingeniosus Lector ac usurpator, admirabiles perfecerit mutationes et variationes figurarum. Atque ex illis haec exeunt, Humeri lati, Astricta ilia, et contracta femora, vel contracta, Aut breuiusculus truncus, crura longa, vel diuersa illa. Item recta corpora cum brachijs et cruribus vel distorta. Omnino per mensurationem natura hominum patet. Quare inde formae et deformitatis ratio petitur, utque opus venustum aut inuenustum fiat. Debet igitur artificis priusquam ad moueat tabulae manum constitutum de liberatumque esse quid effingere velit. Ut cum fama quaeratur opere, exquisitis optio

nis quibusq; et conuenientissimis ad illud absoluendū ueatur. Et si peritus exercita-
tusq; artifex in minime subtili ac in exiguo quoq; opere quid possit ingenium et ars ma-
gis ac melius probarit, q̄ alius in grandi et subtili. Hęc inuistata nouaq; alijs facile
q̄ soli intelligentes potentes intellectu et manu artifices. Vnde fit ut ab aliquo diurno
spacio de pennula in cartam conijciantur, aut scalpello in surculo exprimantur, quę
laudabiliora melioraq; sint, q̄ alterius grande et annui laboris opus. Quod singula-
re sane Dei donum putandum. Scēpe enim contingit alicui ingenium et is successus
operis, ut neq; ipsius seculo, neq; multis sequentibus similem habeat. Quod intelligi
potest de veterum monumentis, quorum etiamnum fragmenta eruuntur. In quibus
tantum est artis, ut nihil nostrarum rerum illis comparari possit.

Sed si quis
quęrat quę sit ratio pulchritudinis in Imaginibus. Dicent fortasse aliqui, Quam
iudicia hominum approbent. Quod alij non concedent. Neq; mihi videtur, si homi-
nibus imperitis iudicium permittatur. Sed peritiam quę sufficiat quis desinet?

In ea enim ego sum opinione, Neminem viuere qui cōtemptissimi animantis sum-
mam perfectionem cogitatione animi sui possit complecti, Quo minus hoc facturum
quenq; putarim in homine, quem Deus singulari consilio et modo fabricatus, omni-
bus alijs animantibus dominari voluit. Hoc non negauerim ab vno quam alio ele-
gantiorē imaginem animo scēpe concipi et exprimi manu, quod quare ita sit opti-
mis rationibus demonstratur. Sed non ideo ad maximam perfectionem perueniunt
fuerit qua melius fieri quicq; nequeat. Hęc enim Ingenij humani viribus non com-
prehenditur. Diuina mens nouit, quę sola humanam simili scientia instruere pos-
set, Veritatis enim hęc est regula, Quę forma quęq; mensura pulcherrima et
conuenientissima sit, ad quam vnum quiddam non multa congruere necesse est.

Sed quęrentibus hominibus multa et diuersa incidunt, sectariq; contingit pulchra
non vna via, deformia tamen vbiq; se magis offerunt. Atq; in his nostris tantis erro-
ribus non inuenio quam demonstrare veri modi absolutamq; pulchritudinem pos-
sum. Cum nihil æque cupiam quam ruditatem et deformitatem nisi forte consulto il-
la affectetur a nostrorum hominum operibus recidi, ipseq; si quid possim adiuuen-
ti afferre studiosè facturum sim.

Sed nunc ad illud de quo aiebam hominū iudicium reuertor, quibus quę nunc
imago maxime pulchra visa est. Et mox aliam anteponūt. Is autem artifex laudem
meretur, qui singulorum iudicio probatam effigiem perficere possit, ad quod multum
usus et experientie requiritur. Neq; quicq; melius ad hoc contingere illi posset, quam
habere animo comprehensum veritatis modum, ut rectam et aptam proposito suo
mensuram intelligeret, quam vnā et simplicem esse oportet. Hanc se si quis tenere
profiteatur, rem maximam præstiterit si demonstrauerit. Quod mihi in his tenebris
et palpationibus nostris vix posse fieri videtur. Quicquid tamen operis geometrica
ratione explicatum confirmatumq; fuerit, Id tantum habet certitudinis, ut repro-
bationi nihil loci relinquatur, neq; enim illi contradici potest. Et talem artificem me-
rito ut diuinum omnes venerabuntur, suntq; illę explicationes auditu perq; iucun-
de, sed opus spectatu multo iucundius est. Sed dixerit aliquis, Quin igit in hac opti-
morum a te inducta desperatione studium scientie ponimus? Inhumanum hoc,
neq; par fuerit propositis bonis malisq;, non meliora capessere, q̄uis optima negata
sint. Atq; ut quid melius sit in nostra re, id est, effigie quapiam demonstremus, facien-

dum ante omnia ut mensura omnium partium certa et conueniens exquiratur, qua constituta ordine suo ac modo, singulatim partes tam minime quam maxime cum magna cura et diligentia perpolientur, si forte vere aliquid pulchritudinis reperire, et propius ad metam pertingere possimus. Cum autem, ut dictum est, humanum corpus multis ex partibus collectum compositumque sit, quarum singulae suam quandam rectitudinis habent modum, Magnopere anitemur ut intelligamus quid illi ipsi modo contrarium sit, quo melius vitare, et ad naturalem constitutionem quam proximè accedere concedatur, ad quam quasi recta via omnibus viribus contendemus, ut opus arte decoreque conspicuum efficiamus, quae omnia non mediocrem curam attentionemue vulgarem postulant. Primum enim animaduertat aliquis mihi illam separatam descriptionem faciei in capitibus superius expositam, certe subtilitatem deprehendet mirabilem, curuarum rectarumque linearum et aliarum notationum quae de regulae ductu non possunt describi. Neque oscitante perfecturum intelliget illas frontis, genarum, nasi oculorum, buccae et menti, rotundationes ac quasi globulos aut lacunulas, ut ne quid minutarum particularum omittat, quod non simili cum maximae cura tractet. Neque minorem diligentiam in singulis effingendis, quam in vniuersorum compositione et quasi coagmentatione adhibeat. Sequitur collum, hoc quadrare ad caput debet, neque breuitate aut proceritate, crassitie aut gracilitate deformari. Atque ita consequenter videndum ut in pectoris, alui, tergi, natium, item crurum pedumque, brachiorum et manuum lineamentis omnia diligenter et articulate effingantur. Quae cum ipsa tum in his minutissima quaeque omnibus suis numeris absolueda sunt diligentia maxima, neque enim audiendi qui dicant se properantes non solere insistere operi. Quod nisi in necessitate cum res ipsa aut studium petentium moram non fert, concedi non debet. Hoc autem si forte acciderit, tum festinationi ignoscendum, si tamen in hac ipsa vera ratio custodita sit, et artis cognitio eluceat. Itaque tota erit imaginis facies a vertice ad calcem consentanea, cuiuscumque illa modi sit instituta. Seu rigidi, siue leuis, carnosus seu macilentus, ne hac in parte carnis excrescere, illa vero deficere videatur. Ut exempli causa, si brachii tenuis, crura tumeant. Siue a fronte sint omnia plena, a tergo vero minime, aut contra, partium enim volumus esse inter se consensum, non temere praueque illas coaceruari. Quae enim conuenientia, eadem et pulchra videri solent. Quare etiam aetatis forma tenebitur. Neque caput iuuenis, pectus decrepiti, manus pedesque prouecta aetate hominis faciendum, Neque a fronte adolescens, a tergo senex exprimetur, aut contra. Quae enim naturae non respondent, praua iudicantur. Proinde rectum fuerit in omnibus aetatibus constitutionibus et modis custodire conuenientiam partium. In effigie, iuuenis, decrepiti, prouecta aetate hominis, macilentus, carnosus, rigidi, mollis. Erigitur adolescentiae imago, nitida, succulenta, aequabilis. Senectae vero rugosa, distorta, inaequalis, consumpta carne. Ad haec cum laude perficienda, expedit prius quam elaborentur ductibus et lineis ad mensurationem omnia describi, ut cognosci possit si quid forte rectitudini desit. Hoc qui cum attentione et diligentia seruauerit non illum facile poenitentia operis sui insequetur. Qua de re postulatur ab artifice, delineationum exacta notitia, haec enim ad artem momenti plurimum habet. Quod si maxime vera mensuratio designata fuerit, nihil citius est factu quam corrumpi rem, ab indocti alicuius delineationum manu, grassante temere per altitudinem latitudinemque ac densitatem. Imagi

nis. At peritus harum bonam veramque mensuram nactus, rem etiam in exprimenda forma meliorem fecerit. Ceterum quo veritatem mensurationis aliquam adipisci, et quantum licuerit de illa in opera nostra pulchritudinem inducere possimus. Nihil ego quidem conducibilius inuenio quam multorum vincta corpora ob oculos ponere. Etque formosorum iudicio omnium mensuram colligere partium. Omnino enim artis intelligens non exquisierit nihil convenientiæ partium in magna hominum multitudine. Quis autem vnum aliquem ostenderit in quo ad vnguem, ut dicitur, omnia perfecta sint, ita ut nulla quicquam in parte requiratur? Sed hac quoque in parte memineris, ne naturæ modos confundas. Sed ut omnia congruant, quod fieri debere paulo ante diximus. Utere ad iuuenum imagines obseruatione iuuenilium corporum. Similiterque senilium ad seniles. Idemque de prouecta cæte accipiendum, ut et ad macilentos, carnosos, rigidos, molles, robustos, imbecilles, similes in viuus naturas conferes. Non est dubium quin per singulas partes huic rationi studentibus oblatura sese plura etiam sint quam quæ fuerint, et elaborare valeant. Nam formositatem rerum vix vnquam ars exprimit. Non iam dico eximiam et perfectam, sed exploratam nobis, et tamen exuperantem vires ingenii et effugientem grauitatem manuum nostrarum.

Cum vero, ut diximus, diuersas ad imagines, diuersæ naturæ viuorum corporum exquirendæ sint, offerunt se hominum duo etiam quasi genera diuersitatis. Notiorum inquam qui albi, et Australium qui nigri a Græcis Aethiopes perhibentur. Horum facies inter se dissimiles sunt. Neque Aethiopum corpora tam grata sunt aspectui quam nostra, propter in illis nasi tantam depressionem, et labrorum crassitiam, itemque manus, genua, tibice, pedes, nodositate deformes habentur. Sed ego vidi horum corpora alijs in omnibus partibus tantæ convenientiæ, et quæ tanto studio naturæ perpolitæ essent, ut nihil perfectius fieri posse iudicarem. Verum et in suo genere multæ se diuersitates offerunt formarum, vtilis ad imagines obseruationis, pro constitutionum varietate. Ita robustiorum grandia sunt in trunco omnia, et quasi Leonina. At imbecilles leuia hæc habent, neque torosi sunt, perinde ut illi. Minime igitur robusti imagini mollitudinis, neque imbecillioris, lineamenta rigiditatis accommodabuntur. Est autem macilentæ accarnositati interdum seruetendum, tamen huius rigiditatis et lenitudinis modus pro arbitrio cuiusque conseruari poterit. Horum veritas in natura et vita patescit. Quibus insistentis et oculos intendens, neque inde ad tuas opiniones discesseris, quasi melius quid effecturus, scito enim futurum ut fallaris. Profusus enim in natura demersa est ars, quam si extrahere potueris, iam adeptus errores multos vitaueris in opere tuo, Cuius rectitudinem etiam magna ex parte Geometricis rationibus demonstrare poteris. Sed si quo illæ non accesserint, hoc communi hominum iudicio et sententiæ relinquendum est. Ita tamen ut vsum plurimum posses sciamus. Nihil autem certius, quam quo propius ad vitæ similitudinem opus tuum peruenerit, eo maiorem illud esse rectitudinis laudem inuenturum. Quare aberit a te opinionis falsitas. Melius te facturum quicquam, quam fabricatio a se Deus operi suo largitus sit. Ad hæc enim comparati conatus tui sine viribus inuenientur. Ex quibus colligi potest, Neminem posse vnquam de proprio sensu et excogitatione, formositatem exprimitere. Sed necesse esse ut quod ex animo suo formositatis deprompserit, id totum ante te in illum repositum fuerit, studio et sedula diligentiaque imitatione. Quod proprium putandum non est. Sed acquisitum ac comparatum studio diligentiaque artificium;

quod constitutum animo hos suos fructus protulerit. Atque hinc ille reconditus in mente thesaurus. Et intus conceptæ species in opus producuntur. Quæ etiam de causa exercitatis artificibus opus non est semper habere viua et animalia exempla ob oculos posita ad quæ imagines suas exprimant. Jam enim longo usu ac studio tantum in animum illoꝝ confluit, ut hauriri inde quamuis multum possit. His sunt omnia in expedito, sed per paucis tanta intelligentia cõtingit. Cõtra aut sunt plurimi, quibus magna assiduitate prauitas elaboratur. Illi vero, quos aiebam, exercitati artifices, tam arte et meditando exculti, etiam ad nullum aspicientes exemplum præclarum opus facile effecerint, etsi profecto reddat omnia respectus ad vitam et naturam meliora. Verum indoctis ac imperitis talis successus desperandus est. Nihil est enim harum rerum fortuitum. Itaque inuenire est aliquem interdum, qui per se de quæ sola animi sui intelligentia, in nullum intuens oculis animale exemplum, præstantiores effingat tamen imagines, quàm alij quamuis sedulo et studiose vitam et naturam coram contemplantibus. Artis enim cognitio his deest. Laudem autem petenti cauendum est in primis ne qua deformitate opus implicetur, quam ob rem superuacua ab his imaginibus quas esse pulchras voluerit recidet, his enim ille dedecoratur. Quod sic licet intelligas, cœcitas, debilitas, tabes, claudicatio, contorsio deformis est, propter defectiõnem naturalis usus. Sed non minus turpe fuerit ternis aliquem luminibus aut manibus pedibusue totidem conspici, non ob defectiõnem sed superfluitatem. Quo magis igitur huiusmodi vitariis proque illis effinxis necessaria, recta, conspiciua, valentia, quæ omnibus grata sunt et probantur, eo maiorem laudem conciliari operi tuo. Ipsum quidem pulchrum in natura absconditum, nostra iudicia fere turbat. Inuenire igitur est duos aliquos per ambos pulchros et venustos, quorum tamen neutri quicquid cum altero cõmune sit, neque mensuræ nec constitutionis, neque tamen planum est vter pulchrior dici debeat. Ecce sunt tenebræ intellectus nostri, quis igitur pronuntis ait verum de formæ excellentia? Sed quamuis nobis non appareat, verisimile tamen est illorum per quæque formosorum vnum certarum partium perfectione alterum antecedere.

Ex his conficitur Ingenioso artifice cauendum ne quod vnum modo genus in picturis sequatur, sed pertinere ad illum, ut multiplicibus et diuersis modis exercitatus sit. Unde hoc consequetur ut cuiuscunq; constitutionis hominum imagines exprimere possit. Ut sunt iracundorum mitiumque aut alioꝝ quorumcunq; quæ omnes in suo genere affabrefactæ probantur. Venit igitur aliquis et petit imaginem hominis insidi ac Saturnini aut Martialis, vel magis veneream amabilem et blandam, quid erit exercitato facilius, quam de supra expositis præceptis inuenire conuenientem et veram cuiusq; illarum imaginum mensuram? inuentamque apta forma illustrare? Nam omnium ita naturæ effingi possunt. Quæ sint igneæ, aereæ, terreæ, moderante scilicet opus artis potentia. Neque sane diu intuentibus manifesta est peritis artificibus operis laus et decus, sed et primo se momento ostendit, et in sui amorem incredibilem adducit intelligentes. Qui his in rebus multum versati sunt, his perspicuum est quod dico, idemque scientiam veri usus tenent. Scientia autem veritatem semper complectitur, cum opiniones sæpenumero ab illa aberrant. Quapropter nemo etiam sibi confidere nimium debet, ne hac re in opere seduci ipsum contingat. Ideoque fecerit studiosus huius artis precium operæ si multorum probatorum artificum opera

crebro contemplatus et depingendo imitatus fuerit, deq; illarum ratione artifices au-
dierit disputantes. Non tamen quemq; existimare velim in quamuis laudabili opere
non obseruandos errores si qui forte insint, quos et cognosci et emendari rectum fue-
rit. Neq; tibi quisq; persuadeat ut animum ad vnum certum genus et modum ima-
ginum astringas, quas aliquem artificem cognoueris fere facitasse. Fert autem na-
tura ut opus fere tale sit quale est iudicium animi et ratio. Sed ego te varia iubeo con-
templari, et ex multis eligere optima. Opiniorum enim falsitas nemini ferme non ob-
strepit. Et quis ausit dicere opus aliquod ita esse perfectum ut nihil melius fieri queat,
cum nemo pronunciare possit, q̄uis formosum hominem viderit, non illo tamen for-
mosiorem inueniri posse. Tutissimū autem iter ingredi optimum fuerit, siue de alio-
rum doctrina, siue propria ad animale exemplum exquisitione. Sed magistros illos
non probo qui de arte cum verba sine fine facere consueverint, ipsi suum opus lauda-
bile nullum habent proferre, quales ego scio me vidisse non nullos. Nam hos si fueris
secutus, in errorem laberis. Quod me etiam tacente clamat prauitas operum ipso-
rum. Separata enim hæc sunt, de opere multum loqui, et illud facere. Non tamen
ideo veto quemq; admittere instructiones imperitorum quoq; fieri enim possit ut rus-
fici tibi demonstrent peccatū quodpiam operis tui, etsi qua ratione corrigas docere te
nequeunt.

Hoc loco monitos velim ignaros huius artis et discere de nostra doctrina aggressos,
ut diligenter cognoscant quæ a nobis tradita sunt, primumq; pauca proponant dis-
scenda et efficienda sibi, quibus compræhensis tum demum pergant ad alia. Debet
enim scientia vna cum usu crescere, ut manus voluntati et intelligentiæ seruiat, vnde
tandem artis et usus magna certitudo existit. Quæ duo et cōiungi debent, et separata
nihil valent. Jam imperiti et vulgus ut max. meliora a prauioribus discernere pos-
se videantur. Tamen nemo est qui vere iudicare possit, nisi peritus artifex, qui et ipse
sæpe laudem operibus suis consecutus fuerit.

Sed dicent aliqui, Tantum ne igitur laboris ac operæ ponetur in his mensuras
tionibus tantum impendatur temporis, ut singulatim omnes imagines ad hanc ras-
tionem erigantur? atqui paruo sæpe tempore faciendæ plurimæ incidunt. Non hoc
ne nos quidem præcipimus. Sed hoc doceo parandam studio et diligentia quandā
certitudinem quæ in his solum rationibus consistit, aq; illā adeptis, in manus qua-
dam infallibili libertate, nemo exegerit omnium corporum aut rerum mensiones.

Quin etiā de arte oculi instructi pro regula esse incipiunt, manus autem obsequiosa
est arti, quæ confidentiam parit et potentia sua errores depellit, et falsitatem excludit
operis. Tum et celeritas non deest, neq; scientia plenus diu queres quid facias, neq;
ductum punctumue temere proieceris. Talia opera artis laudem merentur, quæ et
amabilia, et libera, et minime anxia, rectaq; videantur. Talia probantur ab omni-
bus quod bonitatem diffusam per omnes partes suas contineant. Sed imperiti et
artis ignari nihil boni rectiq; vniq; elaborauerint, quamuis manus libertatem quæ
maxima esse possit consecuti fuerint. Quin illa tum libertas carcer putandus, cum
ad errores deuinciat. Nihil igitur hoc potest absq; arte, neq; hæc multum sine usu esse
certe, coniuncta ergo, ut diximus, hæc esse debent. Vnde manifestum fit cognoscen-
dam studiosis harum rerum, mensurationum rationem, qua perspectæ admirabi-
les successus consequuntur. Neq; enim humanam effigiem regulæ aut circini vno

ductu designaris, quare singulatim punctis per partes suas, ut ostendimus, describi
neesse est. Nihil autem quod mensurationis rectitudine caret probari poterit.

Video accidere posse, ut hæc nostra præcepta aliqui in grandibus imaginibus se-
cuti aberrent imperitia quidem ipsi sua, sed in me culpa translata, quasi de illis
parua quidem recte perficiantur, sed grandia non item. Sed hoc fieri non potest.
Nam si parua laudas, cur reprehenderis grandia? Si enim illa improba sunt, faci-
le concessero grandia reiicienda, hæc enim dissimilitudinem illam bonitatis et prau-
tatis non admittunt. Ut circulus non minus exiguus rotunditatem suam tuetur quã
ingens, et quadratum similiter breuibus et prolixis lineis recte clauditur. Congruunt
enim proportionum rationes in magnis non secus ac paruis, velut in cantibus quam
enim octauam vocant, vnius cuiusdam toni est, siue vox tinnula seu obscurior fuerit.

Postremo sciendum demonstratas imagines etiam insuper ac multipliciter quis-
dem variari posse, sed ita ut mensuratio profus eadem et imperturbata relinquatur.

Finis libri Tertij.

**Alberti Dureri liber Quartus picturae de
flexionibus et gestu descriptarum
Imaginum.**

Demonstratis superioribus tribus libris aliquot rationibus effingendi imagines ad certos et debitos, easdemque variandi ad diversos modos. Superest ut indicetur etiam via flectendi illas pro cuiuscumque voluntate, et vertendi in iuncturis artuum, inque nexibus membrorum, sic quidem ut natura ferre videatur. Quis autem usus quæue pulchritudo inesset illis rectis et rigentibus formis sicut doctrina nostrorum superiorum librorum designatæ fuerunt? Cæterum quamuis scitum membrum aliquod corporis præstansue sit, tamen deformi gestu dehonestari, et ignobilius contemptiusque eleganti quasi compositione commendari solet. Jam membrorum tractatus, quæ admirabiliter a natura in se coagmentata et innexa illa sint, non est huius operis neque propositi nostri. Eumque relinquens anatomicis istis, nusquam nisi forte necessitate coactus attingam. Sciendum igitur sic quemadmodum docuimus factas imagines, quæ quidem obliquæ sint flecti solere in spina tota a ceruice usque ad coxam per et intra omnes transuersæ ductas lineas. Ita tamen ut magis pronas quam supinas efficias. Hæc flexio vniuersa designari debet in vltima parte 4. densitatis versus tergum, per et intra omnes, ut diximus transuersas, præterquam ubi coxendicum flexura est in summi femoris media linea. Ipsum in sua linea genu, pes iuxta tali lineam, et si usus fuerit in medio sui, Digni per articulos suos flectentur. Brachium flectes in humero, cubiti nexu, iunctura manus. Dignos autem in suis quosque articulis siue nodis. Sed imago aduersa utrumque in latus flecti consuevit a collo per totam spinam dorsum, quæ ut facilius animaduertentur flexionum notas in rectis imaginibus, suis ubique locis apposuimus figura paruulorum triangulorum aut orbiculorum. Quia vero simplex flexionum ratio non est, quo disertius omnia explicari possent. Differentias illarum aliquot proponendas duximus, de quibus pro intelligentia nostra totam hanc doctrinam exponeremus. Est etiam magna cum cura animaduertendum status ipse et facies imaginis quam velimus esse, siue seueram seu blandam, quarum illa horridior et asperior, hæc amabilior et suauior esse debet.

Sed flexionis differentiarum hæc fere nomina sunt.

Inflexum	Directum
Curuatum	Contortum
Versum	Dimotum.
Implexum	

Secundum has differentias quas sex nominibus appellauimus corpus humanum flectitur, pluresque ac pauciores simul pro motu suo. De quibus quæ fuerit sententia animi mei lineis in sequentibus declarabo.

Sed hæc ut in lineis demonstratur ita memineris et in superficie quam planam et in mollibus corporibus quæ insuper lata densa que intelligimus, accidere. Talia enim similiter ut lineæ, quas et ipsas complectuntur, inflecti, curuari, verti, implecti, dirigi, contorqueri, dimoueri que solent. In humano autem corpore quomodo singulatim vsurpentur nunc deinceps docebo.

Primum quod inflexum nominauimus, Est in corpore artuum, id est, iuncturarum. In illis enim membra inflectuntur, quæ tamen retineant rectitudinem suam, ossa si flectere velis, frangas. Quare demonstrauius hoc de lineis mutis quæ certis in punctis cohererent et essent rectarum particularum.

Secundo curuantur in humano corpore veri et carnes. Nam cum in latus, aut prorsus retrorsus corpus flectitur, Nervi etiam et caro curuantur, ut alibi canula, conuexula alibi appareat.

Tertio de membris versionem nominauimus, ut cum caput vertitur, similiter et brachia et pedes, et truncus ipse, atque adeo pleraque omnia membra in corpore.

Quarto implexionem scies in nervis etiam et carne accidere in corporis versione, cum mollia implexa in corpore fiunt, ut in collo, trunco, brachio, pede.

Quinto notabis directionem et contorsionem in humano corpore per sepe vsurpari, quarum illa extenuat, hæc inspissat. Cuius rei tale datur exemplum. Si brachium extenderis ut directum sit, Nimirum intenduntur et nervi, et carnem in longitudine extenuant. Sed si idem contraxeris ut contortum sit, contorquetur etiam et comprimatur, caro ad spissitudinem, idque vsu venit et aliis in partibus.

Sexto dicimus in corpore unam partem ab altera dimoueri, cum quasi separate discedere videntur in latus, aut prorsus, retrorsus. Itemque in curuationibus et inflexionibus carnes dimouentur, et quasi a sese recedunt foras, intro, aut in latus.

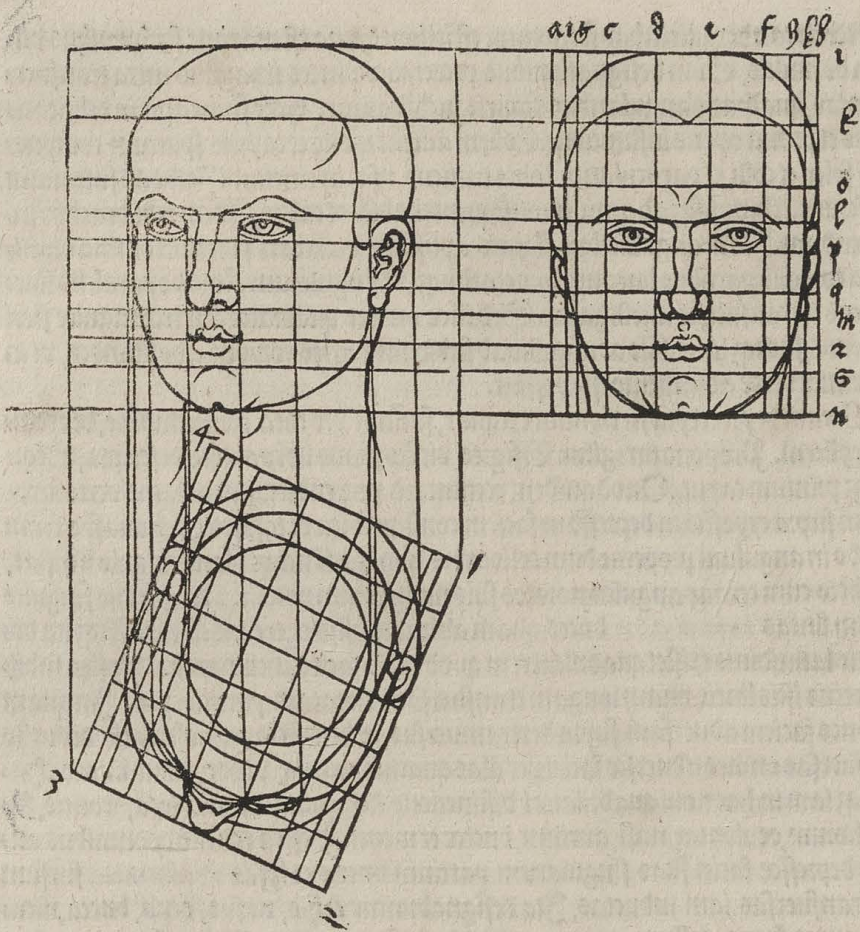
Cæterum sex istæ differentie possunt et semel omnes in corporis motu accidere, sic uti membra, inflecti, verti, et separari dicantur. Interea caro et mollia in corpore curuantur, implectuntur, contorquentur, partesque a se mutuo naturaliter vrgeri cernuntur.

Ex his igitur quæ demonstrata sunt, suas quisque imagines, in quo voluerit, et ut res poscet, gestu constituere poterit. Sed cauendum ne a naturali constitutione discedatur. Quibuscumque autem rebus vis affertur, illas deformari necesse est. Vitabitur etiam hoc loco nimium et parum. Quibus autem furiosa aut somnolenta imago reddatur, quod est culpandum, nisi in proposito forte faciendi ad hunc vel illum modum imaginem. Intelligendum autem horum omnium usum esse in humanis et virilibus ac muliebribus, similiter et bestiarum, ut equorum et aliarum animantium imaginibus.

Sciendum etiam supra descriptas imaginum staturas, Non retinere in flexionibus omnium partium, neque æquabilem mensuram latitudinis et densitatis. Nam in motu apparet vni parti quasi decedere aliquid spacii et accedere alteri, ita consequitur in opere mutatio, quæ ut rectius perficiantur, elaborandum est studiosis harum rerum in multis exemplis, quæ ad viuorum corporum similitudinem exprimant. Ita enim facile deprehendent omnium partium modum, qui notissimus esse debet, ne in opere erretur.

Præterea ad exquirendas flexionum effectiones, vna est maxime sculptoribus vtilis via de multis. Si in designationibus præcipue partes imaginis intra transversas lineas, quadratis angularibus figuris includantur. Hæc sunt apte in delineationibus et prima operis institutione. Eodem autem modo et capitis spacium comprehendendi solet, et colli, et particulatim totus truncus, usque in cinctum. Inde ad summum usque femur, et hinc usque ad genu, et consequenter tibie et calces. Idem et de brachijs intelligendum. Nam angularibus figuris aptissime declarari poterunt omnia omnibus in corporis partibus lineatim punctatimque, ut singulorum situs de parallelis lineis erectis et transversis intelligatur. Sed illæ omnes quadratæ aut rectangulæ fieri nequeunt, suntque lateribus ac angulis ad subiectas partes corporis adaptandæ, ut intelligentiæ veræ adiumento esse possint.

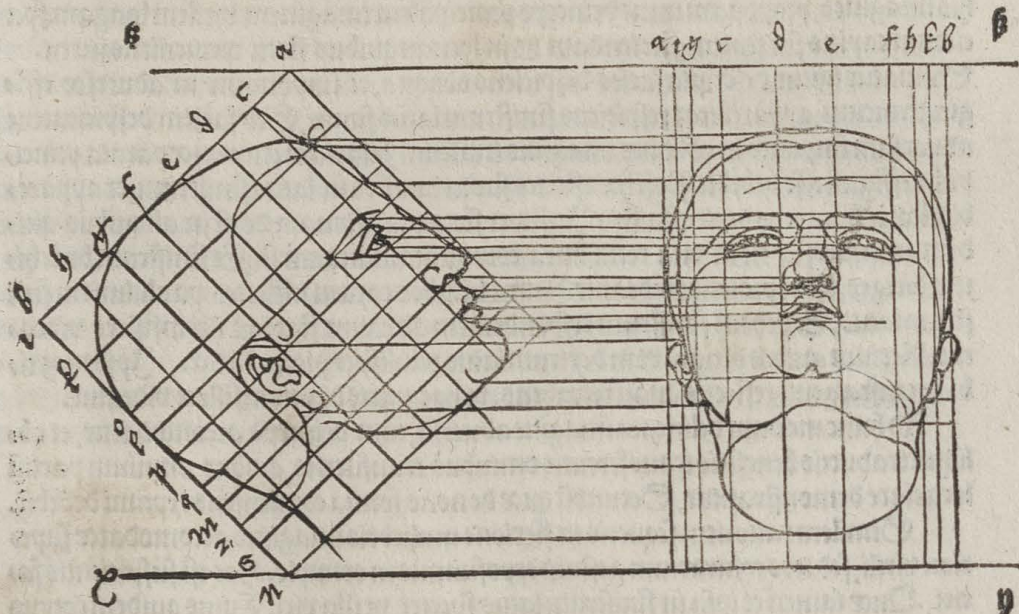
Verum ut præcepta flexionum exequar, faciam pro mea consuetudine, ut exemplis explicem. Proponatur igitur Effigies virilis primo libro ac loco descripta, Georsumque primum caput. Quod quidem rectum ad perpendicularum in latus vertatur. Illam supra expositam depressam faciem constitues ita ut te spectet, sed quasi circum agendo in angulum propemodum collocabis, non tamē ita ut plane angulo insistas, quo factio cum cernas angulos notatos suis numerorum notis. 1. 2. 3. 4. ex ijs singulis sursum lineas παραλλήλους duces quam altis illis usus egere videbitur. Atque ita descriptio latitudinis erisset quadrilateri in quod versa facies includatur. Postea subiectis erectis istis lineis vnam longam transversam notatam punctis. x. y. In quam impones faciem aduersam supra dextramuersus, et beneficio transferentis deducito transversas omnes aduersæ faciei per illas quatuor erectas, ut docuimus lineas. Habebisque iam in hac noui quadrilateri distinctione designata omnia loca, frontis, superciliorum, oculorum, nasi, aurium, buccæ et menti. Postea educito ex omnibus angulis depressæ faciei suas singularum partium lineas et ipsas παραλλήλους sursum per transversas iam inductas. Ita designabuntur et his, nasus, oculi, bucca, mentum, aures, frons, collum, capitis rotunditas, siue cranium. Apparebitque in quibus et intra quas singulæ partes exprimendæ sint, quarum et expressione forma conueniens versæ faciei et quasi respicientis inducetur. At hæc ratio, ut error deuitetur, singularem poscit diligentiam. Nos ad certius omnia demonstranda ipsius descriptionis exemplum subiecimus.

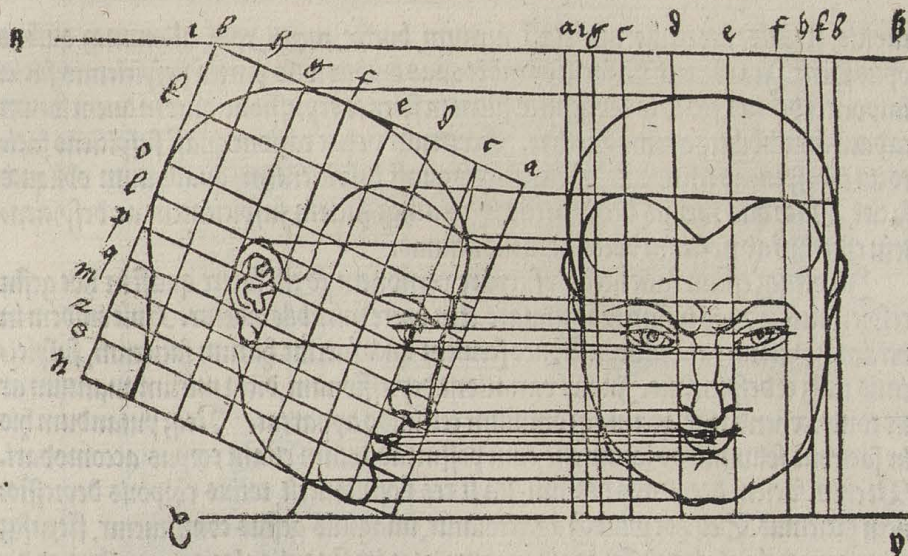

Eodem modo quo principalem faciem vertimus ut quasi respiceret, ita nunc deinceps ostendam rationem qua reclinata vertice et mento elato ita constituatur ille ut quasi suspiciat. Ea esto talis. Obliquae faciei quadratum instructum de superiorum scriptorum doctrina. Constitues in posterioris lateris inferiorem angulum in lineam transversam longiusculam. x. y. angulum autem inferiorem prioris lateris ubi mentum inest, eriges. Postea lineam transversam et ipsam longiusculam $\omega\alpha\gamma\delta\lambda\mu\eta\theta$ ad lineam. x. y. impones supra ut eminentem angulum quadrati attingat, ea sit. h. h. Huic deinceps adicies aduersam faciem suspicientem hoc modo. Intra transversas illas duas longiusculas designabis totius faciei aduersae latitudinis spacium lineis perpendicularibus duabus. a. b. Et intra has etiam distribues reliquas lineas suis notis, ut in principali sunt positae, nempe. c. d. e. f. g. h. i. k. quibus ipsis latitudinis partes designentur. Tum deinde beneficio transferentis deducito ex obliqua facie omnes lineas transversas in quadrilaterum iuxta positam aduersae faciei, summi

capitis, frontis, superciliorum, nasi, aurium, buccae, menti, colli, aliorumque quibus opus fuerit. Ita cancelli isti facile ostendēt quas quibus locis partes suspicientis faciei imponere debeas, sed tuce diligentiae fuerit in formae expressione, quae in quem locum cadant infallibiliter animaduertere. Ceterum ut hac ratione quasi suspiciens facies ita et despiciens effingetur. Si ita feceris quasi despicientem, quadratum oblique faciei. Quae quo melius declararentur, utramque faciem suspicientem ac despicientem effictam ad nostram doctrinam subiecimus.

In utraque etiam facie licebit usurpare versionem, id est, facere quasi in hoc gestu respicientes, Quod ipsum illas mutare, et in opere mirabile videtur. Huic quidem in utramque partem rationi depressiones seruent, quae fuerint harum facierum, suspicientis in qua et despicientis. In tali variatione depressionum, dictu mirum quantum artis comprehendatur, quantaque omnium certitudo appareat. Neque putandum his in faciebus solummodo locum esse, cum possint ad totum etiam corpus accomodari. Ut enim faciem docuimus deprimi, ita si res postulauerit, totius corporis depressionem faciemus. Sed hoc priusquam aggrediatur, imaginis gestus constituetur, flexusque omnes pro voluntate cuiusque componentur, atque ita singulis et locis et partibus ad depressionem, demittentur perpendiculariter lineae.

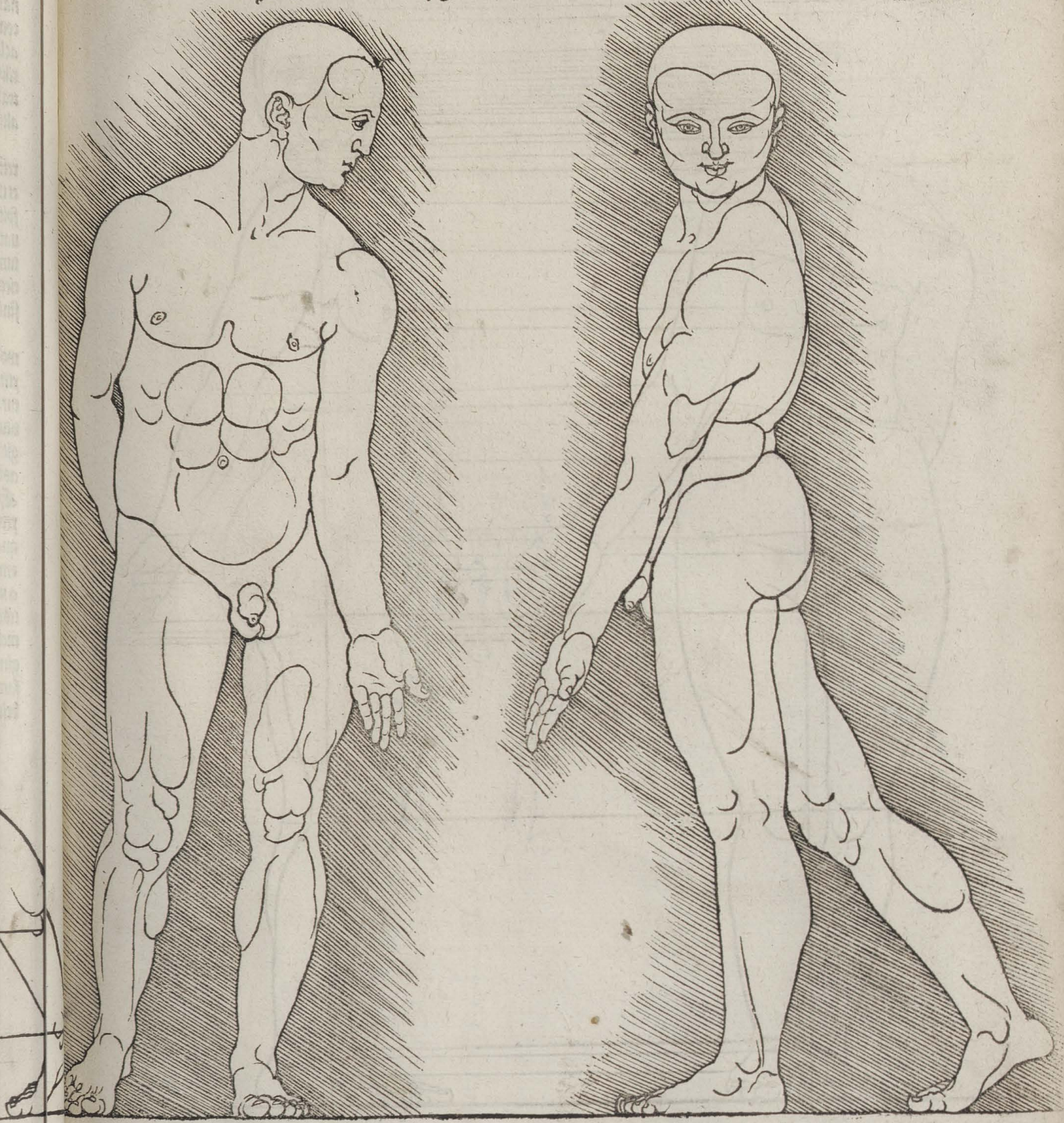
Ut autem rectius intelligi possit doctrina nostra flexionum, et quales exant de his imagines, proponam nunc deinceps principalem imaginem virilem longam spaciorum capitis sui septem, flectendam iis in locis in quibus flecti conueniens fuerit.

Sumatur igitur descripta facies despiciens obliqua, et imponatur in aduersae effigiei truncum, apparebitq; respiciens sinistrum latus suum. Sed faciem despicientem aduersam impones in obliquae imaginis truncum, bifariam enim praeparata principalis effigies esse debet. Post haec flectes supra lumbos in latus sinistrum, et apparebit elatio: humerus dexter sinistro. Insuper flectes per spinam dorsi in aliquibus quidem transversis, ne in vna recta linea corpus inclinandum sit. Et sinistrum brachium diriges, sic ut protendi videatur. Infra lumbos coram inflectes paululum in sinistrum latus. Et pedem sinistrum respondentem ad caput figes ut illi insistere videatur. Rectum autem diriges ut in dextrum latus paulisper protendatur. Ipsamq; tibiam infra genua reflectes quasi retrahens, ut hac parte digitis insistere videatur.

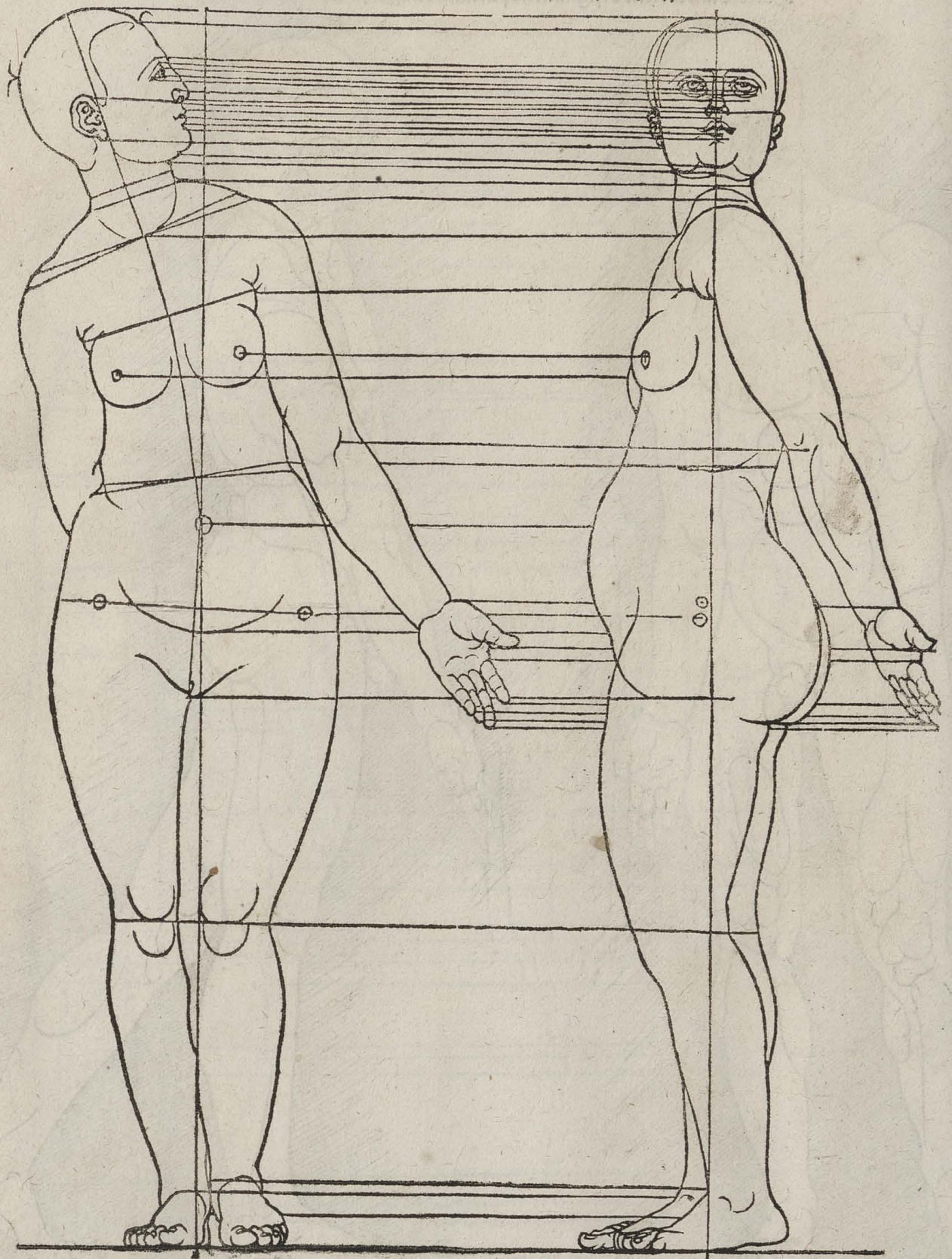
Ad hunc modum delineata imagine aduersa, tum deinceps accomodatur, et obliqua traductis beneficio transferentis omnibus transversis, quibus omnium partium loca clare demonstrantur. Secundum quae de nouo forma conueniens exprimi debet.

Similem rationem sequeris in flexione muliebris imaginis accomodate superioris virili, sed nos contrarium gestum exposuimus in exemplo. Hoc est suspicientis faciei. Quae tamen et ipsa in sinistrum latus spectet, ut illa viri. Cuius quidem corpus ut in idem latus flecti iussimus, ita praecipimus hoc muliebre flecti in diuersum hoc est dextrum, conseruata tamen muliebris constitutionis modo, quo facto in traducendis lineis, decurres ad transferentis opem, faciesq; ut faciendum in virili imagine ostendimus. Horum exempla articulate infra expressimus, quorum quisq; contemplatione instrui possit. Sed intelligendum non ad hanc tantum usus rationem haec pertinere, Sed viam etiam monstrare ad alia atq; adeo diuersa faciendi, ut cuiq; libuerit. Praeterea sciendum, flexas singulas partes in transversis lineis, pro rei conuenientia verti quoq; insuper posse. Ut verbi causa. Si humerus virilis sinister deflexus sit coram versus, conuertere etiam eundem et quasi versare retro. Dextrumq; velut promouere poteris, ipsa illa corporis parte tanquam se vna mouente et subsequente gestum. Ita ubiq; facias, et copiosius quam pro scriptura hac usurpes omnia licebit.

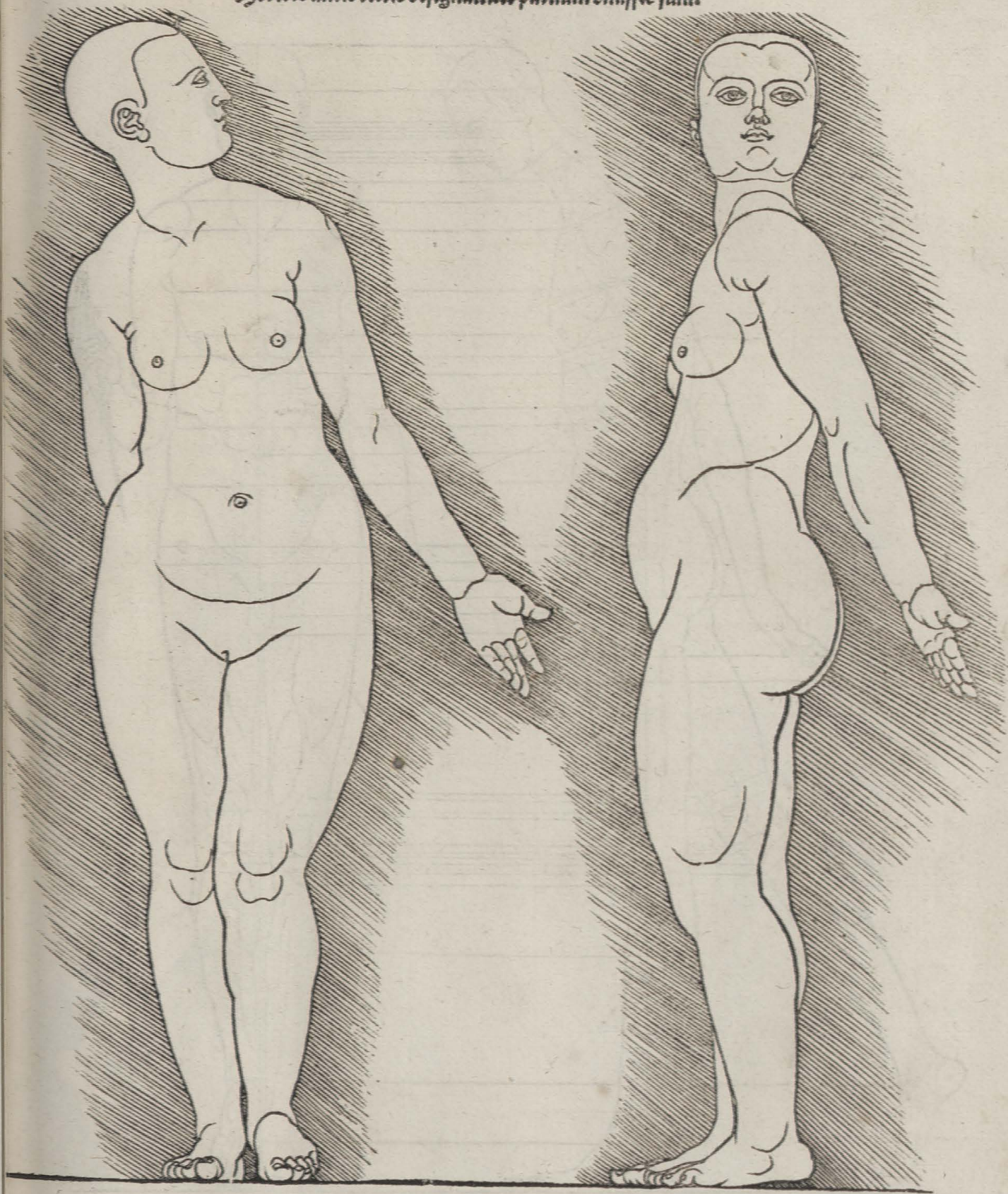
Hoc loco lineae rectae designatrices partium omiffae sunt.

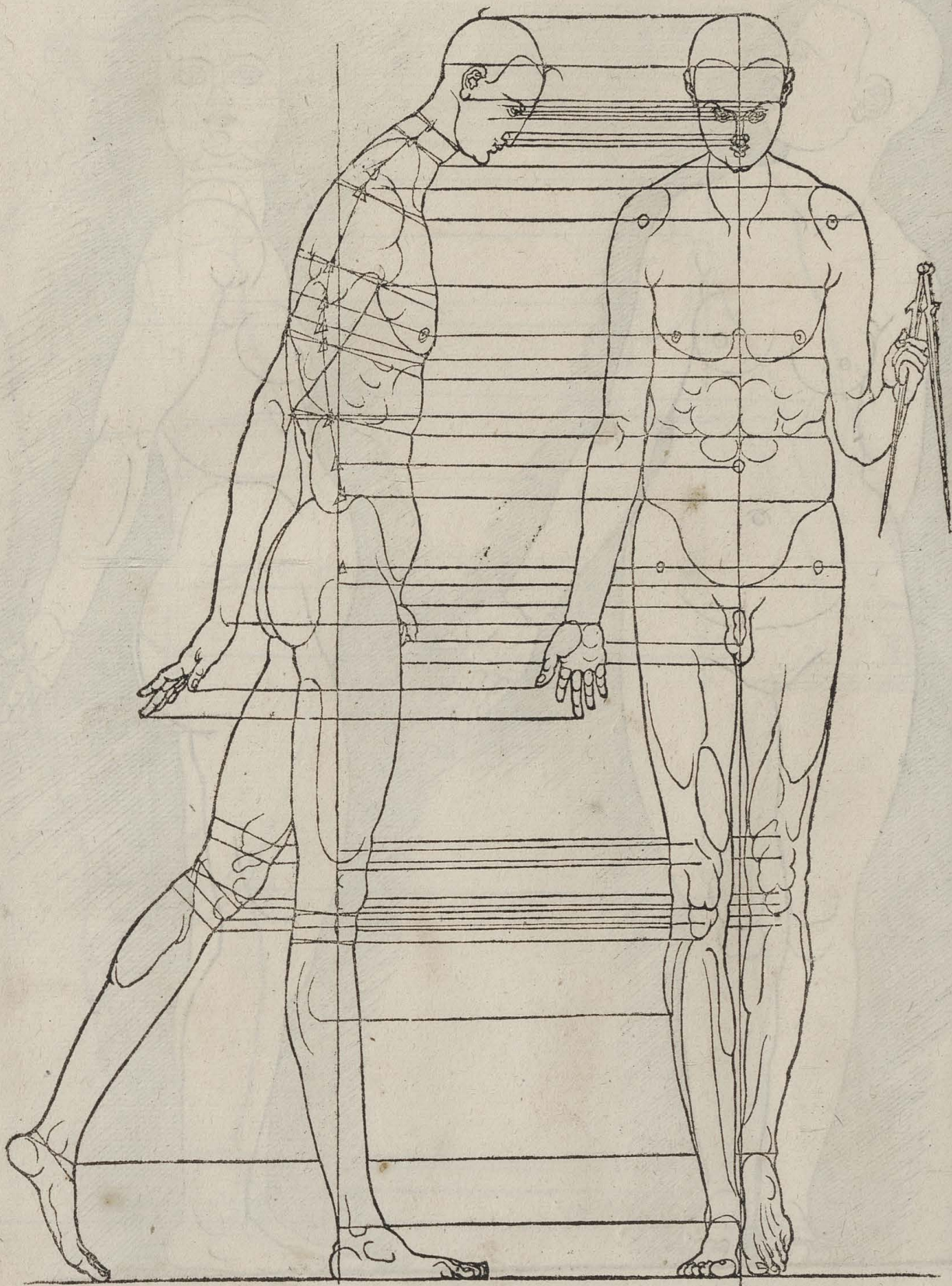

Imago muliebris rustica, cuius altitudo continet septem capituli sui spacia.

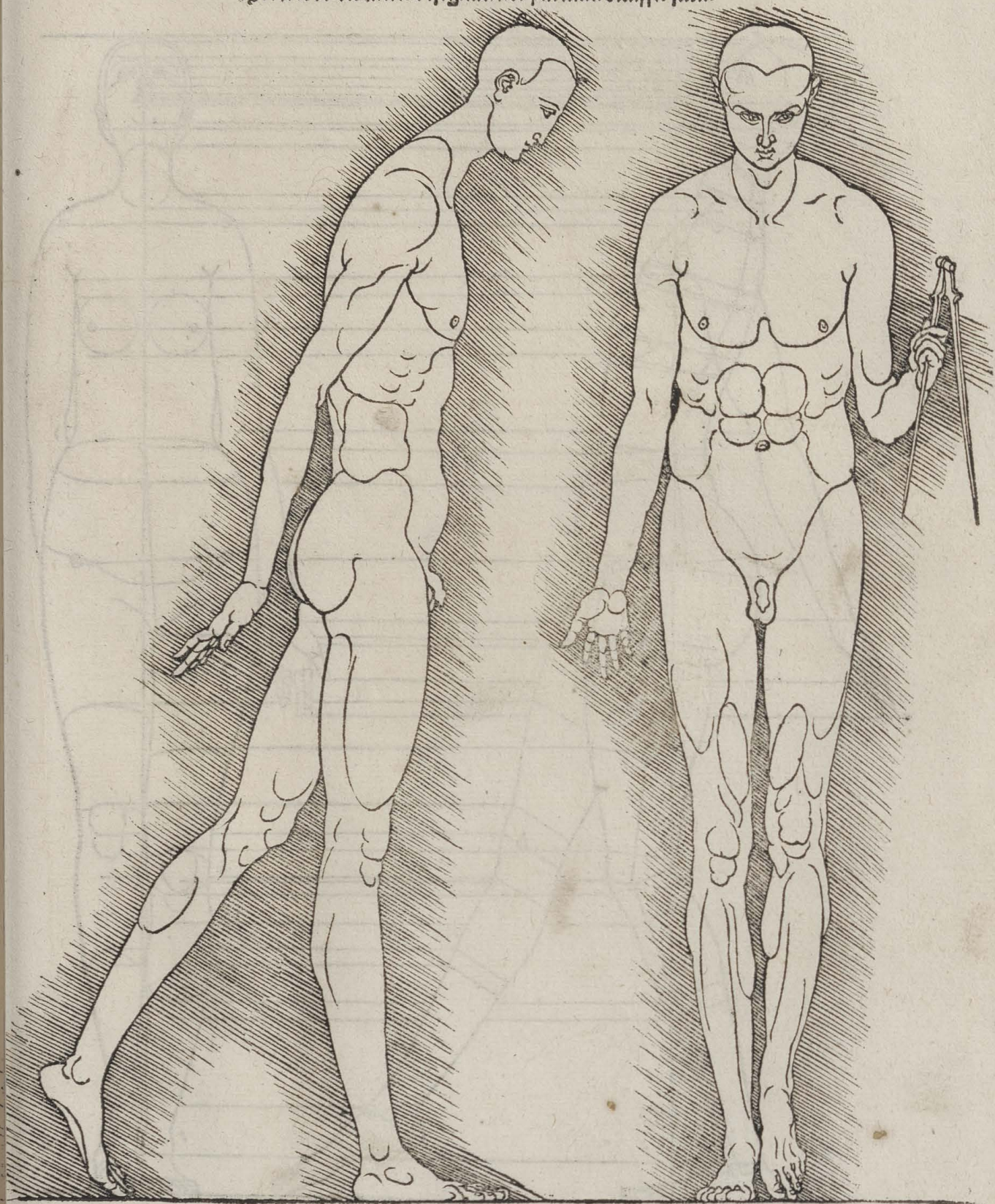

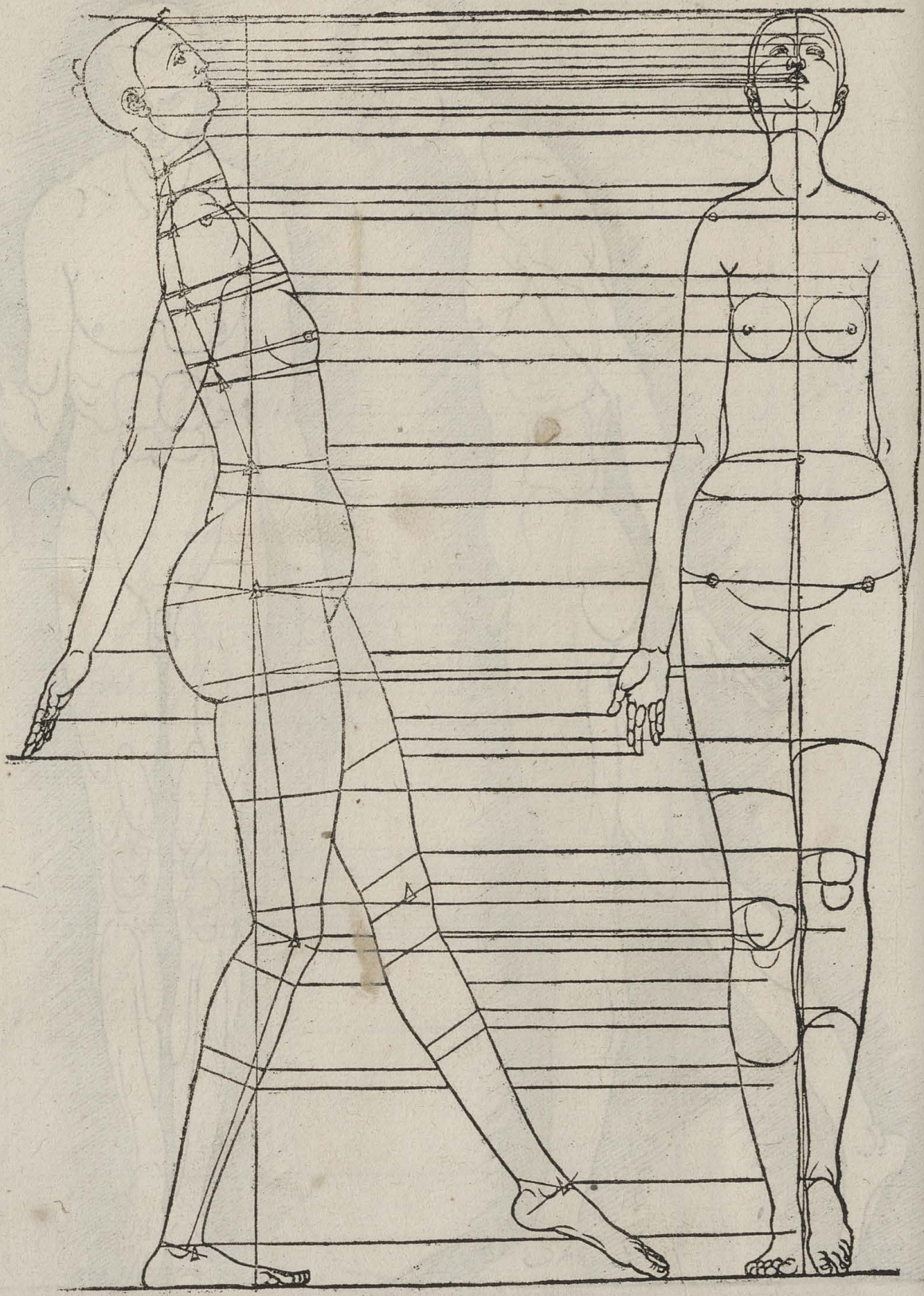
Hoc loco lineæ rectæ designatrices partium omiffæe sunt.

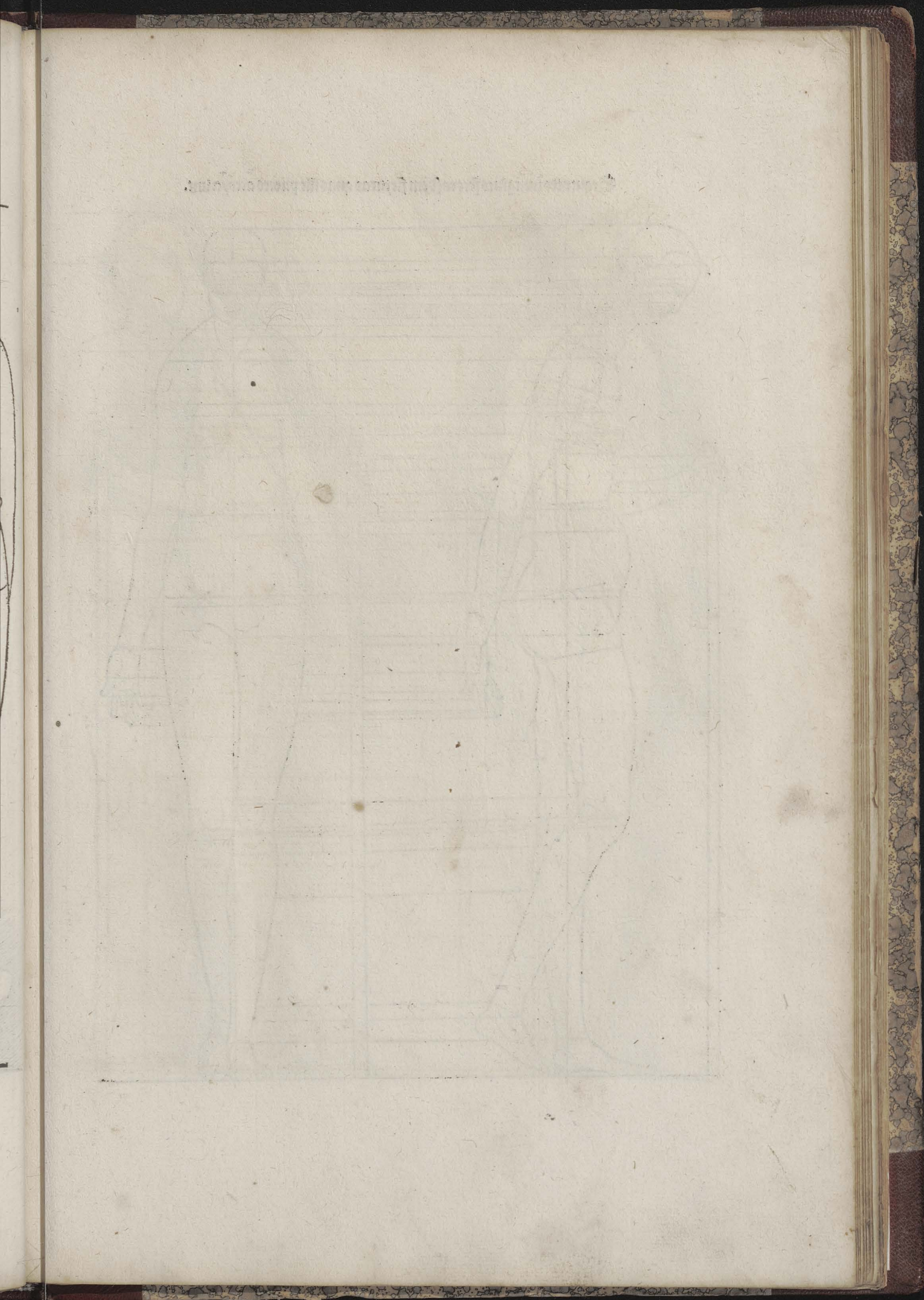

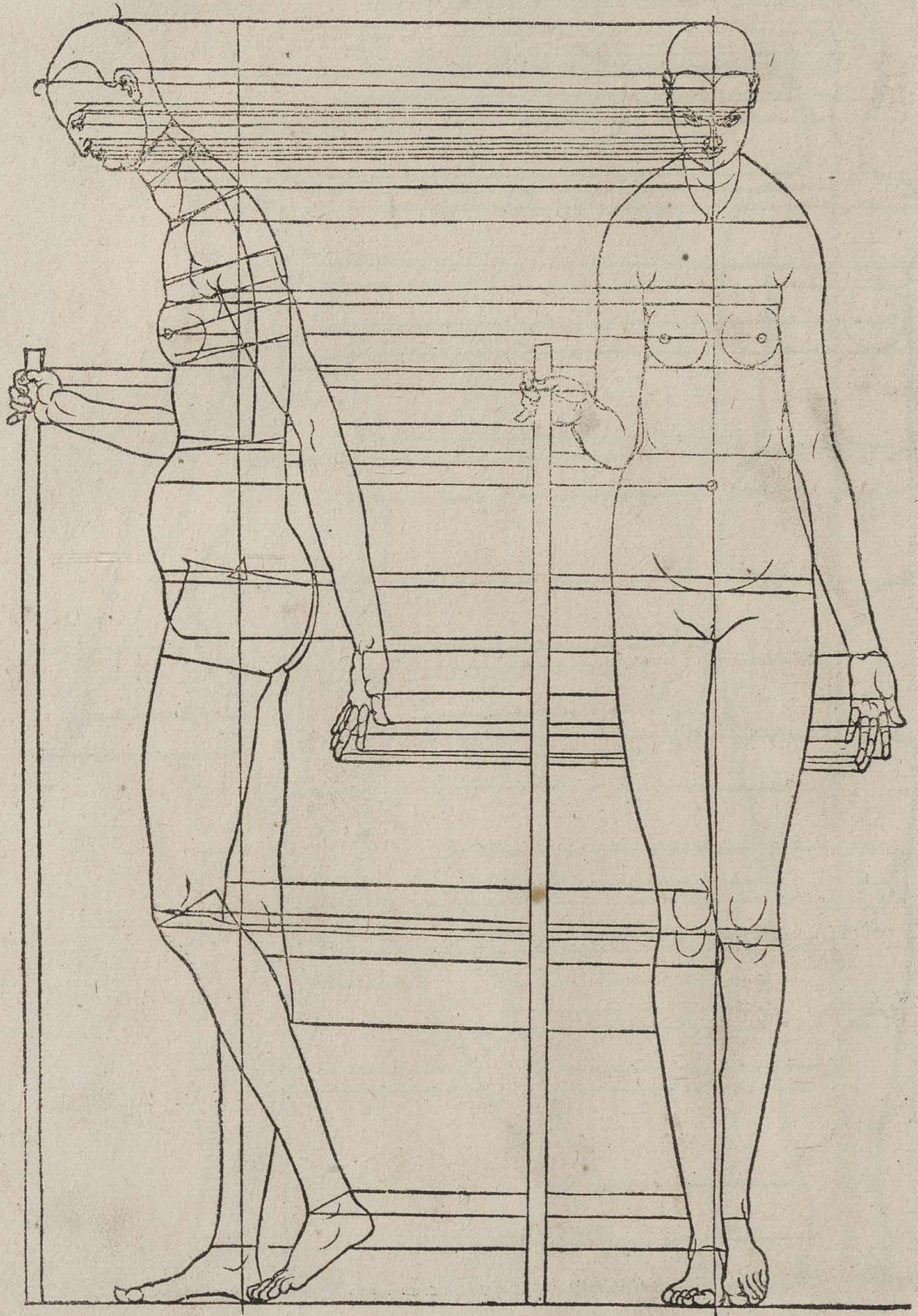
Hoc loco recte linee designatrices partium omiffae sunt.

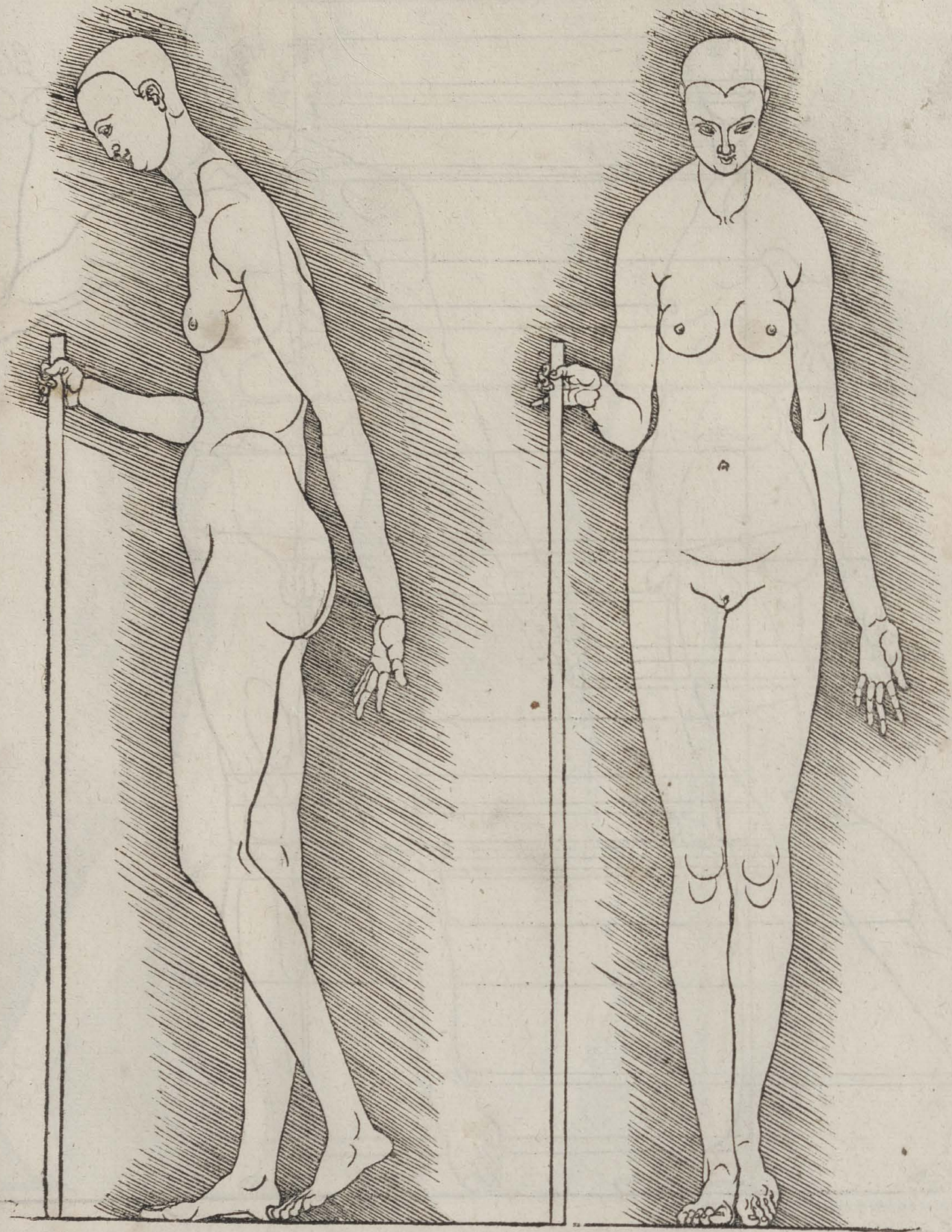

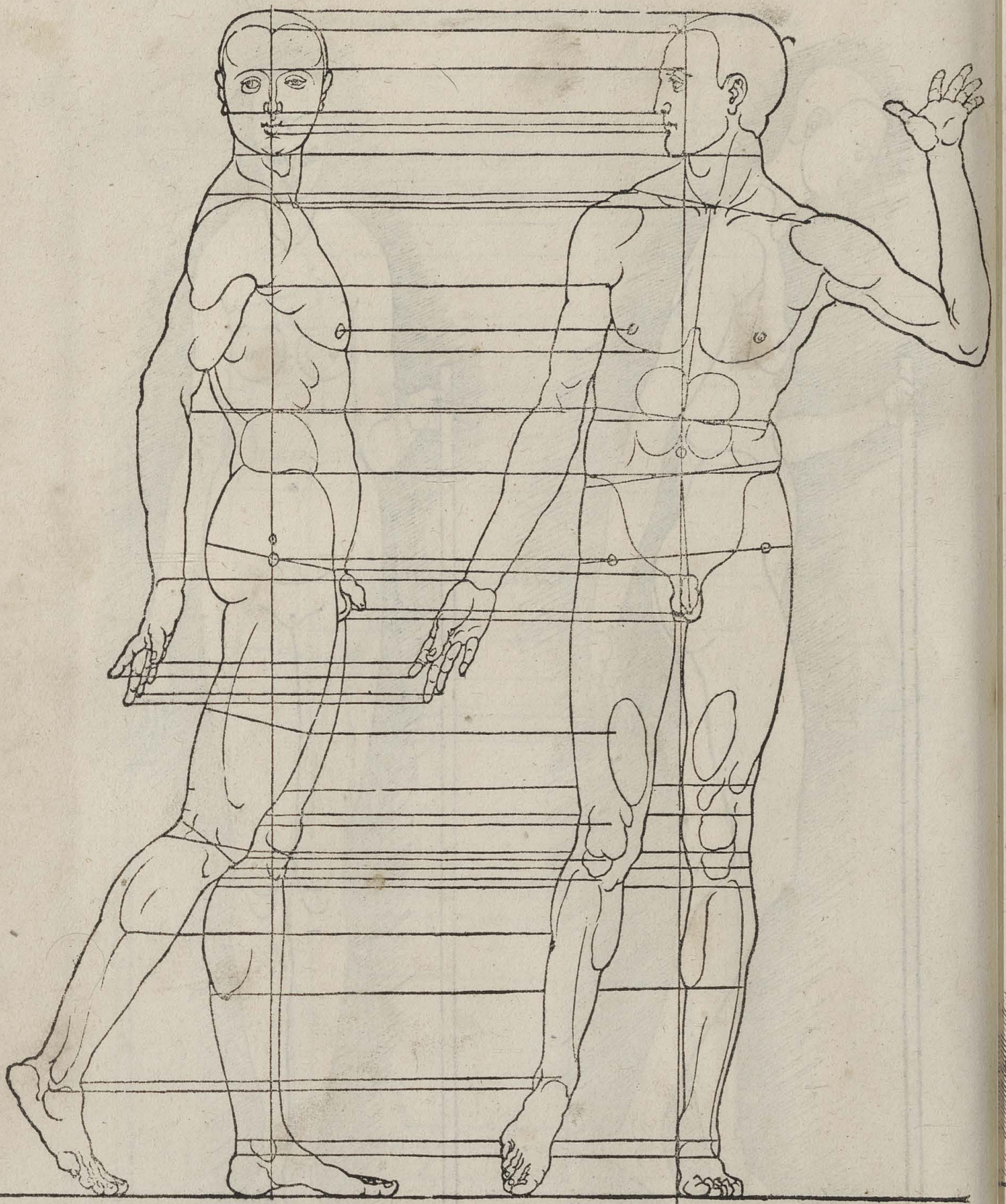

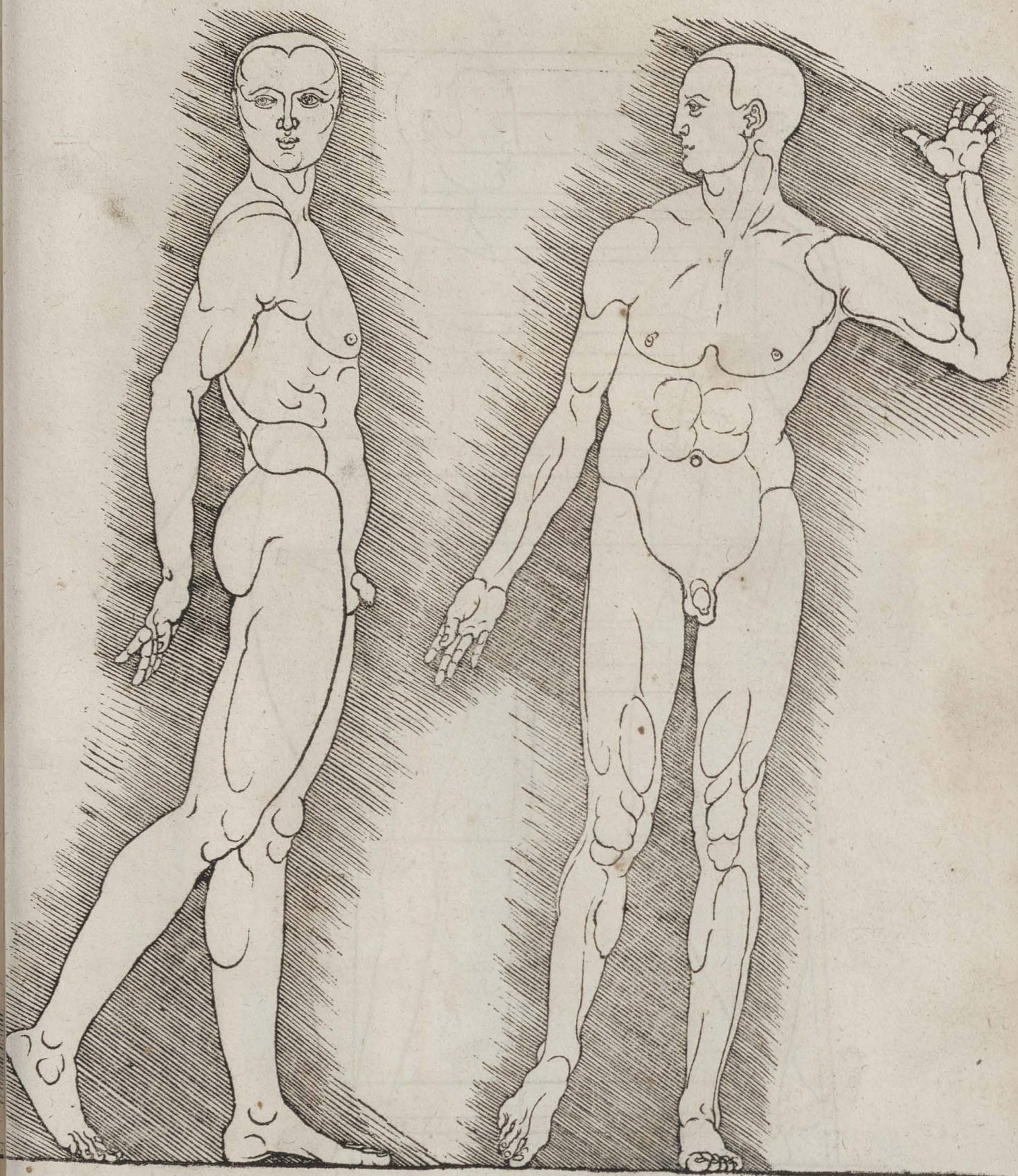

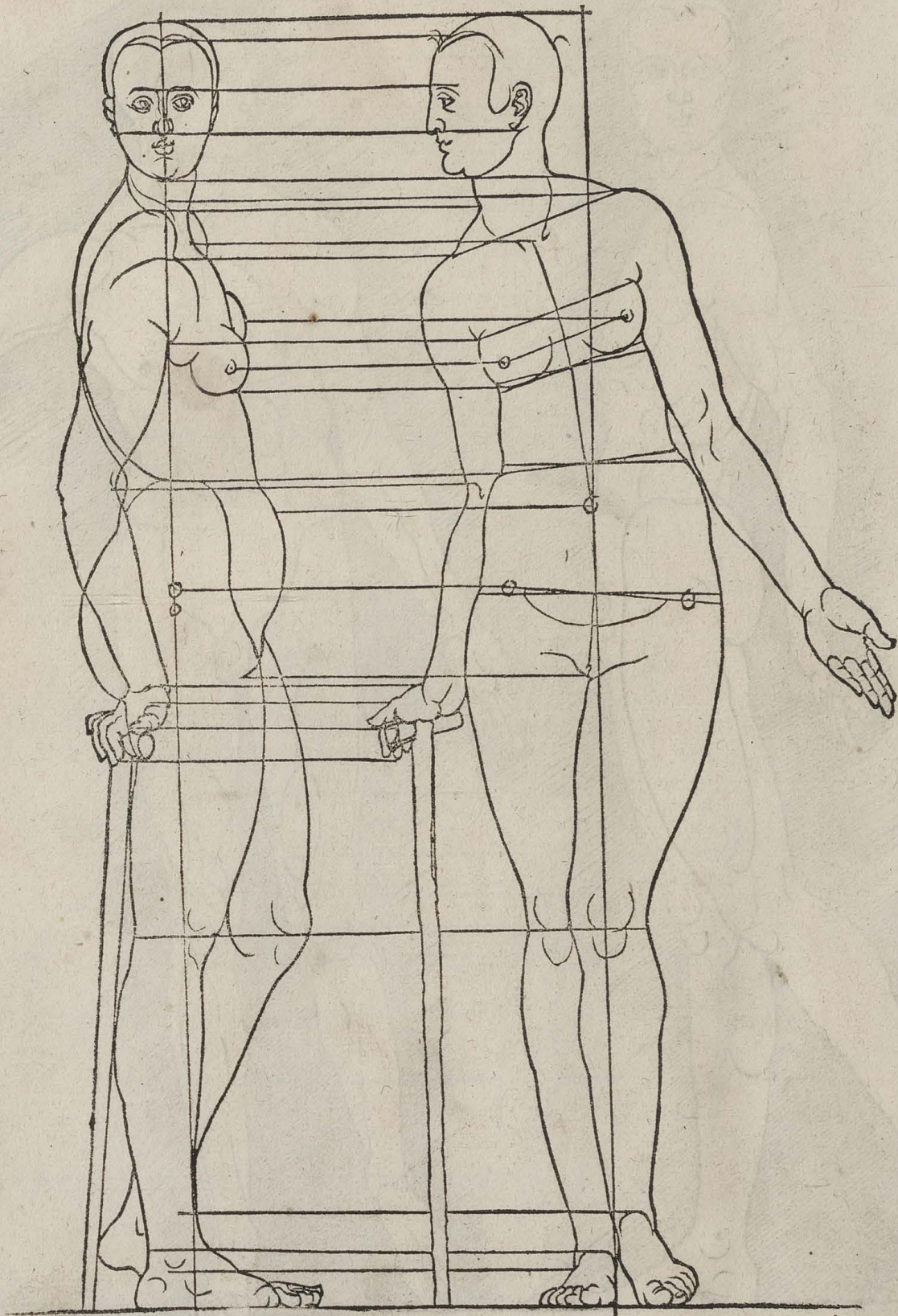
Sequentes imagines fere easdem flexuras quas ille priores acceperunt.

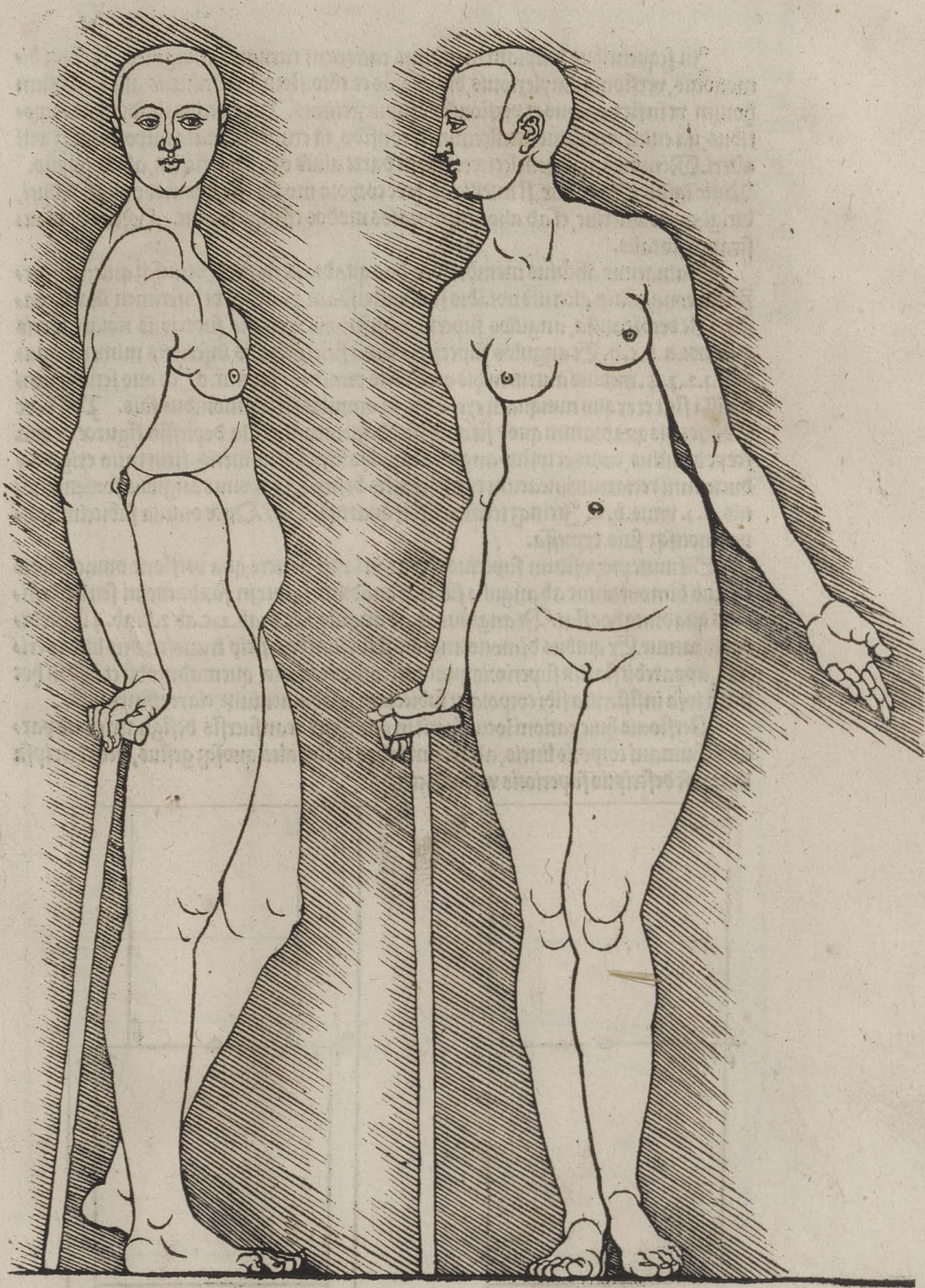

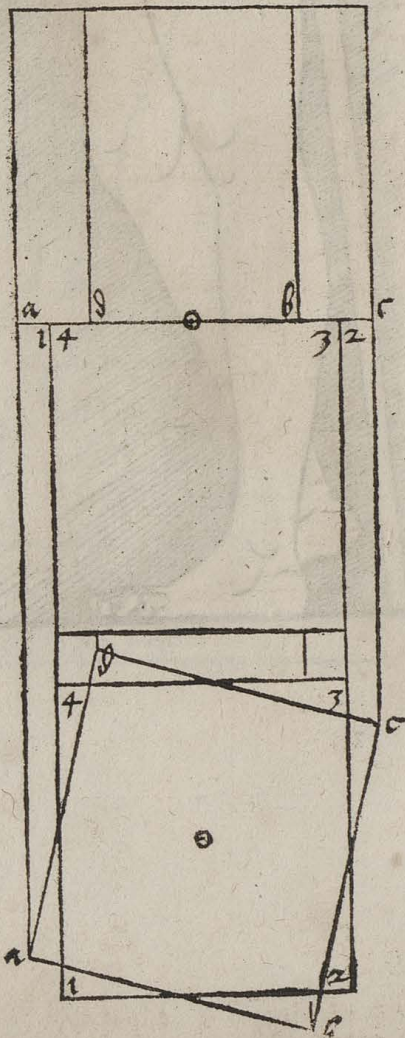
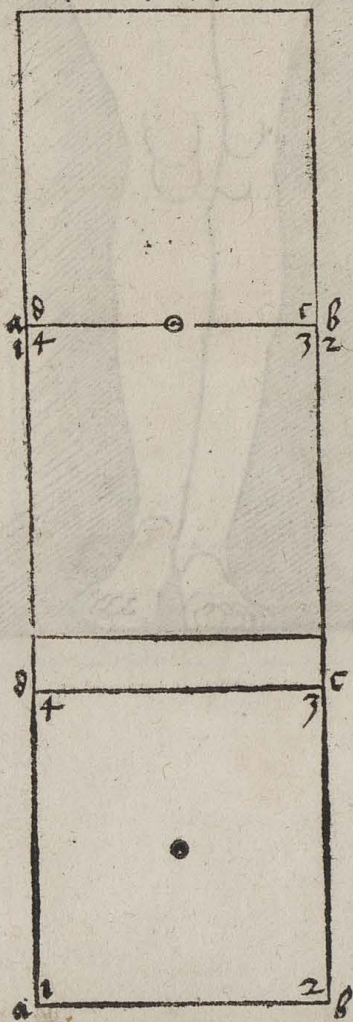

In sequentibus recipiam in manus rationem curuandi imagines. Itemque dis-
 motionis, versionis, implexionis, directionis et cōtorſionis, ostensurus aliquem vsū
 horum, vt in flexionibus et versionibus supra fecimus. Hęc declarabo duobus corpo-
 ribus, ita enim rectissime intellectum iri confido, ea erunt quadrata impostumque vni
 alteri. Meminerint autem lectores hac in parte aliud esse superficiem, aliud corpus.
 Nunc igitur cōsideretur, si intelligas hęc corpora mollia esse, quomodo quasi diduci,
 dirigi, contorqueriue, et ad alios memoratos modos effingi queant. Horum demon-
 stratio esto talis.

Statuantur alicuius membri loco duo quadrata corpora, veriusque autem super-
 ficiem contiguam alterius notabis suis quibusdam punctis, vt discrimen illarū con-
 ſtet. Vt verbi causa, angulos superficiē inferioris corporis superioris notato literis
 quatuor. a. b. c. d. Et angulos superioris superficiē corporis inferioris numeris qua-
 tuor. 1. 2. 3. 4. medius autem in his ambobus punctus ponatur. o. In quo semper iun-
 cta illa sint et ex quo nunquam excedant, in omnibus tractationibus suis. Post hęc
 subijcies his quadratum quod sit quasi fundamentum, et illa depressio figurę de qua
 sæpe diximus, cuius et ipsius angulos notabis literis et numeris, sicut ratio erigit de-
 ductarum rectarum linearum transferentis beneficio, ita vnus angulus sortietur nos-
 tas. a. 1. vnus. b. 2. Itemque tertius. c. 3. et quartus. d. 4. Quę omnia subieciimus li-
 neis notisque suis expressa.

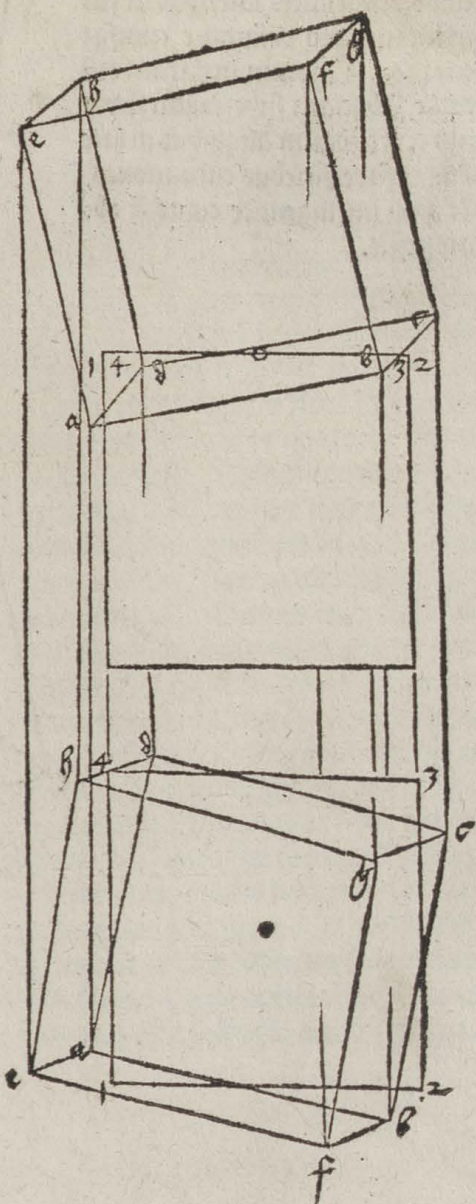
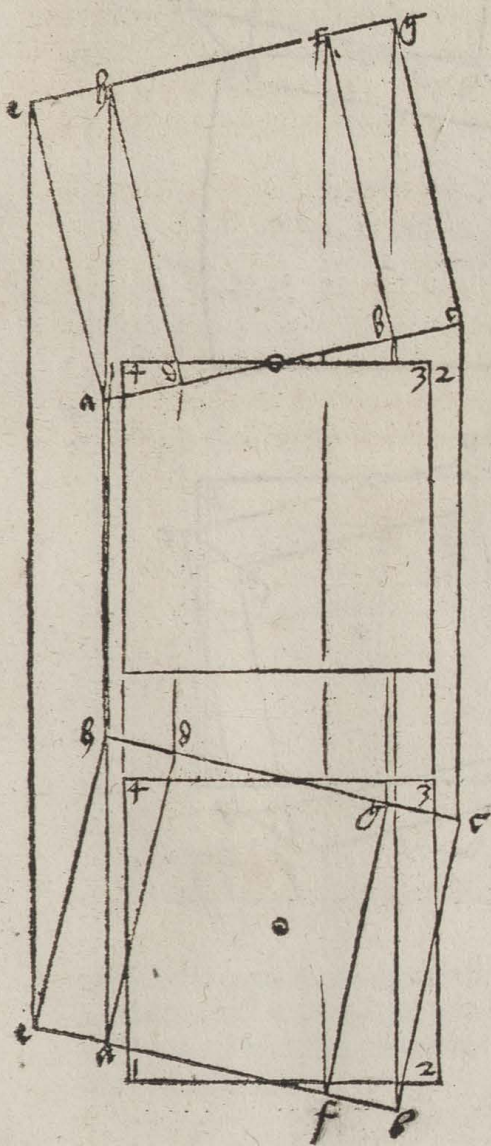
Sit nunc propositum superius corpus in latus vertere, qua versione omnes illius
 anguli dimoueantur ab angulis subiecti quadrati, igitur in fundamenti seu depressio-
 nis quadrato hoc fiat. Vt angulus. a. ab angulo. 1. et. b. ab. 2. c. ab. 3. d. ab. 4. discede-
 re videantur. Ex quibus dimotis angulis si sursum beneficio transferentis lineas eris-
 gas, apparebit statim superioris quadrati corporis versio, quemadmodū et ipsum hoc
 iuxta ipsa insistentia sibi corpora et subiectum fundamentum, clare effinximus.

Versionis huic rationi locus fuerit in omnibus transuersis designatricibus par-
 tium humani corporis lineis, ad exprimendos naturales quosque gestus, de quibus hac ipsa
 ducta est descriptio superioris versæ faciei.

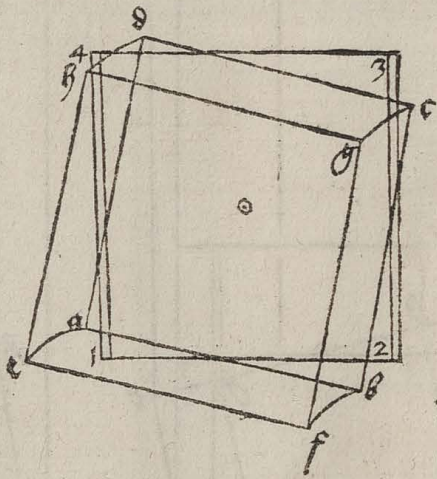
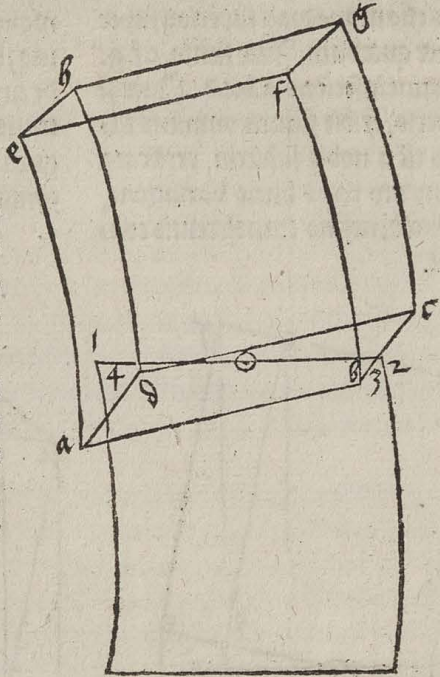
Sed ita verso superiore quadrato ut
 anguli dimoti fuerint, debet studiosus
 harum rerum etiam inclinationem expe-
 riri, ut latera obliquentur, et mox in fun-
 damento subiecto depressionem quoque
 tentare. Ut autem omnes anguli in hac
 depressione notabiles sint, apponantur
 superioris etiam quadrati superiori super-
 ficiei literae quaedam, Illae sunt. e. f. g.
 h. cum fuerint inferiores. a. b. c. d. Quae si
 rite perfereris, erit figura omnium talis,
 qualis est a nobis subiecta, explicata
 in fundamento rectis lineis variatione,
 quae perducit beneficio transferentis con-
 sueverunt.

Deinde verso superiore quadrato ut
 ostendimus bisariam et in laus inclina-
 to, tentetur tertia quaedam ratio proclina-
 tionis in aduersum superioris quadrati.
 Punctus autem. o. quem medium fecis-
 mus debet semper immobilis remanes-
 re, nisi forte aliquis necessarius usus com-
 mouerit. Ita vertetur quadratum illud
 inque latus ac prorsum simul flectetur, un-
 de cum fundamenti depressio beneficio
 transferentis exierit, cum talis erit fi-
 gura qualem infra positum exemplum
 continet.

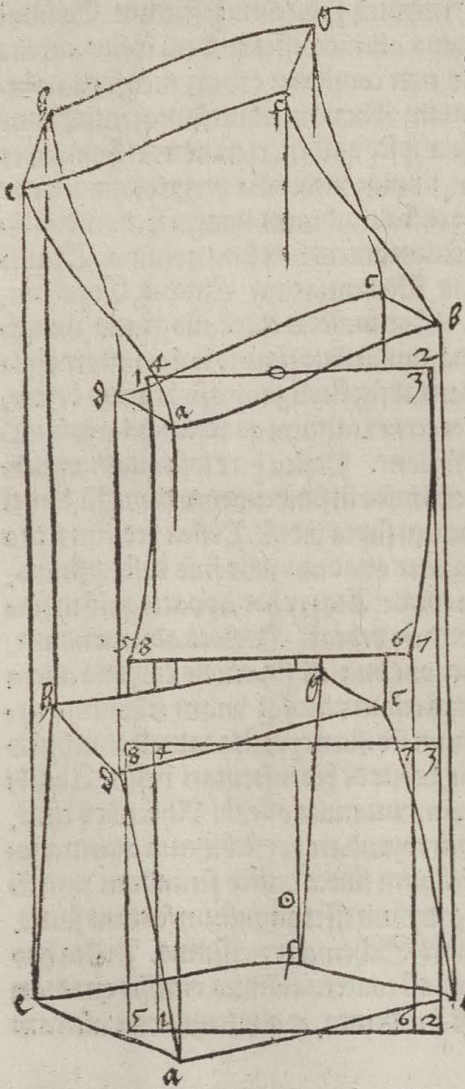

Sicut autem de superiore doctrina nostra, impositis in se duabus quadratis, ratio versionis flexionisque in aduersum retrosumue, et in latus, intelligi potuit, ita sciendum et inferioris quadrati tractationem usurpandam, Vtq; vnum altero fixo moueri, ita et moueri vtrumq; licebit, pro eo atq; vsus et res tulerit. Sed hæc cum descripserit aliquis, tum mirabilis videtur quasi discursus laterum, angulorum, superficierum, in ipsis stantibus et depressis corporibus, vt videre licet. Nam alicubi corpora sibi quasi insinuantur, alicubi diduci et explicari videntur. Quæ cum in mollibus accidunt, Directiones et contorsiones e contrario animaduertuntur. Vnde fit, vt quæ vni parti demantur ac tribuantur alteri, vt quæ decessisse putentur expleantur.

Præterea non est ignorandum, similem rationem quam flexionis et versionis demonstrauimus in rectis lineis, Iniri etiam posse in molli corpore cum lineis, lateribus ac superficieribus, pro voluntate cuiusq; curuatis. Quorum declarandorum gratia, subiiciam superiorum flexionum et versionum aliquibus in lateribus et superficieribus curuationes, Ne quid intelligentiæ cuiusq; ob stare possit.

Sed his etiam intellectis differentiis flexuræ et versionis aliorumque motuum demonstratis in quadratis illis corporibus, adhuc tamen restat implexio, cuius cognitio non est negligenda. Iplexio autem accidit lineis lateralibus ab angulo in angulum ductis, cum quibus una etiam superficiem simul implecti contingit. Quæ ratio non est diuersa ab illa supra indicata curuationum, nisi quod implexio lineas commisceat, cum illæ quasi terebellatim, ut dictum est ducantur. Iplexionis autem est cuiuslibet usurpatio, qua efficitur ut nihil priorem suam figuram retinere videatur. Idem et depressis his quæ implexa fuerint aliud longe a priore fundamentum apparet, quemadmodum in nostris subiectis effectionibus cernere licet. Accidit autem hoc necessario ut mutatio figuræ depressionem aliam pariat. Vbi sciendum ea quæ vertantur, in depressione vertenda esse, vnde figura erigatur, Quæ autem flectantur in figura esse flectenda, Vnde in depressionem demittantur.

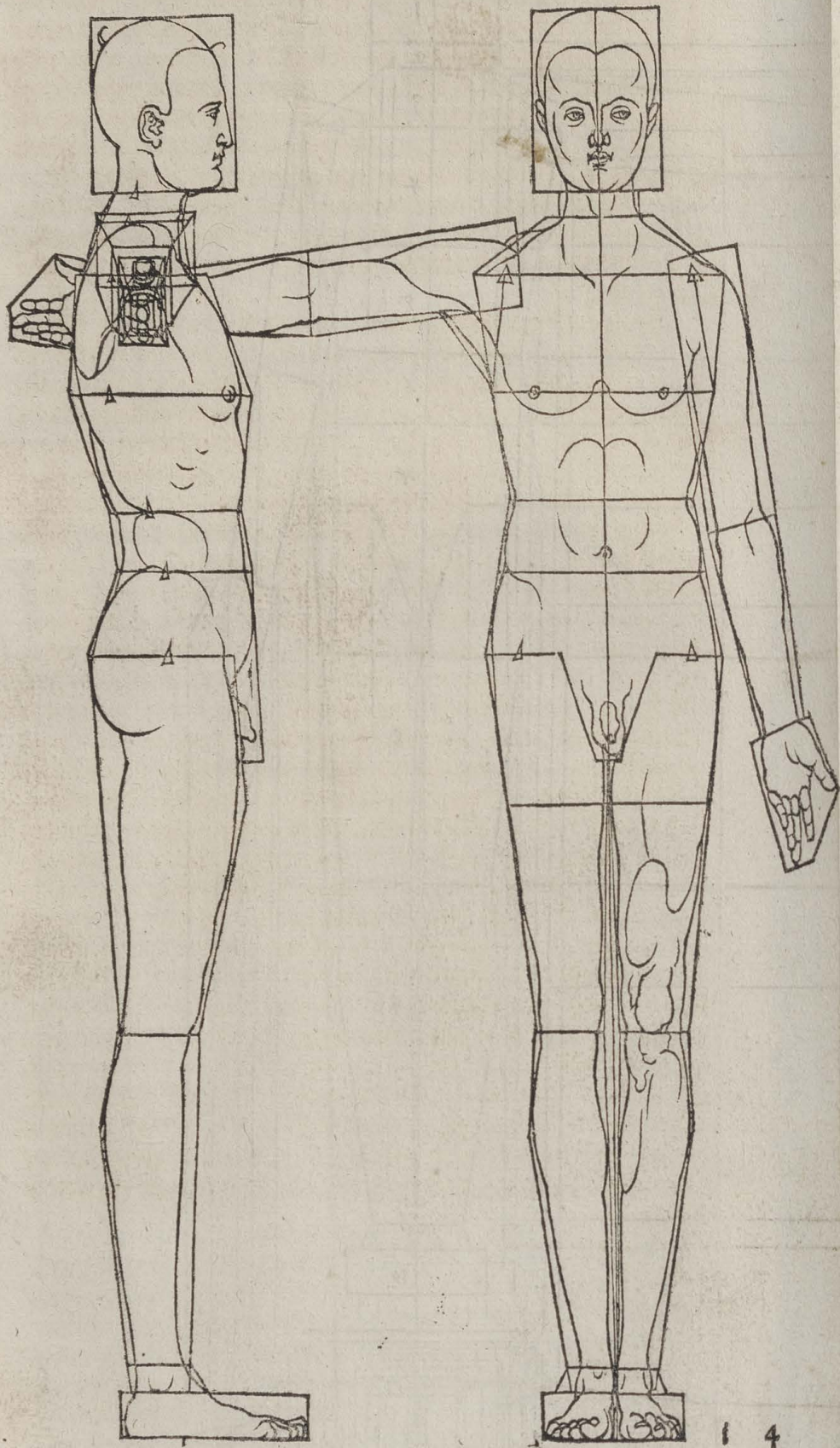

tuo arbitrio exquitas flexus et versiones. Ita inuenient ille differentie supra memoratæ dirigendi, contorquendi, curuationis, implexionis, vnde operis ratio et via aperiat, qua nihil vtilius ad certitudinem indicari possit studiosis artificij marmoræ aut lingua scalpandi.

Quod autem duobus quadratis corporibus sim in harum rerum demonstrationibus usus, Nemo arbitratus sit non etiam alijs his figuris accidere. Possunt enim hæc non quadrata semper, sed interdum elata prolongare, id est, altera quavis parte longiora, nec non multorum laterum et polygonorum, pro exigentia partis et formæ designandæ, quo ipso fit ut neque latera neque superficies neque anguli æqualitatem aut rectitudinem retineant, neque quicquid omnium sibi in aliquo corpore simile appareat. Hæc si quis tractanda in manus ceperit intelliget non frustra hanc mentionem a me habitam esse. Cæterum eadem plane est ratio mutatiæ quocumque modo figuræ flectendæ ac versandæ, cum ea quam de quadratis corporibus exposuimus. Totum autem humanum corpus poterit aliquis hæc sequens in angularem figuram includere, sed in qua summa sit inæqualitas. Idemque usus fuerit in alijs plurimis rebus. Omnes enim naturales res in suo statu designatas poteris iuxta transversas significatrices partium seu membrorum vertere ac flectere in latus aut prorsum retrosumue. Et loca quadratis vel angularibus figuris designare, gestumque esse fingere imaginis pro arbitrio tuo, stantis, sedentis, cubantis. Ita in proposita imagine licet partes omnes designes quadratis aut angularibus figuris, et postmodo de

Hinc enim deprehenduntur in quaque superficie angulari, ea quae refecari debeant, ne plus minusue relinquatur. Sed his non occupantur periti et exercitati artifices, nisi in grandibus et singularibus operibus. Solentque in descripta imagine flexus punctis notare, atque ita mox variatam mutatamque formam de nouo effingere. His de rebus non me fugit quod difficile sit scriptis doctrinam complecti, quodque lectoris ac discipuli scedium esse possit, in hac crebritate punctorum et notarum, et verbositate repetitionum. Verum compendia multa sunt quae in his sequentes minus fatigantur, et facile finem pertingant, absque quo foret. Difficultas huius artificij insuperabilis esse videatur. Qui se igitur multum usu et experientia harum rerum exercere voluerit, cotidie inueniet aliquid expeditius et facilius. Cui operae nihil optabilius fuerit bono magistro, quae est absque interprete discenda sunt, multipliciter maiorem laborem fatigationemque parere solent.

Horum quae diximus in imagine virili exemplum subieciimus effectum. Ea imago erit illa supra in secundo libro descripta cuius altitudo esset quidem ipsius capitis spacionum nouem, sed facto capite elatiusculo, non constiterit eadem mensura nouem capitum. Huius igitur imaginis formam obliquam aduersamque inclusimus vndique quadratis et angularibus figuris, quae ipsae quidem et elatiores et humiliores de transversis distinetricibus ipsarum exeunt, fiuntque inequalia propter formam partium quibus accomodantur. Huius imaginis etiam altitudinem nouem sectionibus diuisimus in decem figuras angulares. Sectionum autem haec sunt nomina. Transuersa linea menti, Scapularum, Jugulorum, Mammarum, Cinctus, Corarum, Summi femoris, Genu, Imitali sub tibia. Sed maioris claritatis gratia, imaginis primum formam vndique inclusam quadrangularibus figuris linearum exposuimus obliquam et aduersam, stantem et erectam absque flexu, protenso brachio dextro, sinistro dependente. Sed in parte altera cartae cernes tantum quadrangulares linearum figuras insistentes sibi, ommissa formae effigione. Postea haec ipsa quadrangula imposita in se, et includentia imaginem, aspicias infra in fundamento depressa, beneficio transferentis, ita ut separatim de capite factum supra vidisti. Postea seorsum sectionum illarum singulas rotundationes consentaneas quadrangulis suis descripsimus, quod exquirendum est et in aduersa et obliqua effigie. Atque ex hoc apparet quid in singulis sectionibus quadrangulae superficiei decedere debeat. Hoc loco aduertendum, cum quadrangularis superficies in eadem sectione vna est superioris corporis altera inferioris quae in se imposita sint. Tunc intelligi etiam vtriusque vnam et eandem circumductionem. Quadrangula etiam sectionum seorsum exposita cancellatim lineis distinximus, ut si quid versum flexumue fuerit, debite de his informari possit. Alicubi enim contingit quadrangula prolongari ut comprimantur alicubi Rhombos effici, tum igitur secundum haec partium formam debite rotundare oportebit, cum autem quadrangula Rhombi fiunt consequenter et cancellatim lineae ductae secundum eam figuram cadunt. Cum autem aliquid quod amplum esset angustum factum fuerit, vtere ad miniculo Variantis cuius in priore libro Schema expressimus. Postea has sectiones vniuersas depressas in fundamento quasi coaceruauimus, ommissis quadrangulis, ut perspicere posset qualis esset illarum in se incidentia, et quatenus vna alteram excederet.

Caput

Mencum
Scapulæ
Juguli

Mammæ

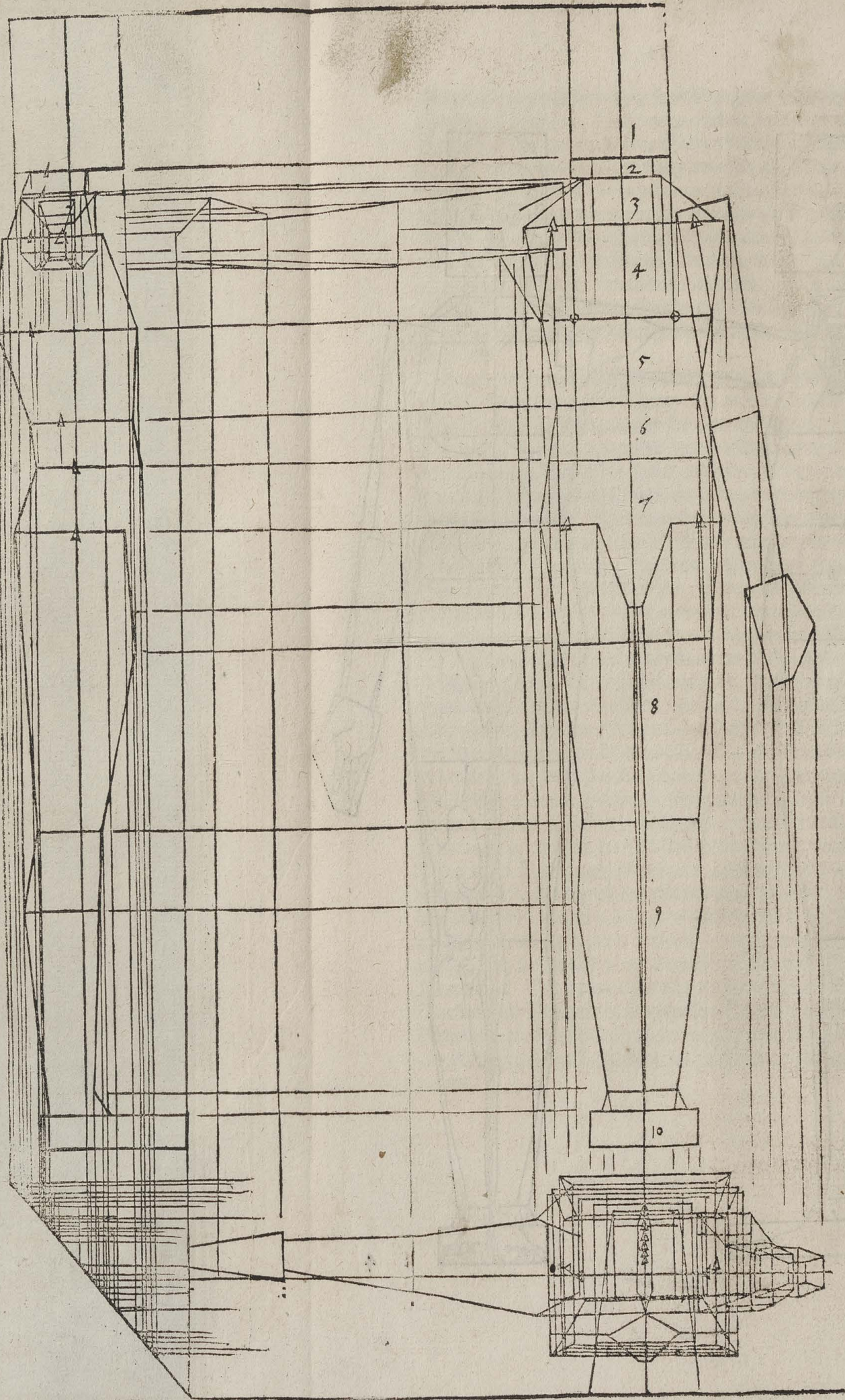
Cinctus

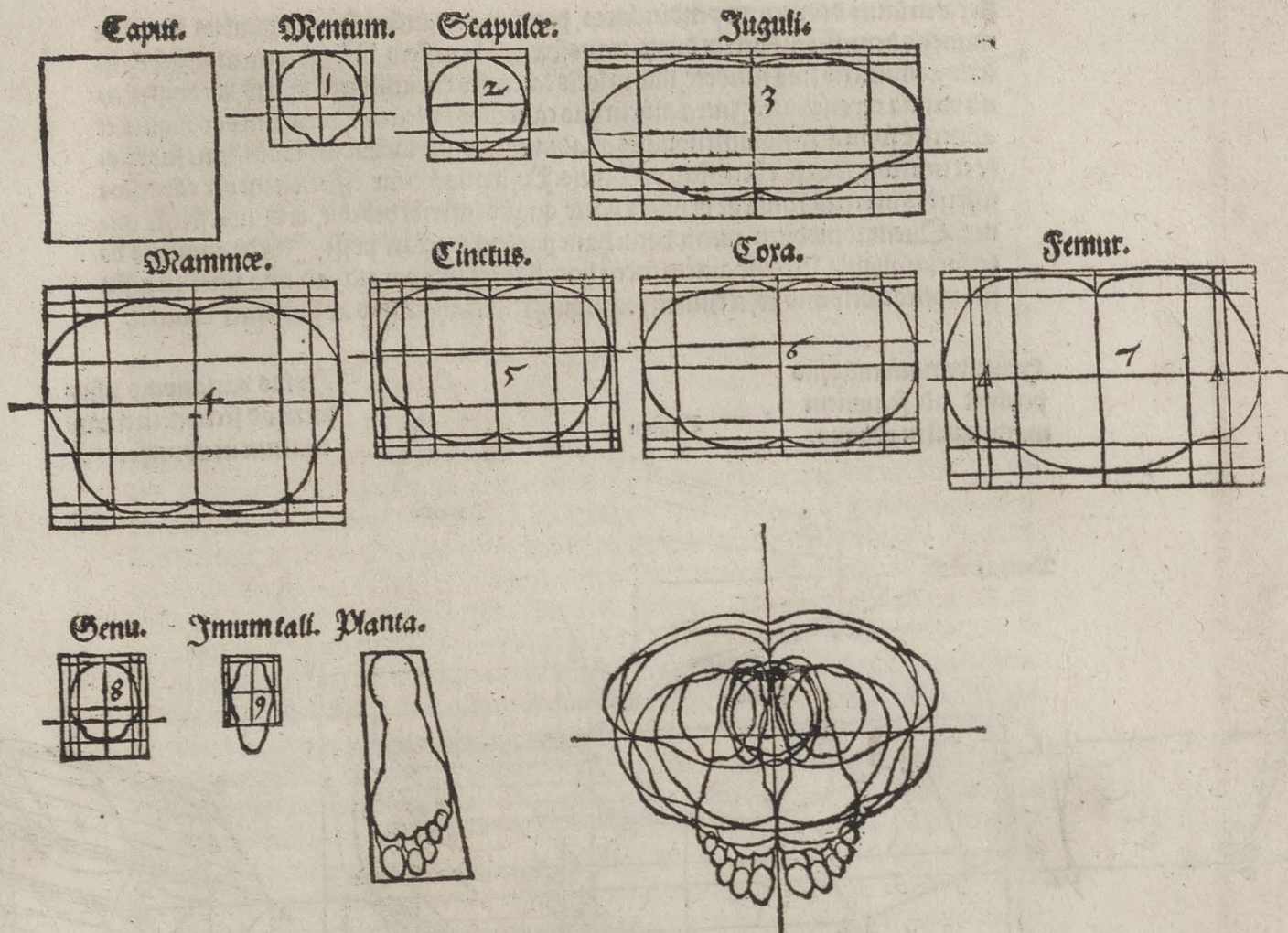
Coxa

Femur

Genu

Imum tali
Plantæ

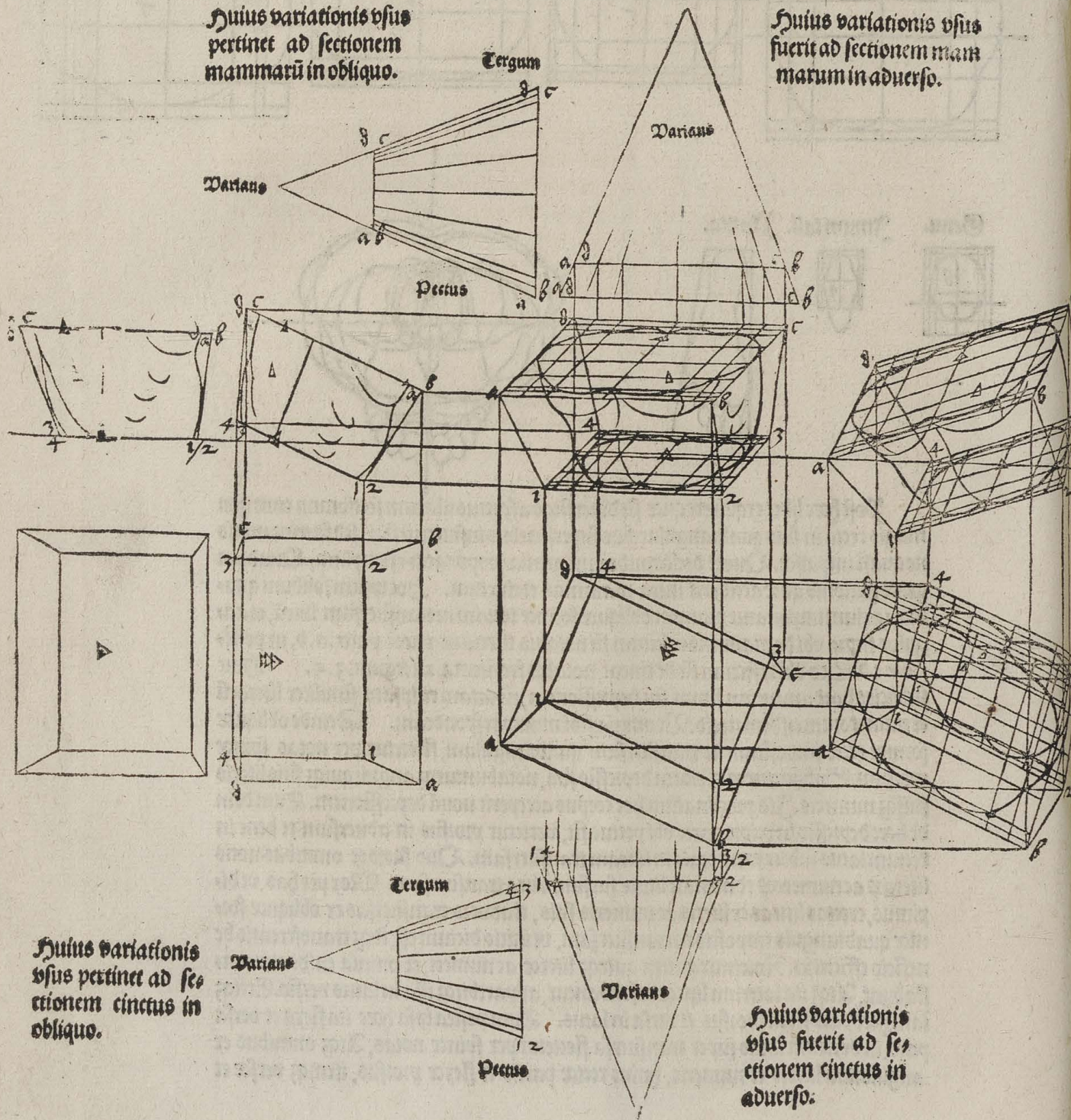

Post hæc libet exquirere quæ sit diuersitas aspectus istarum sectionum cum non magis recta in suis quadrangularibus superficiebus insisterint sibi, sed fuerint motione quasi impulsæ. Quorū declarandorum gratia proponatur exemplum. Quadrangule sectionis quæ acciderit intra mammæ et cinctum. Hoc ipsum solidum quadrangulum imponatur primum oblique forme rectam in transversam lineam, et angulos supra ubi de mammis resectum sit notabis literis in priore parte. a. b. in posteriore. c. d. Sed ubi resectum sit de cinctu, notabis frontem. 1. 2. tergum. 3. 4. Hinc superficies fundamentum suum seu depressionem, notatam et ipsam similiter literarū et numerorum eidem notis. Ut omnia sibi mutuo respondeant. Deinde oblique forme recte impositum in transversam quadrangulum, flectetur per notas spine profusum. Subiicieturq; et eidem depressio sua, notabunturq; anguli quicq; suis literis suisq; numeris. Ita proclinatorum hoc corpus acceperit nouā depressionem. Eum deinde hæc depressio in priore parte ubi pectus sit, vertetur profusum in aduersum et bene in rectum latus subter memoratam lineam transversam. Quo facto ex omnibus notis literarū ac numerorū educentur linee sursum ultra transversam. Mox per has, ut diximus, erectas lineas ex literis ac numeris suis, traduces transversas ex oblique forme quadrangulo imposito in transversam, ut initio dictum est, idq; transferentis bene scio efficietur. Notentur autem quæq; literæ ac numeri, et omnia euidenter constabunt. Atq; ita laterum linee describantur, apparebitq; illa in latus verso. Erigatq; iam hæc pars flexa profusum, et versa in latus. Eum postea ipsa hæc ita flexa et versa pars, in dextrum latus super transversa flectetur per spine notas, Atq; omnibus ex angulorum literis et numeris, huius rectæ partis et flexæ profusum, itemq; versæ et

flexæ in latus deduces perpendiculares, perqz illas transversas ex omnibus literis ac numeris depressionis versæ duces transferentis beneficio, Vbiqz cernentur sese in literis ac numeris suis scindere, illis in locis laterales circumduces lineas, et congruentia omnia reperientur. Intra autem has cancellos distribues linearum de obliquæ et aduersæ formæ sectionum nouatis quadrangulis, pro latitudine et densitate superiore et inferiore, idqz fiet beneficio variantis. Postremo formæ effictionem per cancellos inscribes in erecta simul ac depressa parte, qualis inscribi debebit, et ut nos fecisse cernes. Quemadmodum autem docui hanc partem tractari posse, Ita de omnibus lictis faciat aliquis. Necessè autem fuerit hæc habere præparata, ad imagines in gestu suo posito corripiendas, et cum aspectui quasi subtrahere quis ac suffurari voluerit.

Huius variationis usus pertinet ad sectionem mammari in obliquo.

Huius variationis usus fuerit ad sectionem mammaram in aduerso.

Huius variationis usus pertinet ad sectionem cinctus in obliquo.

Huius variationis usus fuerit ad sectionem cinctus in aduerso.

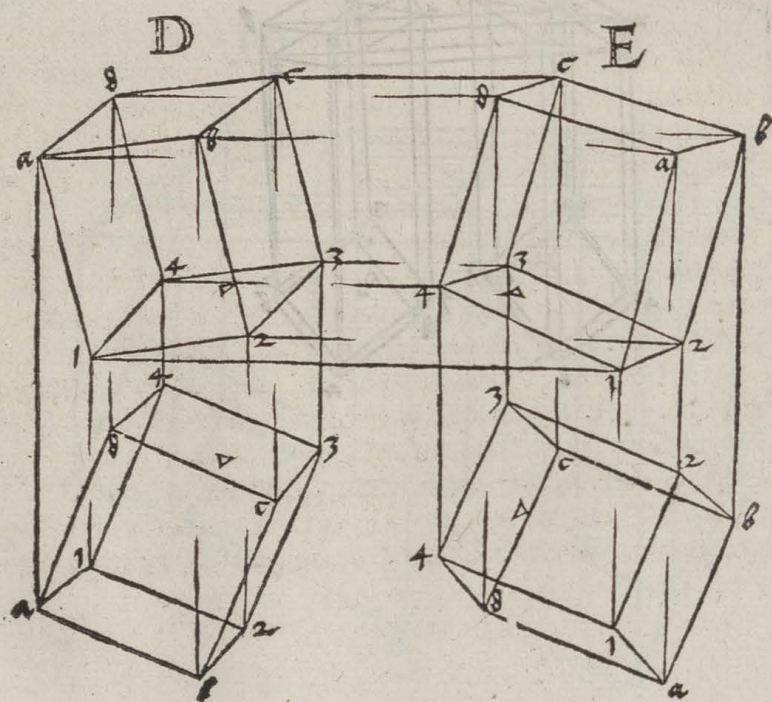
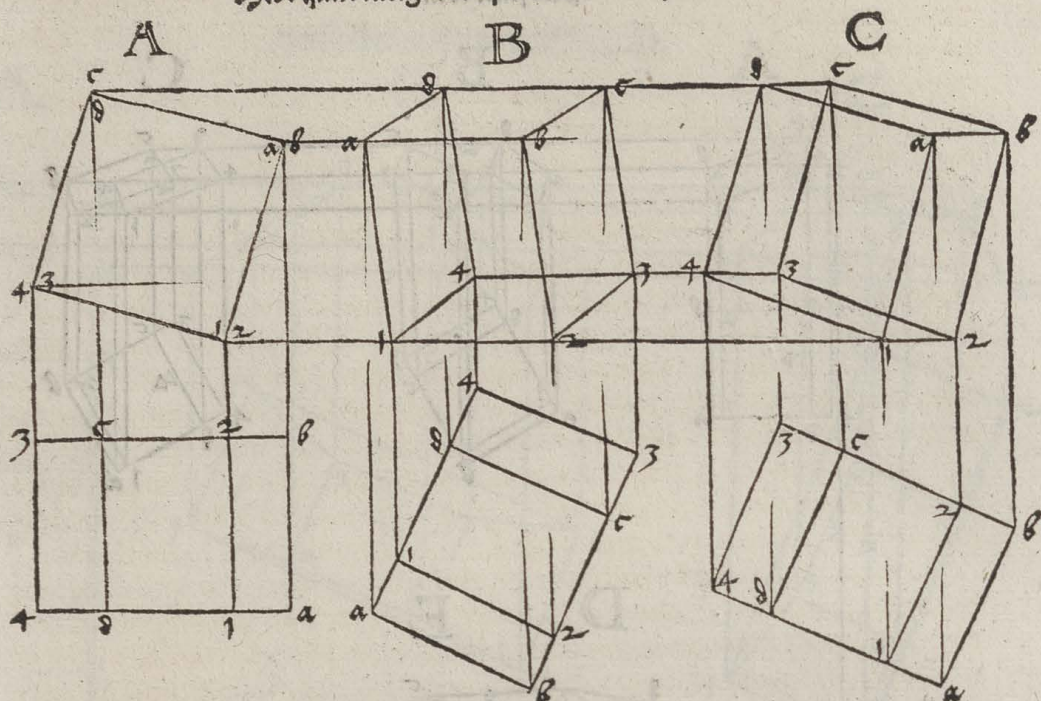
Sed nunc ostensa hac ratione exemplo maiusculæ partis propositæ de humana
 effigie, nempe eius quæ esset intra mammæ et cinctum, ex quo per omnes partes insti-
 stentes sibi quid fieri deberet intelligi posset, cum de recta linea status variaretur. Exes
 quar eandem nunc deinceps rationem in flexionibus omnium ordine partium inclu-
 sarum quadrangulis suis. Quarum statum et ponemus pro arbitrio nostro et varia-
 bimus, relinquentes unicuique libertatem faciendi ut ipse voluerit. Et ad hæc quidem si
 quid ante ipsis aptum aut utile forte expositum sit, etiam nunc resumemus. Ceterum,
 ut ante quoque monuimus, diligentia hac in parte opus est, cum omnium partium in
 suis quadrangulis commotarum alia sit quæ dudum forma in descriptionibus, et stan-
 tum et depressarum, primum autem flecti pars aliqua solet prosum aut retrosum,
 Deinde in latus verti, mox etiam flecti in latus, quæ omnia ex hac ratione conuenien-
 ter deduci consueverunt. Quod autem in sequentibus aliquid prius dictorum repetitum
 inuenietur, sciendum necessitate factum, ut sequens doctrina cum antecessa congrue-
 ret. Aliquantisper etiam cogitavi illo esse unico exemplo contentus, sed veritus sum ut
 ex illo parum intelligerentur reliqua. Proponam autem principio, Imaginis initia-
 lem partem, id est, quadrangulum capitis, cuius tractationi erunt similes aliarum
 quoque partium tractationes. Notantur autem primum superiores anguli quatuor li-
 teris. a. b. c. d. Inferiores autem numeris. 1. 2. 3. 4. Ita ut. a. ad. 1. b. ad. 2. c. ad. 3. d. ad. 4.
 respondeat. Postmodo spectans obliquam faciem, promotam illam a linea altitudinis
 imaginis flecto prosum ut despiciat; Et hoc depressio efficienda, unde cognoscatur
 quam longa superiora inferioribus prominentiora sint. Hæc notantur litera. A. pos-
 tea obuerto contra me depressionem ut aduersa facies fiat et aspiciens. Vertoque a
 fronte nonnihil in latus dextrum. Atque ita erigo lineas ex omnibus punctis literarum
 et numerorum. Deinde ex literis et numeris iuxta positæ obliquæ faciei despicientis
 A. beneficio transferentis lineas protraho transversas per illas erectas. Vbi igitur se-
 ctiones a literis et numeris coinciderint, ibi anguli designantur supra literarum in-
 fra numerorum. Cum autem suis notas lateribus coniunxi, tum apparet aduersa fa-
 cies, de obliqua illa flexa prosum, et versa in latus, cum ipsa erecta tum etiam depres-
 sa. Hæc quoque ipsa notantur litera. B. sed insuper etiam cognoscendum qualis hæc ipsa
 pars. B. in effictionibus obliquata erecta depressaque appareat. Nam scitu opus est
 qualem quicquid in effictione in obliquo et in aduerso formam sortiatur. Jam igitur
 hæc pars. B. in aduerso prosum flexa et in latus versa deinceps ita obliquabitur. Des-
 pressionem obuersam contra me ut aspiciens fieret, sicut dixi. Hanc reuertes æquabis
 liter ut obliqua fiat, Moxque eriges ex huius depressionis literis ac numeris lineas ex
 transferente, ubique iuxta erit aduersa flexa versaque facies, ibi traduces ex omnibus
 punctis numerorum et literarum transversas cum transferente per illas erectas ex
 depressione lineas. Atque ita ubi cernes sese lineas transcurrere, ibi impones notas lite-
 rarum ac numerorum et latera iunges. Ita habebis depressam et erectam formam
 huius partis, cui addes notam literæ. C. Ex his deinceps inuenienda est hæc eadem pars
 flexa prosum, versa in latus, etiam in latus flectat, cuius rationis aliquid supra attigi-
 mus, sed nunc ita facies. Erectam partem. D. flectes in latus dextrum, iam ante versam
 in idem latus, et cum reliqueris illi subiectam depressionem suam, ita postmodo illam
 conuenientem huic flexuræ efficies. Variari enim oportet ut superiores anguli. a. b.
 c. d. quasi cadant in latus dextrum, Inferiora autem latera. 1. 2. et. 3. 4. coarctentur quæ

admodum et superiora. a. b. et. c. d. Id hoc pacto fiet. De transferente duces. ex angulo
lorum superiorum literis. a. b. c. d. perpendiculares in depressionem, et apparebit sta-
tim abscisso ac productio linearum. a. b. et. c. d. declarantur enim lineis literarum des-
missis superne in depressionem. Similiter et demittuntur lineæ ex punctis numero-
rum. Quibus et ipsis ostenditur quanto arcuata stant latera. 1. 2. et. 3. 4. in hac depres-
sione q̄ dudum fuerant. Atq; ita cernes qualis in depressione flexura et quasi relectio
existat ab erecta parte. Hucq; appones notam literæ. D. Quod ipsum, opus fuerit
perspectum habere, quale in obliquo videatur. Id sic consequere. Huius partis. D. de
pressionem constitues obliquet, sicut supra de parte. E. dictum est. Quo facto eriges ex
omnibus punctis literarum ac numerorum lineas beneficio transferentis, postea ex
parte notata litera. D. Eraduces transversas per erectas. Et quibus in locis scindi li-
neas videris, illis appones suas numerorum literarumq; notas. Inductisq; lateris
bus habebis formam huius partis obliquam, cui apponatur nota literæ. E. atq; ita
denum absoluta habebis huius partis obliqua et aduersa quorum in opere usus erit.

Post hæc propone quadrangulum colli, tractatoq; similiter et ad illum capituli
modu. Sed paulo minus prorsum flectes pauloq; vertes minus in latus minusq; in
ipsum flectes. Ipsius etiam angulos literis. a. b. c. d. et numeris. 1. 2. 3. 4. insignies.
Atq; ita apparebunt formæ partium erectarum et depressarum, maxime in posteriori
ri ratione notæ. D. et. E. quorum sit in opere usus. Hæc ipsa custodies et in alijs se-
quentibus partibus imaginis, sed inferiores quæq; minus flectes ac vertes, ut in omni
bus ordo et consequentia seruetur. Atq; hinc apparebit corporis implexio in latus con-
uersi inclinatioq; ea quæ prorsus quæq; in latus sit.

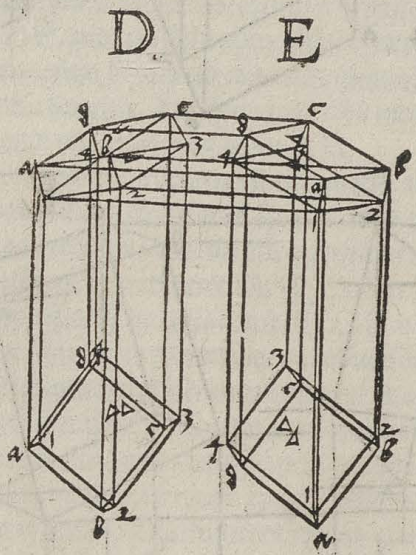
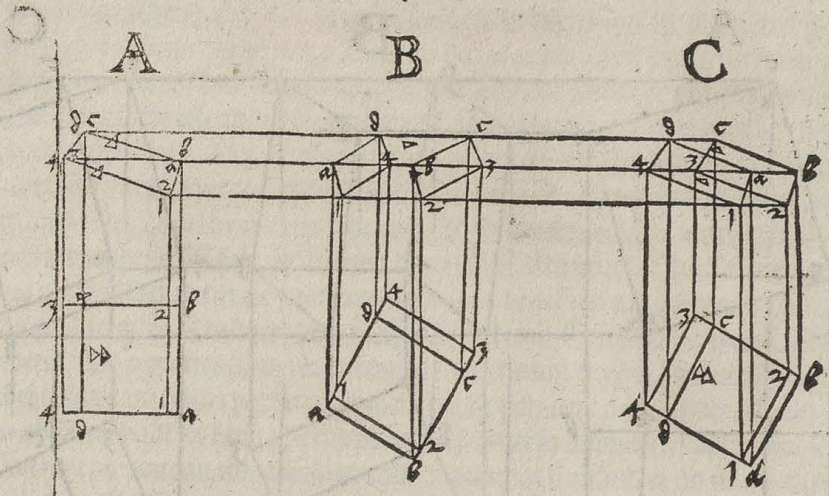
Cum autem ita progrediendo perueneris ad partem quæ notatur sectione mam-
mæ et cinctus, Relinques illam recte stantē, sed conuertes paululum in latus dextrū,
et quibus opus fuerit ea exprimes. Triplici autē expressione tantum opus est. Obliqua
propter primam depressionem quæ vertenda est, et erigenda, et tertia in qua versio
obliquatur. Et has depressiones notabis literis. C. D. E. neq; ordiere ab. A. ut semper
D. E. copulentur. Hoc etiam scies si depressionem aduersam vertere velis, Nunq̄ fut-
urum ut decipiaris, si primum incluseris eam partem quam versurus sis rectangulo
quadrilatero, atq; ita inclusam partem vna cum quadrilatero verteris. Aut si ex-
quisiueris versioem iuxta lineam rectam perpendiculariter, animaduertens angu-
li ne obtusi an acuti partis illius ad lineam exeant, obliquis autem vtire, ut ostensum
est ad transversas rectas lineas. Vltimum erit corpus quadrangulum intra sectionē
cinctus et umbilici, quod in sectione umbilici promouebis seu flectes prorsus. Et subij-
cies illi depressionem suam quæ quia est posterior signabis litera. E. Aduersam autē
partem notabis litera. D. Bisariam autem solummodo hæc pars exprimitur, quia
semel tantum flectitur. Et in aduersa quidem cūeducta fuerit erectis e depressione sua
lineis, et inductis per transferentem transversis omnia plane recteq; apparebunt.

Hæc quadrangulata pertinent ad caput.

! 2

Hæc sunt colli.

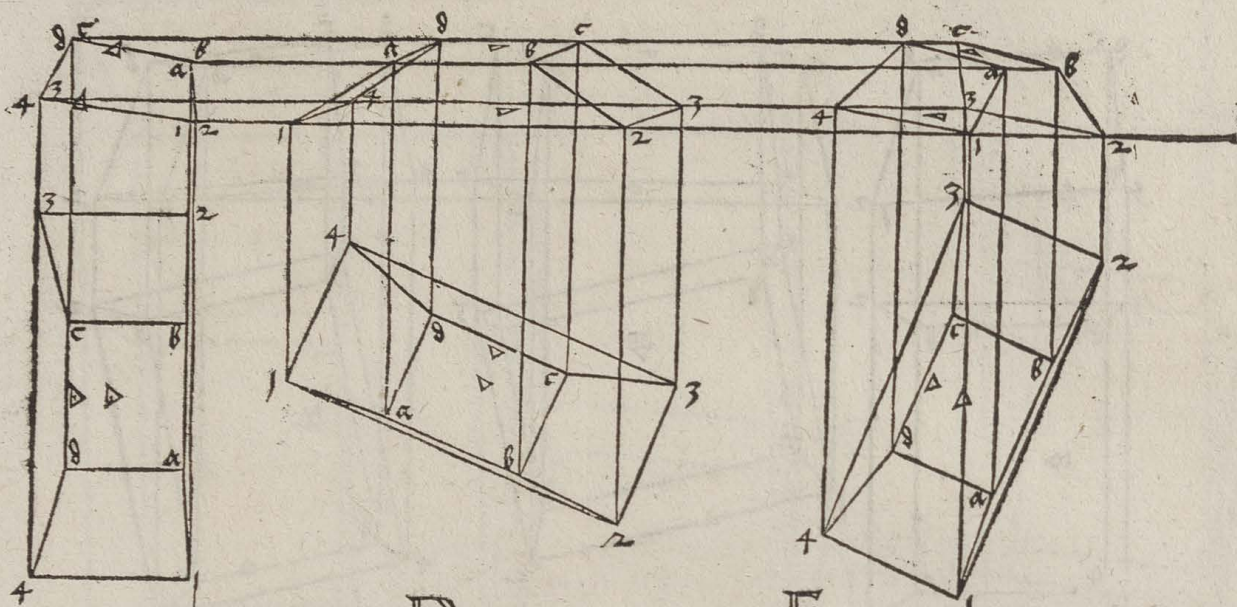

Hæc debentur summis Scapulis.

A

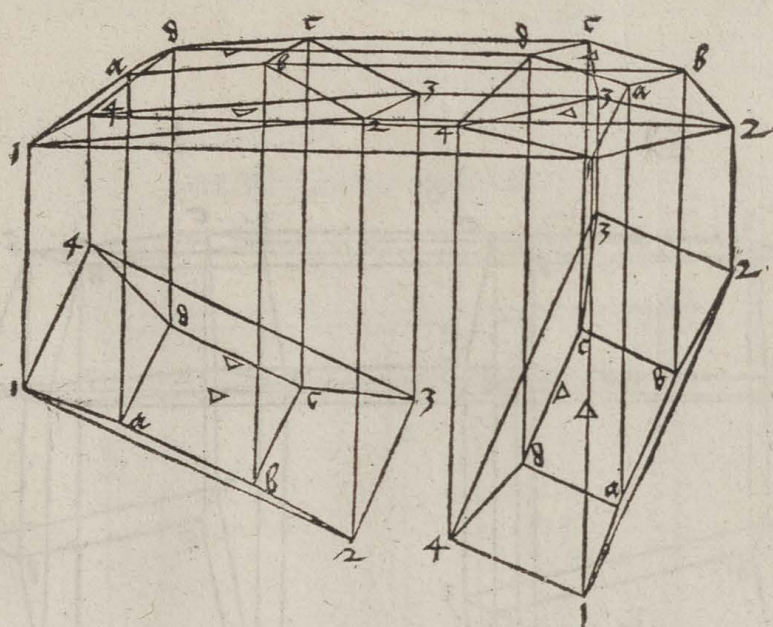
B

C

D

E

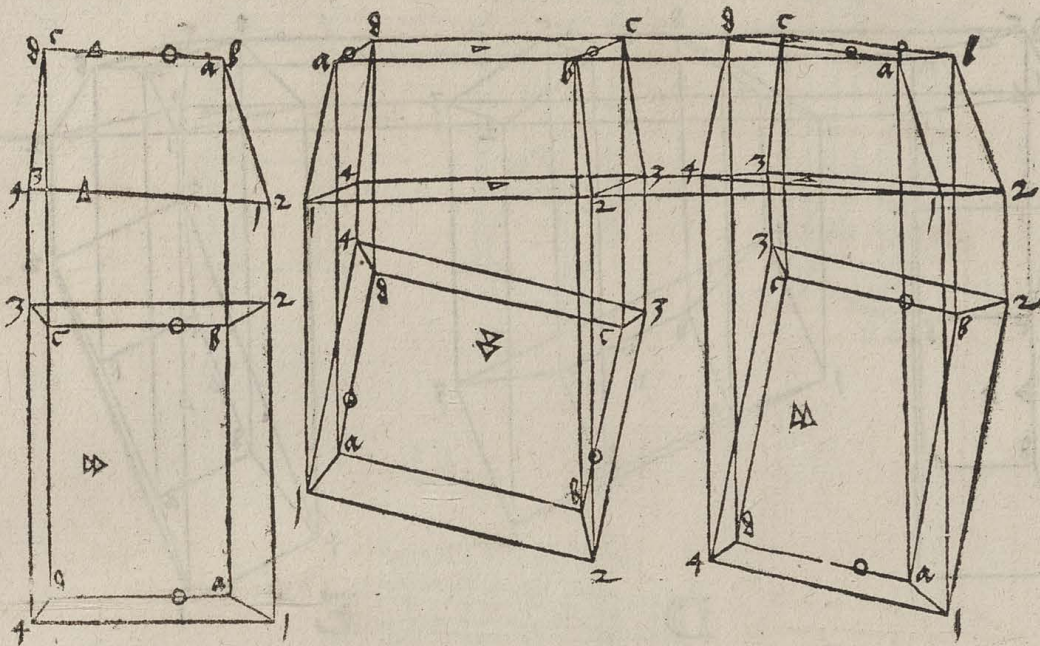
f 3

Hæc sunt superioris Thoracis.

A

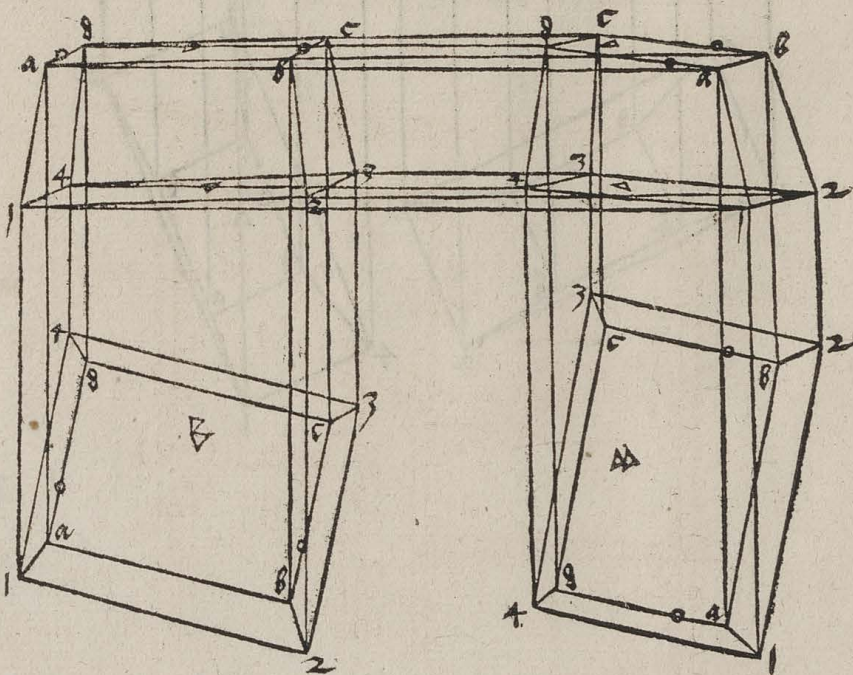
B

C

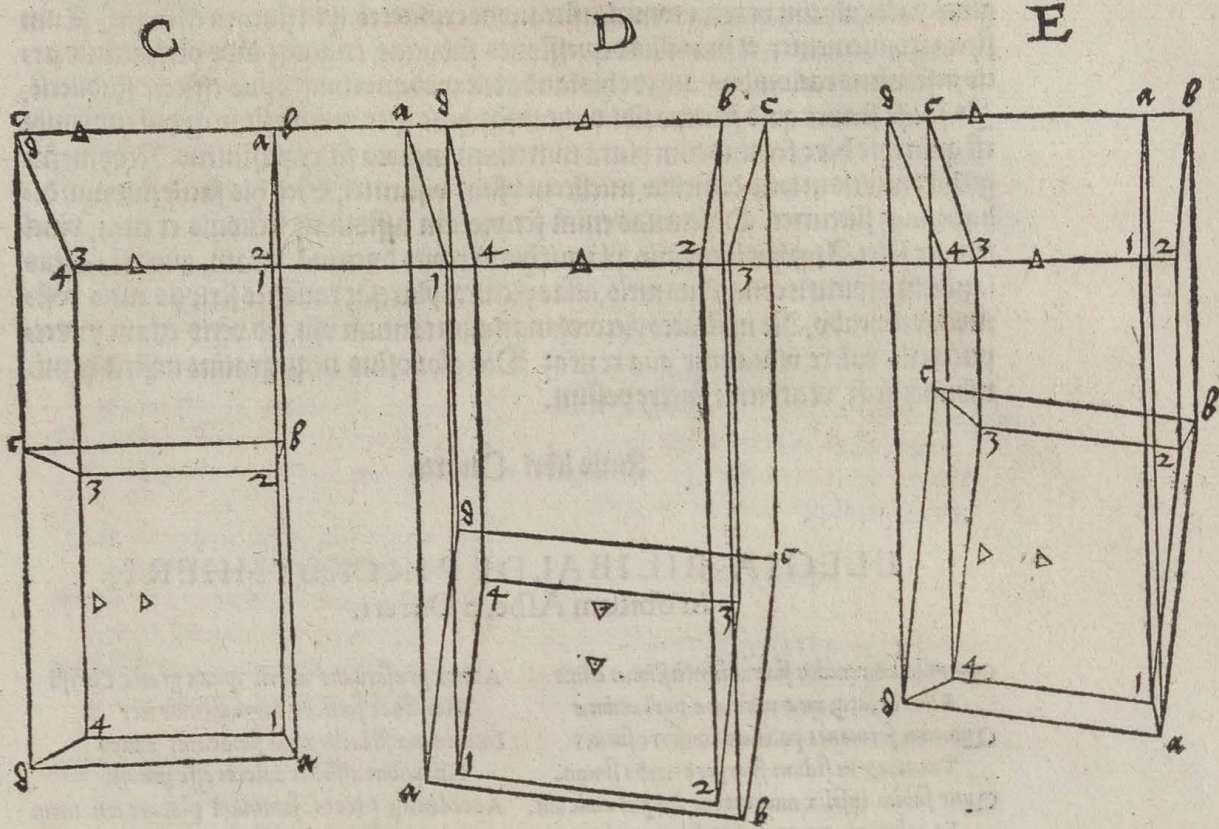

D

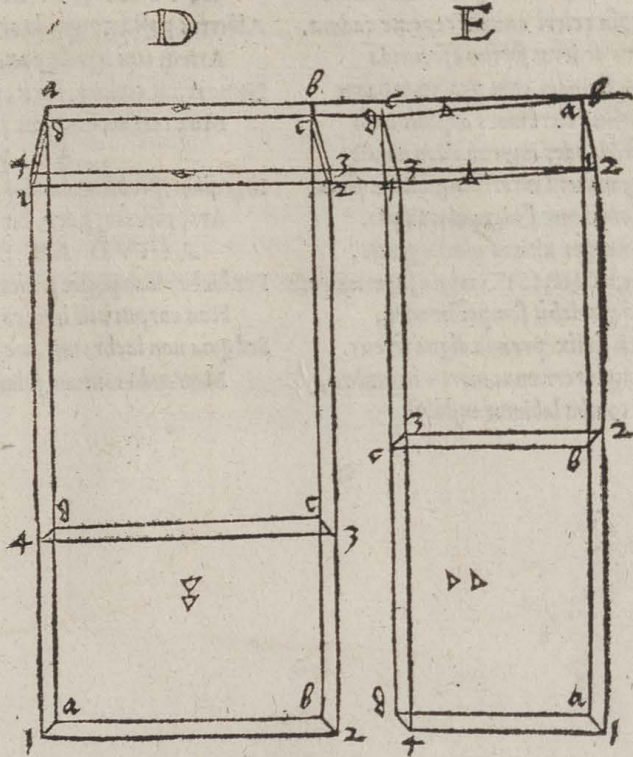
E

Hæc vero inferioris.

Hæc sub Cinctum applicentur.

Hanc nostram doctrinā si quis vsurpandam in manus suscepit, primum imagines particulatim vt recta commensuratione explicet et apta statura effingat. Tum slectat conuenienter, et suas illis depressiones subiciat, erigatq; inde perspectiuæ artis inseruiens rationibus, atq; de his laudabile probandumq; opus efficere studuerit. Is facile sentiet quid fructus sibi utilitatisq; hinc sperandum sit, neq; dubium mihi est quin ipse hæc secutus cum plura tum etiam meliora sit exquisiturus. Neq; me fugit hæc multis in locis difficultia, intellectu vsuq; visum iri. Sed his facile studium diligentiaq; succurret. Obscuritas enim scriptorum assidue lectionis et cura, vincit semper solet. Atq; hoc loco finire placuit his de rebus doctrinā meam, quod si Deus fauorem aspirarit conatibus meis, alias picturæ pluresq; rationes scriptis meis postmodo explicabo. Ne nostrates pictores manuum tantum vsu, sed veris etiam præceptis artis valere videantur, qua re neq; Deo gloriosius neq; gratius nostris hominibus quicq; vt arbitror, facere possim.

Finis libri Quarti.

ELEGIA BILIBALDI PIRCKEYMHERI
in obitum Alberti Dureri.

Qui mihi tam multis fueras iunctissimus annis	At nos præseruans aderit quum gratia Christi
Alberte, atq; meæ maximæ pars animæ	Hoc duce felices ingrediemur iter
Quo cum sermones poteram conferre suas	Interea mœsti lachrymas fundemus amico
Tutus, et in fidum spargere uerba sinum.	Nil quibus afflictis dulcius esse potest.
Quur subito infelix mœrentem linquis amicum.	Accedentq; preces, summum placare tonantem
Et celeri properas non rediit tunc pede	Que possunt, quicq; si pia uota ualent.
Non caput optatum licuit, non tangere dextram,	Et ne quid tumulo desit, spergemus odores
Vltima nec tristis dicere uerba uale	Narcissum, uiolas, lilia, feta, rosas.
Sed uix tradideras languentia membra grabato,	Fœlix interea somno requiesce beato
Quum mors accelerans te subito arripuit	Dormit. n. i. Christo, uir bonus haud moritur.
Hæc spes fallaces, et mens ignara malorum.	EPITAPHIUM EIVSDEM.
Quam lapsu celeri cuncta repente cadunt.	Albertus postq; pingendo ornauerat orbem,
Omnia Dureo dederat fortuna secunda	Arteq; tam lepida cuncta repleta forent.
Ingenium, formam, cum probitate fidem	Nunc restat cœlum, dixit, pingatur ut altum,
Omnia sed rursus celeri mors abstulit ausu	Mox terram linquens sydera clara petit.
Tollere sed laudes improba non ualuit	ALIVD.
Virtus namq; manet Dureri, atq; inclita fama,	Ingenium, probitas, candor, prudentia, uirtus,
Splendebunt donec sydera clara polo.	Ars, pietasq; fides, hic tumulata iacent.
I decus, i nostræ non ultima gloria gentis,	ALIVD AB EODEM.
Ductore et CHRISTO regna superna pete	Per lachrymas posset si uita Alberte, reuertii
Illic non uano gaudebis semper honore,	Non corpus uili hoc contegeretur humo.
Pro meritis fœlix premia digna ferens.	Sed quia non lachrymis, nec flendo facta mouentur
Donec nos fragiles erramus mortis in umbra,	Mœrendo tantum soluimus inferias.
Et miseri cymba labimur instabili	

EPITAPHIA IN ALBERTVM
Durerum, Eobani Hefsi.

Quo situs Albertus tumulo Durerus, eodem
Picturæ ratio tota sepulta iacet.

ALIVD.

Artis & ingenij laudem si fata morentur
Certum est Durerum non potuisse mori.
Ergo sub hoc nondum totus iacet ille sepulcro
Ingenij famam uiuus ad astra tulit.

ALIVD.

Quid properas subsiste parum lecture uiator,
Hic sita Dureri molliter ossa cubant.
Est operæ precium talem spectare ruinam
Cum qua picturæ concidit omnis honor.

ALIVD.

Quid uitam coluisse iuuat quasque per artes
Quando ea momento mors rapit atra breui
Par fuit Alberto Pictorum nemo, sed illum
Fata diu summum non potuere pati
Præcidit ergo uiri uitam mors falce maligna
Et dixit moriens sic quoque non morieris.

ALBERTO DURERI NOBILIS.
pictori & Geometræ in Norico. Q. V.
An. LVII. Ioach. Camer. F.

Filium Alberte tibi, cum neret parca supremum
Et plenum uitæ conglomeraret opus,

M. Beatis. S.

Memorie Alberti Dureri, uiri optimi, ac ceterate sua pictoris absolutissimi, qui non solum primus e Germanis picturam auxit, illustrauit, ac ad seueriorem legem restrinxit, sed et literis posteritati commendare coepit, ob quam rem, precipue uero mores compositos, prudentiam ac modestiam singularem, Nurenbergensibus suis, imo exteris omnibus fuit charissimus, Diuo uero Maximiliano, ac nepoti eius Carolo, Cæsaribus, nec non Ferdinando Hungaricæ ac Bohemicæ Regi, acceptissimus, qui illum annuo largoque stipendio fouerunt, ac summo prosequuti sunt fauore. Obijt autem non sine magno amicorum desyderio. 8. Idus Aprilis. Anno. 1528. Aetatis uero suce. 57.

Bilibaldus Pirckeymherus
amico integerrimo. M. P.

Sic pro te fertur rerum natura locuta,
Vltiora petens tempora pauca tibi.
Parcite fatales euoluere pensa sorores
Ducitur ex ista gloria nostra colo
Vnus quas rerum uiuas ego procreo formas,
Hic similes ueris fingere doctus homo est.
Quid quod nostræ huius uires superantur ab arte
Et natura parens quod nequit iste potest?
Hoc ego continuata seror, neque diuidor, inque
Veris hiems medio uer hiemisque manet.
Hic ut spectentur uiuos facit inter humati
Hoc antiqua uidet secula posteritas.
Hic ferat ut tellus omnis passim omnia que sunt,
Queque futura putant queque fieri facit.
Talia, cum uellet concedere parca roganti,
Abstulerat crinem Persephonea sacrum.

Ἰωαχὴμ.

οἷς ποτ' ἀπελλὰ αἱ χεῖρες θαυμαστ' ἐδόκησαν
ἠβαλοῦ ζῶντας ταῦτ' ἐβέλοισι βλέπῃ,
ὅσ' ἀπὸ δ' ἑρπίου τέχνης μνημῆα λίποντο
ζωγράφῳ ἐργάγασθ' ἐγγράφωστε καλῶ,
ἢ τὰς ταύθ' ὀρώοντες, ἀπελλῆς οὐ μόνον ἡμῖν
ἀλλὰ καὶ ἄλλοις τευθόσι, ἔϊπορ, ἔκρ.

In his libris qui operam lectionis forte posuerit, cum alia inter excudendum admissa et a se animaduversa errata benigne corrigat tum notata a nobis emendet. In qz primis in p̄fatione p̄mi libri permutatos versus et confusam sententiam inter excursionem operis. Hoc modo. a. 3. a tergo Versu. 23. lege Non etiam fugiebat me quanto difficultior esset labor futurus mortuo auctore q̄z fuisset uiuo, et quod maxime contrarium esset, occupatus etc. Et Versu ultimo et deinceps primo sequentis cartæ dele hæc verba. Labor futurus mortui auctore q̄z fuisset uiuo, et quod max. contrariū esset.

Postea in libro. 3. carta. a. 7. Versu a fine. 2. lege si qui.

a. 2. V. 8. pone punctum ante. nihil. 12. punctum ante. relinquet tolle. Tolle et a tergo V. 11. a fine post exiit.

a. 3. V. 3. ad dele. V. 12. le. discernit. V. 15. le. totam hanc rationem. V. 24. leg. πωρ
εα. 2. 2. 2. V. 26. le. decurtationis. V. 5. a fine le. decurtatione. a. ultimo V. 1. lege productionibus.

b. 1. a tergo Juxta imaginem virilem sic lege. Infra genu. Ima sura exterius. Ima eadem interius. Mons ped.

b. 2. a tergo V. a fine. 7. le. vt. a. c. deser.

c. 2. supra prima facie le. elatam.

c. 3. a tergo in scriptura intra capita. V. 2. lege sed duo.

c. 4. V. 12. lege hanc non hac. V. 25. le. quæ non qua. V. 7. a fine le. acutius. A tergo. V. 6. le. labronibus.

c. 6. V. 20. lege elaborantur. V. 25. lege tenuia.

e. 1. V. 1. lege propositæ. e. 4. a tergo. V. 1. lege peruertendi. V. 15. lege nisi vsui ac comod. V. 12. a fine lege appon.

Ad peruerientis diuersionem a scribe. Mens. viril. imagi. ultimo loco deser. in libro. 2. f. 3. V. 19. lege ipsi su. a tergo. V. 9. lege putandum? V. 21. dele cer. V. 29. le. Eodem enim modo et.

f. 4. a tergo. V. 17. a fine lege tenuibus. f. 5. V. 14. a fine lege nequaquam.

Libro. 3. g. 2. a tergo. V. 5. lege designatæ part. g. 3. V. 10. lege nerui.

g. 4. V. 3. lege angularibusue fig. V. 5. a fine lege cranium. A tergo. V. 2. lege illa.

g. 5. V. a fine. 3. lege aggrediamur, a tergo. V. 12. lege dextrum autem dirig.

J. 2. columna. 2. V. 2. lege in latus. V. 6. lege semper. J. 5. V. 16. lege alijs has fig. V. ultimo lege scalpenti. A tergo. V. 7. lege facile ad fin. V. 8. lege foret, diff. V. 11. a fine lege sint, tunc intel.

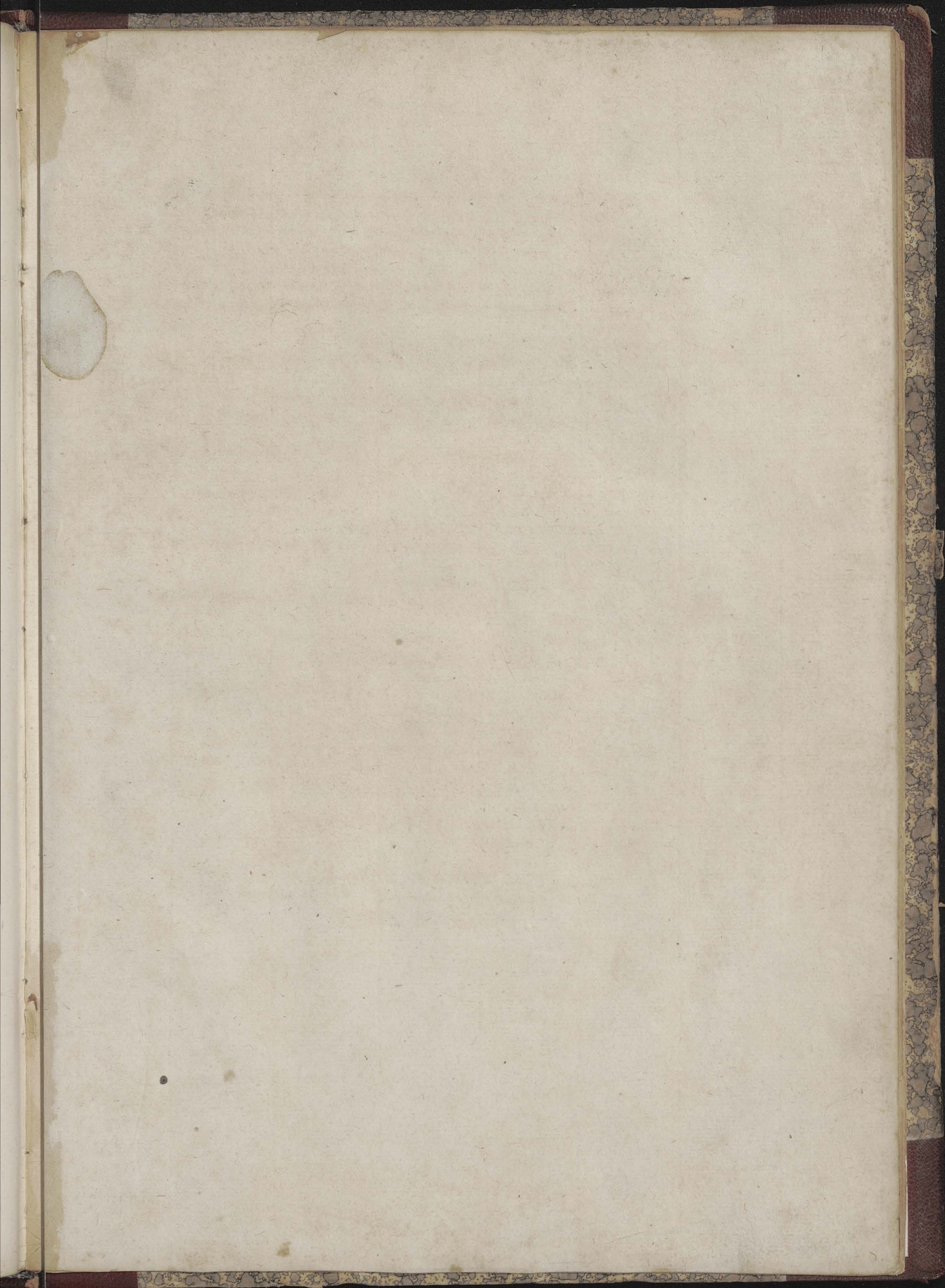
k. 1. V. 5. a fine lege, quomodo etiam in la. a tergo. V. 9. lege oblique,

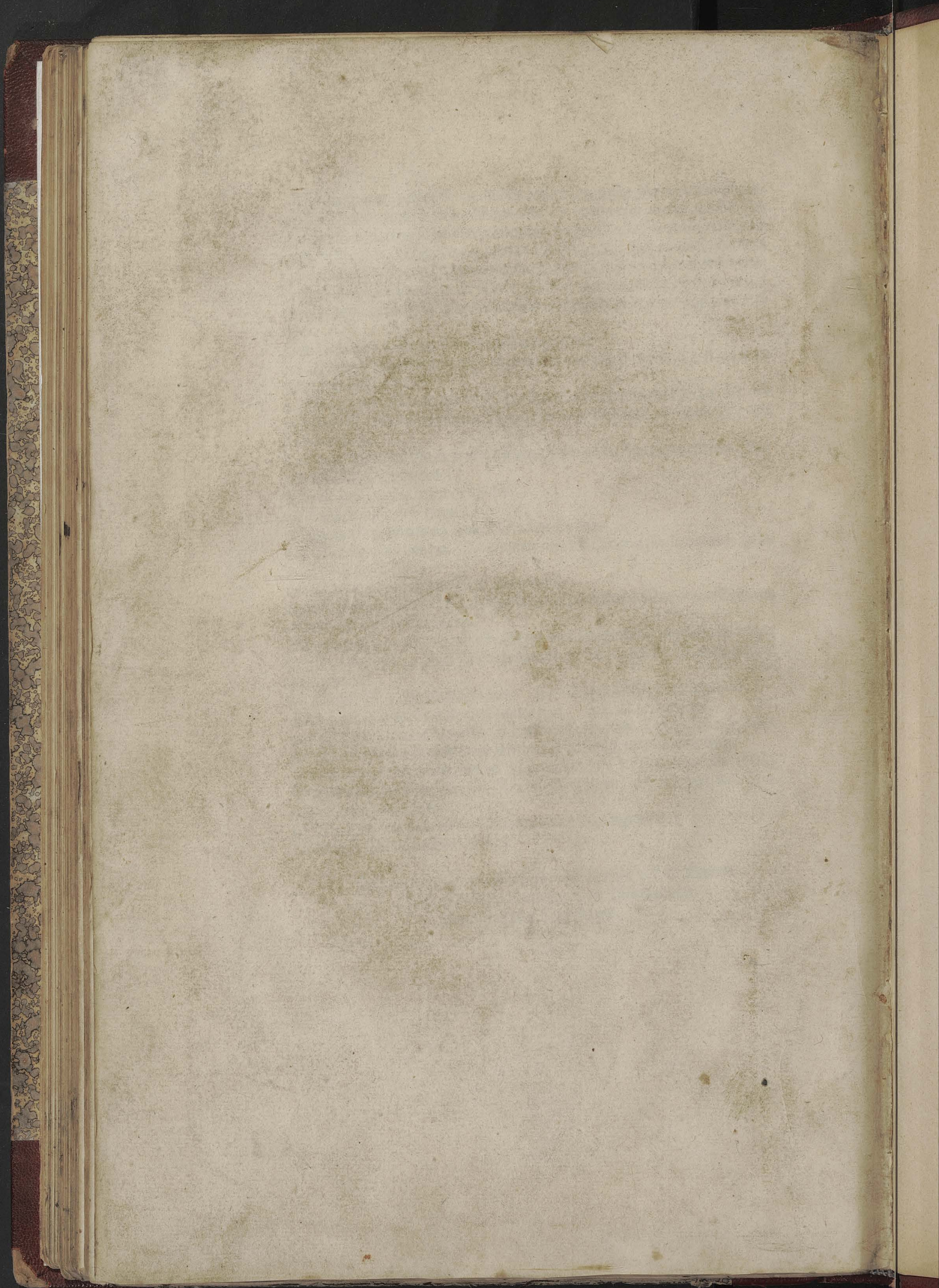
k. 4. a tergo. V. 8. lege assiduitate lecti.

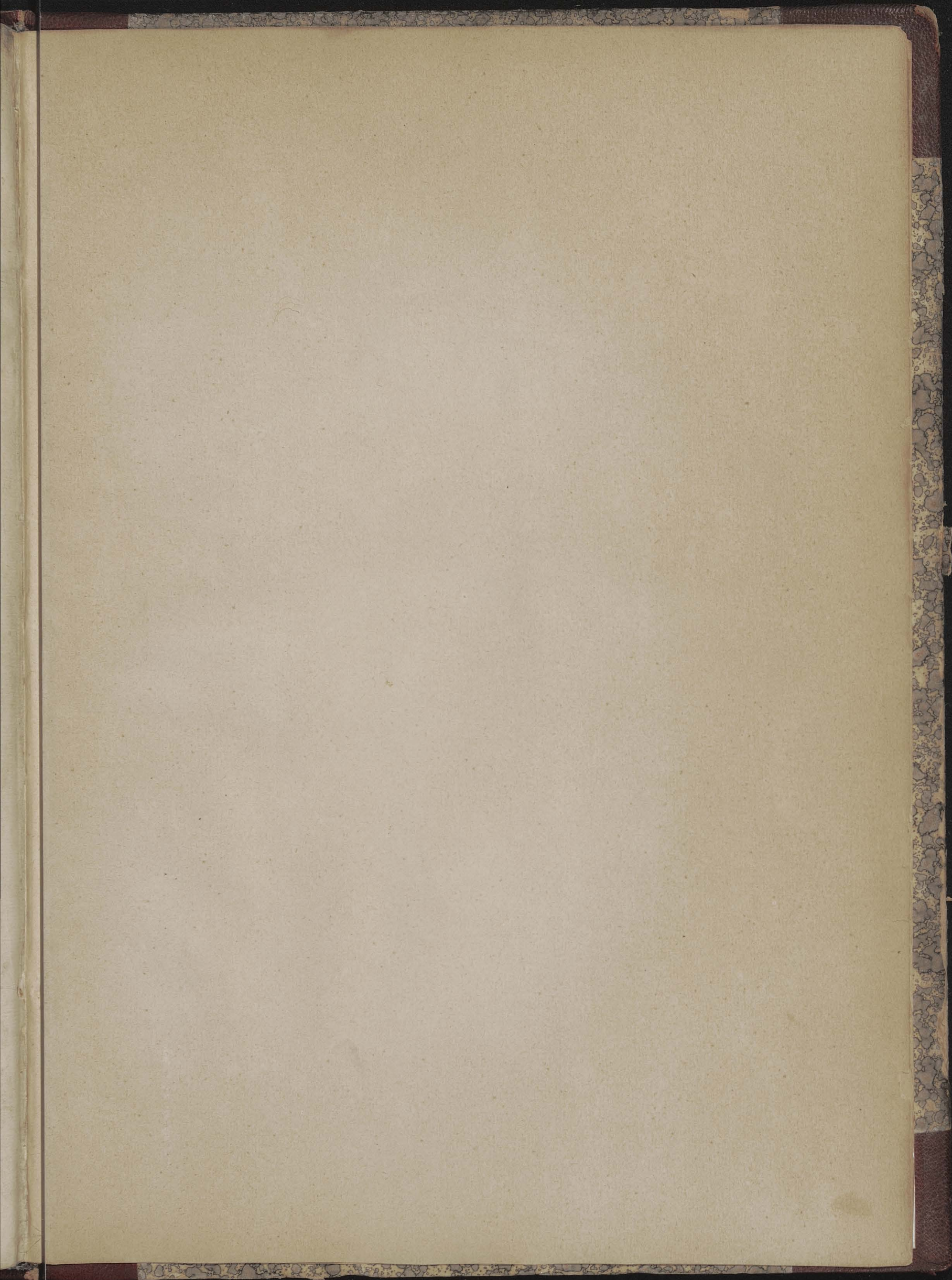
Finium opus Anno a salutifero partu. 1534. 9. Cal. Decemb.

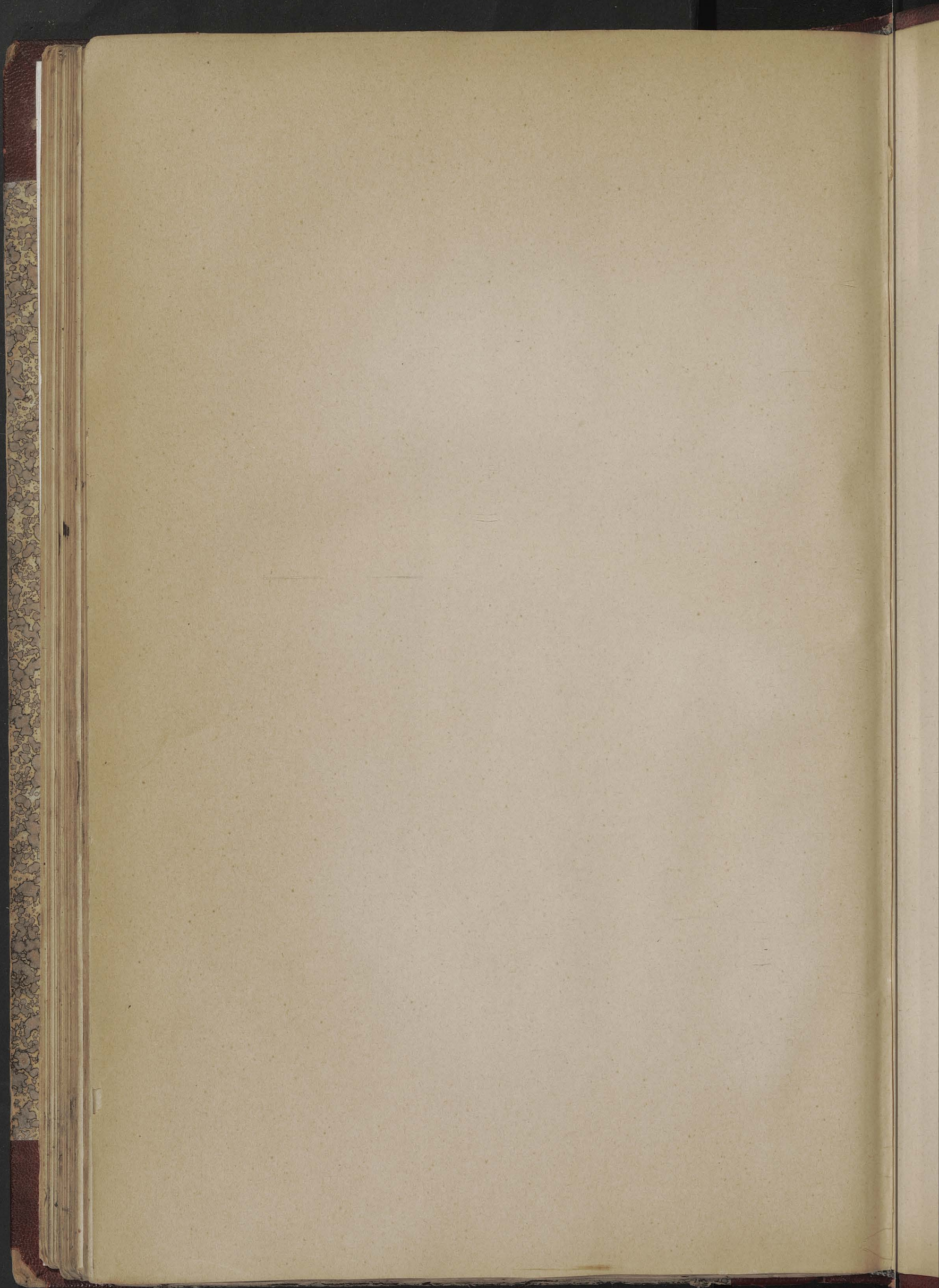
Impensis viduce Durerianæ, per Hieronymum
Fornschneyder Nouimbergæ.

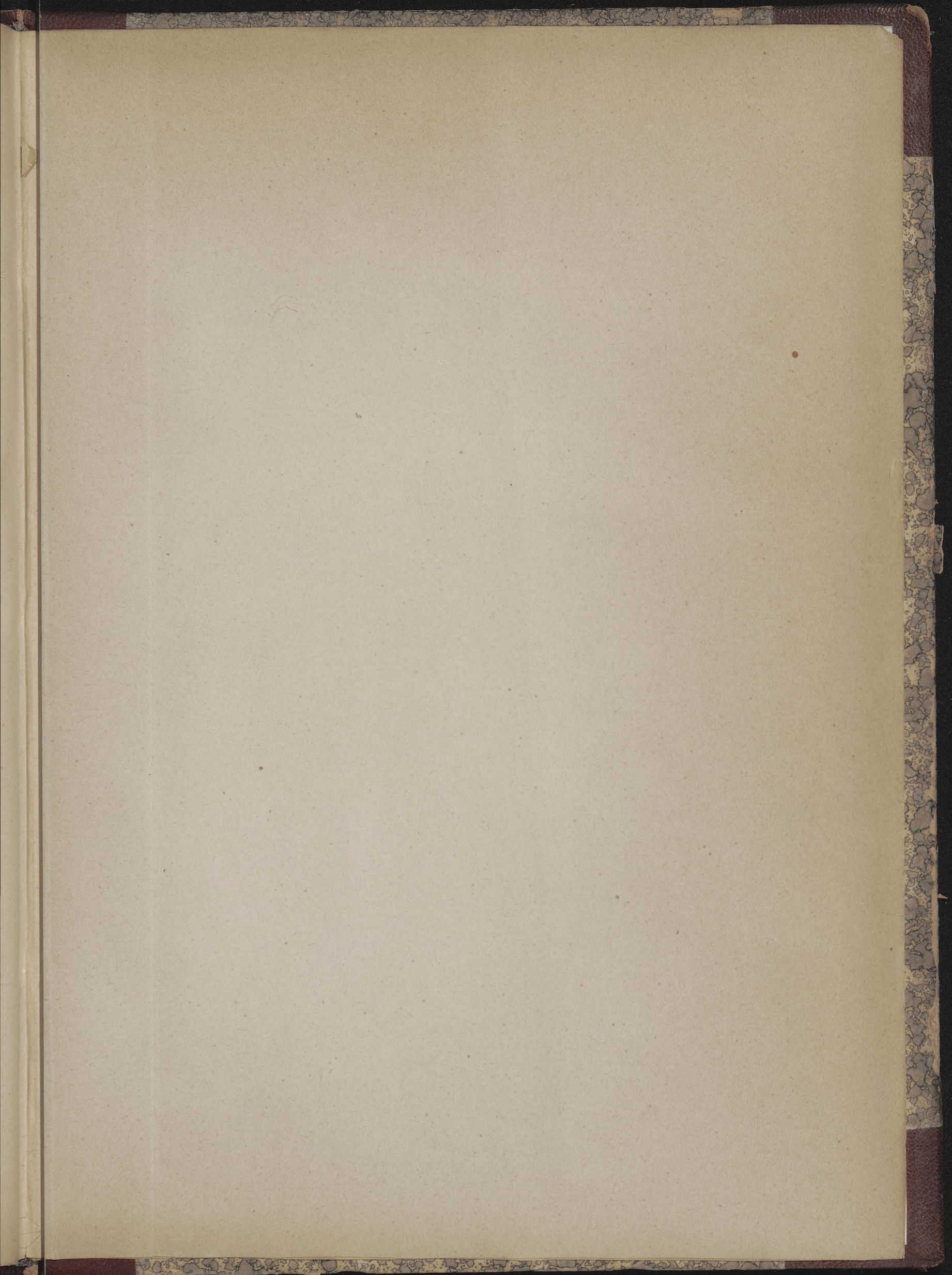

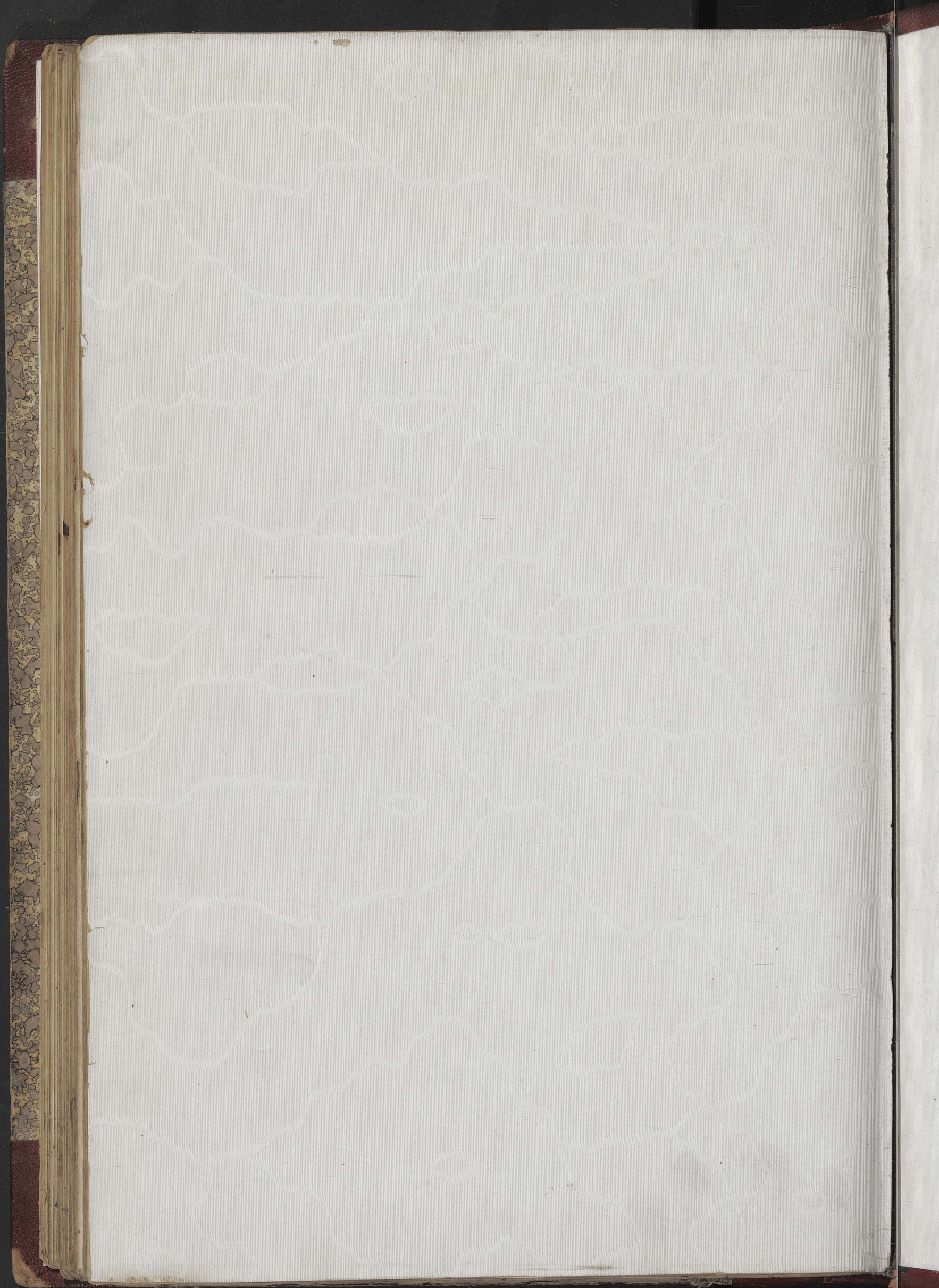

Biblioteka Jagiellońska

stdr0018109

